

FACULTEIT
RECHTSGELEERDHEID

Eenmaal crimineel, altijd crimineel? Een grondige literatuur review over de stand van zaken in onderzoek naar keerpunten en desistance.

Masterproef neergelegd tot het behalen van
de graad van Master in de criminologische wetenschappen
door (00904555) Poppe Annelies

Academiejaar 2013-2014

Promotor :
Prof. Dr. Pauwels Lieven

Commissarissen :
Colman Charlotte
De Waele Maarten

Verklaring inzake toegankelijkheid van de masterproef criminologische wetenschappen

Ondergetekende,

[Naam en Voornaam + studentennummer] ..... *Poppe Annelies 00904555*

geeft hierbij aan derden,

zijnde andere personen dan de promotor (en eventuele co-promotor), de commissarissen of leden van de examencommissie van de master in de criminologische wetenschappen,

[de toelating] [~~geen toelating~~] (*schrappen wat niet past*)

om deze masterproef in te zien, deze geheel of gedeeltelijk te kopiëren of er, indien beschikbaar, een elektronische kopie van te bekomen, waarbij deze derden er uiteraard slechts zullen kunnen naar verwijzen of uit citeren mits zij correct en volledig de bron vermelden.

Deze verklaring wordt in zoveel exemplaren opgemaakt als het aantal exemplaren waarin de masterproef moet worden ingediend, en dient in elk van die exemplaren ingebonden onmiddellijk na het titelblad.

Datum: *07/05/2014* .....

Handtekening: ..... *Poppe* .....

Woord vooraf

Deze masterproef draagt bij tot het behalen van het masterdiploma in de Criminologische Wetenschappen en vormt het sluitstuk van de opleiding. Het opstellen van deze masterproef zou niet kunnen gelukt zijn zonder de hulp van bepaalde personen. Via deze weg wil ik deze personen toch bedanken.

Eerst en vooral wil ik mijn promotor, professor Lieven Pauwels, bedanken. Met zijn hulp werd ik in de richting van dit onderwerp gestuurd. Telkens stond hij klaar om vragen te beantwoorden en feedback te geven. Elk gesprek zorgde ervoor dat alles wat duidelijker werd en de verschillende vragen, waar ik dringend een antwoord op moest hebben, heeft hij telkens zeer goed uitgelegd en kreeg ik elke keer wat meer inzicht.

Vervolgens wil ik graag mijn vriend, Gwen, bedanken. De vele duwtjes in de rug die nodig waren om deze masterproef tot een goed einde te brengen, heeft hij blijven geven tot de laatste dag.

Als laatste wil ik graag mijn ouders bedanken voor hun onvoorwaardelijke steun de laatste jaren en omdat ze mij de kans en mogelijkheden boden om te studeren wat ik wou.

Poppe Annelies,

10 mei 2014

Inhoudsopgave

Woord vooraf	i
Inhoudsopgave	ii
Inleiding	1
<i>Probleemstelling</i>	<i>1</i>
Doelstelling	1
Vraagstelling	3
<i>Indeling masterproef</i>	<i>4</i>
Hoofdstuk 1: Theoretisch luik	5
<i>1.1. Inleiding</i>	<i>5</i>
<i>1.2. Begripsdefiniëring</i>	<i>5</i>
1.2.1. Criminele carrière	5
1.2.2. Keerpunten	6
1.2.3. Desistance	7
<i>1.3. Theoretische concepten</i>	<i>8</i>
1.3.1. Ontwikkelings – en levensloopcriminologie	8
<i>1.4. Conclusie</i>	<i>10</i>
Hoofdstuk 2: Methodologisch luik	12
<i>2.1. Inleiding</i>	<i>12</i>
<i>2.2. Onderzoeksstrategieën</i>	<i>12</i>
<i>2.3. Onderzoeksmateriaal</i>	<i>15</i>
2.3.1. Kennisbronnen	15
2.3.2. Databronnen	16
<i>2.4. Specifieke onderzoekstechnieken</i>	<i>16</i>
<i>2.5. Conclusie</i>	<i>16</i>
Hoofdstuk 3: Resultaten	17
<i>3.1. Algemene inleiding</i>	<i>17</i>
<i>3.2. Theoretische perspectieven</i>	<i>18</i>
3.2.1. Overzicht	18
3.2.1.1. Voorlopers	19
3.2.1.1.1. Farrington: Integrated Cognitive Antisocial Potential (ICAP) theory	19
3.2.1.1.2. Loeber: Developmental pathways	20

3.2.1.2. Statisch perspectief	21
3.2.1.2.1. Hirschi en Gottfredson: A general theory of crime	21
3.2.1.3. Dynamisch perspectief	22
3.2.1.3.1. Sampson en Laub: Age – graded informal social control theory	23
3.2.1.4. Typologisch perspectief	24
3.2.1.4.1. Moffitt: Duale theorie	25
3.2.1.5. Narratief perspectief	26
3.2.1.5.1. Maruna: Subjectieve interpretatie	27
3.2.1.5.2. Giordano: Cognitieve transformatietheorie	28
3.2.1.6. Samenvatting	30
3.2.2. Processen	33
3.2.3. Delinquent gedrag	34
3.2.4. Besluit	35
3.3. <i>Kenmerken en keerpunten delinquent gedrag</i>	37
3.3.1. Kindertijd en adolescentie	37
3.3.1.1. Kenmerken	37
3.3.1.1. Keerpunten	38
3.3.2. Adolescentie en volwassenheid	39
3.3.2.1. Kenmerken	39
3.3.2.2. Keerpunten	40
3.3.3. Besluit	42
3.4. <i>Impact keerpunten</i>	42
3.4.1. Welke impact hebben keerpunten?	42
3.4.2. Besluit	44
3.5. <i>Processen en verandering in criminaliteit</i>	44
3.5.1. Processen met betrekking tot verandering	45
3.5.2. Besluit	46
3.6. <i>Population heterogeneity en contagion - hypothese</i>	47
3.6.1. Population heterogeneity	47
3.6.2. Contagion – hypothese / State dependence	48
3.6.3. Is er sprake van beide?	49
3.6.4. Besluit	51
3.7. <i>Continuity en desistance</i>	51
3.7.1. Continuity, persists	52
3.7.2. Desistance, desisters	52

3.7.3. Factoren	52
3.7.3.1. Familie (kinderen hebben, ouders, broers / zussen)	53
3.7.3.2. Peers	53
3.7.3.3. Leeftijd	54
3.7.3.4. School	54
3.7.3.5. Werk	55
3.7.3.6. Huwelijk	56
3.7.3.7. Militaire dienst	58
3.7.3.8. Rationele keuze	59
3.7.3.9. Human agency	59
3.7.3.10. Geslacht	60
3.7.3.11. Schaamte	61
3.7.3.12. Identiteitsverandering	61
3.7.3.13. Gevangenis	62
3.7.4. Samenvatting	63
3.7.5. Besluit	67
3.8. <i>Subgroepen en differentiële etiologische basis</i>	68
3.8.1. Modellen gebaseerd op groepen / Group – based models	68
3.8.2. Subgroepen	69
3.8.3. Etiologie	72
3.8.4. Is er sprake van beide?	72
3.8.5. Besluit	73
3.9. <i>Hiaten en uitdagingen</i>	74
3.9.1. Theoretisch	74
3.9.2. Methodologisch	75
3.9.3. Besluit	79
3.10. <i>Conclusie</i>	80
Hoofdstuk 4: Algemene conclusie en discussie	86
Literatuurlijst	95

Inleiding

De aanzet tot het schrijven van deze masterproef is, naast mijn persoonlijke interesse om meer inzicht te krijgen in dit onderwerp, ontstaan door het vele materiaal dat er al geschreven is met betrekking tot deze materie. Gedurende de volledige opleiding Criminologische Wetenschappen worden wij, als leerlingen, geconfronteerd met verschillende theorieën betreffende de levensloopcriminologie, keerpunten en desistance. Hierdoor kwam het idee om zoveel mogelijk informatie te bestuderen en uiteen te zetten in een masterproef, om zo een overzicht te krijgen van de verschillende aspecten wat betreft deze concepten. De studies hierrond focussen zich telkens op andere aspecten. Hierdoor is er veel diverse informatie aanwezig. Uit de onderzoeksvragen zal duidelijk worden dat er gepoogd wordt om een samenvatting te geven wat de literatuur inzake deze materie betreft. Als laatste zal er een evaluatie gebeuren van wat er nog ontbreekt in de theorieën en onderzoeken.

In wat volgt wordt er een uiteenzetting gegeven van de probleemstelling. Een adequate probleemstelling valt uiteen in een doelstelling en een vraagstelling. Bij de doelstelling wordt kort de criminologische relevantie vermeld. De vraagstelling bevat de centrale onderzoeksvragen en de deelvragen.

Probleemstelling

Doelstelling

Iemand start met criminaliteit te plegen, maar niet iedereen blijft dit volhouden. Er zijn verschillende keerpunten of *turning points* die ervoor zorgen dat iemand stopt met criminaliteit, zal veranderen van criminaliteitspatroon of gewoon criminaliteit blijft verder plegen. Er wordt vertrokken vanuit de criminele carrière en de *developmental and life course criminology*. Het grote doel van deze masterproef is een overzicht geven van de stand van zaken inzake de keerpunten en desistance. De aandacht zal eveneens op verschillende aspecten liggen die bij deze twee concepten horen. Zo zal er bijvoorbeeld gekeken worden onderzoeken die gebruik maken van *population heterogeneity* en het *process contagion*. Deze begrippen worden later duidelijk. De verschillende theorieën en studies vanaf 1990 tot nu zullen bestudeerd worden. Hierin zal duidelijk worden dat de verschillende onderzoekers een andere visie hebben. Om dit overzicht te creëren zullen onderzoeksvragen moeten beantwoord worden. Deze worden in de volgende paragraaf toegelicht. Met behulp van deze vragen kan er een overzicht gegeven worden van de hedendaagse stand van

zaken in de levensloopcriminologie en meer specifiek de keerpunten en desistance. Zowel het delinquent gedrag in de kindertijd als in de adolescentie zal bestudeerd worden, maar ook het delinquent gedrag van de volwassenen. De longitudinale studies, die criminelen gedurende hun levensloop volgen, zijn hiervoor zeer belangrijk. Hieruit zullen keerpunten duidelijk worden die nodig zijn om de levensloop van deze criminelen te begrijpen. Alsook de verklaring of er sprake is van *desistance* en *continuity*. Maar ook hierin zijn de visies van onderzoekers verschillend. Zeer belangrijk om te onthouden gedurende het bestuderen van de literatuur voor deze masterproef, is dat niet alle onderzoekers dezelfde visie delen. Deze tegenstellingen of gelijkenissen kunnen gebruikt worden om tot duidelijke en interessante besluiten te komen. Door de beschikbare literatuur uitvoerig te bestuderen en samen te vatten, kan er een stand van zaken gegeven worden. Men kan dit desgelijks zien als een evaluatie.

In het kort gezegd zijn er veel studies met betrekking tot dit onderwerp, maar niet elke studie is hetzelfde. Het is noodzakelijk dat voldoende studies naast elkaar gelegd worden, om zo een zicht te krijgen van het grotere geheel. Door de onderzoeksvragen uitvoerig te beantwoorden, zal het eindresultaat van deze masterproef een overzicht moeten geven. Niet alleen de keerpunten en desistance zijn belangrijk, maar de aandacht zal onder andere ook gericht zijn op de processen en verschillende groepen. Alle aspecten met betrekking tot de levensloopcriminologie en desistance zullen geanalyseerd worden om de onderzoeksvragen te beantwoorden. De onderzoeksvragen zijn zo gekozen en geformuleerd dat verschillende aspecten belicht worden om tot een geheel te komen. Het is belangrijk om al deze zaken uiteen te zetten zodanig dat alles rond keerpunten en desistance uitgewerkt wordt. Op het einde zal er een evaluatie zijn van de theorieën en onderzoeken. Eventuele hiaten en uitdagingen voor de toekomst zullen besproken worden. Niet alleen een stand van zaken weergeven is een doel, maar ook inzicht verkrijgen in dit onderwerp is tevens een doel. Zonder inzicht in deze materie en het begrijpen van alle aspecten, kan deze masterproef niet uitgevoerd worden.

Naast de doelstelling kan de criminele relevantie kort verklaard worden. Blijft iemand criminaliteit plegen of niet? De criminele carrière is hierbij een belangrijk begrip. Wat gebeurt er tijdens die carrière? Het criminele carrière paradigma nam in 1980 al een belangrijke plaats in binnen de etiologische criminologie. De ontwikkeling van delinquenten is interessant, maar ook de verandering die voorkomt tijdens deze carrière. Om dit paradigma beter uit te werken, werden er drie onderzoekslijnen ontworpen. Hierbij worden de risicofactoren bestudeerd en de ontwikkelings- en levensloopcriminologie. De keerpunten binnen de levensloopcriminologie en het stoppen met de criminele carrière zijn dé twee belangrijke concepten in deze masterproef.

Kortom, de criminologische relevantie van deze materie kan verklaard worden door de criminele carrière, waarbinnen de ontwikkelings – en levensloopcriminologie belangrijk is. De vraag die centraal staat is waarom de ene persoon wel crimineel is en blijft en de andere niet.

Vraagstelling

Verschillende onderzoeksvragen, die in deze masterproef moeten beantwoord worden, zijn geformuleerd. Een eerste onderzoeksvraag peilt naar de verschillende visies binnen de levensloopcriminologie. De eerste vraag luidt als volgt: *Hoe hebben de verschillende theoretische perspectieven zich ontwikkeld inzake de levensloopcriminologie?* Binnen deze perspectieven worden verschillende processen vermeld met betrekking tot de levensloop. Naast deze processen spreken deze visies ook van het delinquent gedrag. Om te kijken wat de perspectieven in deze gevallen zeggen, moet er een volgende onderzoeksvraag opgelost worden. Zo komen we tot een tweede onderzoeksvraag: *Wat zeggen deze perspectieven over de processen en het delinquent gedrag gedurende de levensloop?* Na de uiteenzetting van de verschillende perspectieven is het noodzakelijk dat er dieper naar het delinquent gedrag gekeken wordt. Hierdoor komt de derde onderzoeksvraag tot stand: *Welke kenmerken en keerpunten hangen samen met betrekking tot: A) delinquent gedrag in de kindertijd en delinquent gedrag in de adolescentie en B) delinquent gedrag in de adolescentie en delinquent gedrag in de volwassenheid.* Een volgende onderzoeksvraag die aansluit bij de keerpunten, luidt als volgt: *Wat is de impact van deze keerpunten gedurende de levensloop?* Dat keerpunten een positieve en negatieve impact hebben, wordt in dit deel verklaard. Vervolgens komen we tot de vijfde onderzoeksvraag: *Welke processen zijn belangrijk voor de verandering in criminaliteit doorheen de levensloop te begrijpen?* Niet elke delinquent blijft criminaliteit plegen gedurende zijn volledige levensloop. Hier zijn processen voor verantwoordelijk, die ervoor zorgen dat er verandering zal optreden. Daaropvolgend spreken sommige theorieën van twee mogelijke verklaringen voor de correlatie tussen delinquent gedrag vroeger en in de toekomst. De volgende onderzoeksvraag, waarbij moet onderzocht worden of er sprake is van deze mogelijke verklaringen of niet, luidt dan ook als volgt: *Is er sprake van population heterogeneity of contagion – hypothese of een combinatie van beide?* De keerpunten werden al vroeger besproken, doch zijn er nog verschillende factoren die samenhangen met desistance. Hierbij zal eveneens gekeken worden naar factoren die samenhangen met de voortzetting van het delinquent gedrag. De zevende onderzoeksvraag in deze masterproef luidt als volgt: *Welke factoren hangen samen met continuity en desistance?* Moffitt spreekt van verschillende types van daders. Om te kijken of hier nog onderzoekers en theorieën bijhoren, dient de volgende onderzoeksvraag beantwoord te worden: *Is er sprake van subgroepen en is het*

noodzakelijk dat er een differentiële etiologische basis is? Uit al deze onderzoeksvragen volgt de laatste onderzoeksvraag: Wat zijn de hiaten en uitdagingen voor de levensloopcriminologie, zowel theoretisch als methodologisch? Hier wordt er kort geëvalueerd waar de theorieën en onderzoeken nog problemen hebben en hoe ze dit in de toekomst kunnen oplossen.

Indeling masterproef

Deze masterproef bestaat uit vijf grote delen. Het eerste deel is de inleiding met de doelstelling en vraagstelling. Dit werd hierboven uiteengezet. Het eerste hoofdstuk dat volgt, dus het tweede hoofdstuk in deze masterproef, is het theoretisch luik. Hierin wordt er een uiteenzetting gegeven van verschillende begrippen die moeten begrepen worden om het verdere verloop van de masterproef te begrijpen. Naast de begrippen, wordt de ontwikkelings – en levensloopcriminologie toegelicht omdat dit het startpunt is. Het derde hoofdstuk, ook wel methodologisch luik genoemd, bevat een uiteenzetting van de onderzoeksstrategie en verschillende bronnen die gebruikt worden. De specifieke onderzoekstechnieken worden hier ook vermeld. Het vierde hoofdstuk, de resultaten, is het belangrijkste en het grootste hoofdstuk. Hierin wordt de nodige informatie geformuleerd om de onderzoeksvragen, die in het laatste hoofdstuk, namelijk de algemene conclusie en discussie, kunnen beantwoord worden.

Hoofdstuk 1: Theoretisch luik

1.1. Inleiding

Waarom start iemand met het plegen van criminaliteit en blijft deze persoon crimineel gedrag vertonen gedurende zijn volledige levensloop? En waarom stopt iemand anders met criminaliteit plegen? Deze vragen zijn belangrijk. Om van deze masterproef een overzicht te creëren van de stand van zaken inzake de keerpunten en desistance, is het belangrijk dat deze begrippen toegelicht worden. Zowel de keerpunten als desistance zijn twee centrale concepten in de ontwikkelings – en levensloopcriminologie. Maar vooraleer deze twee worden toegelicht is het nodig om het grotere geheel te schetsen, namelijk de criminele carrière. De ontwikkelings – en levensloopcriminologie zal ook uiteengezet worden als theoretisch concept.

1.2. Begripsdefiniëring

1.2.1. Criminele carrière

De *founding father* van het criminele carrièreonderzoek is professor Albert Blumstein. In zijn boek *'Criminal careers and careers criminal'* (1986) definieert Blumstein de criminele carrière als volgt: *"A criminal career is the characterization of the longitudinal sequence of crime committed by an individual offender"* (Blumstein, 1986, p. 12). Dit concept laat toe om de patronen van activiteiten van delinquenten te bestuderen. Zowel per persoon en per groep doorheen de tijd, als per delict en categorie doorheen de tijd. Maar langs de andere kant, krijgt men ook een zicht op de invloed van deze criminele carrières op het gerechtelijk apparaat (Pauwels, 2012). Enkel het eerste is van belang bij deze masterproef. De *What works* – benadering wordt hier niet behandeld.

Niet alleen Blumstein, maar ook andere onderzoekers hebben geprobeerd om de criminele carrière uit te leggen. Zowel Blumstein, als Farrington en Cohen zeggen dat de criminele carrière een longitudinale opvolging is. Dit komt overeen met de definitie van Blumstein zelf. Toch proberen deze drie onderzoekers nog wat meer uitleg te geven. Het woord 'carrière' verklaart twee concepten. Ten eerste de levensweg of de vooruitgang in het leven en ten tweede manieren vinden om het leven te onderhouden. Wanneer de criminele carrière besproken wordt, spreekt men van de eerste verklaring, namelijk de levensweg. Dit wil zeggen dat deze personen gedurende enige tijd criminaliteit plegen in hun leven, dus een periode. Criminele carrières zijn gekenmerkt met een

begin (*onset* of *initiation*), een einde (*dropout* of *termination*) en een duur. Deze duur is de lengte van de carrière (Blumstein, Farrington & Cohen, 1988).

De criminele carrière in de praktijk onderzoeken is niet zo eenvoudig. Dit wordt kort geschetst. Deze benadering heeft twee belangrijke componenten. Ten eerste de deelname, dit is de onderscheiding tussen personen die wel criminaliteit plegen en zij die geen plegen. Ten tweede is er de frequentie (Blumstein, Farrington & Piquero, 2003). Dit wordt onderzocht op een statistische wijze, waar de Griekse letter 'lambda λ ' staat voor het aantal geregistreerde feiten per persoon gepleegd over een periode, dus frequentie. De Griekse lambda wordt hier dan ook wel Blumsteins lambda genoemd. Hoge waarden betekent dat er een hogere activiteitsgraad van de delinquent is. Als de waarde bestudeerd wordt doorheen de levensloop, wordt er een zicht gecreëerd op de evolutie van de activiteitsgraad van deze persoon of groepen (Pauwels, 2012). Er zijn nog twee andere dimensies die de criminaliteitscijfers beïnvloeden, namelijk de duur en de ernst. De duur houdt de lengte in van de individuele criminele carrière. De ernst kan men verklaren door zowel dezelfde soort criminaliteit die gepleegd wordt als het wisselen tussen verschillende soorten (Blumstein *et al.*, 2003). Deze componenten en dimensies helpen om een zicht te krijgen over de criminele carrière. Dit is uiteraard zeer moeilijk om uit te voeren.

De criminele carrière is geen theorie op zich. Blumstein, Farrington en Cohen zijn van mening dat de criminele carrière benadering een precieze analytische aanpak is dat gebruik maakt van verklaringen van criminaliteit. Dit is een voordeel. Kwantitatieve voorspellingen zijn mogelijk en theorieën kunnen getest en bevestigd worden. Dit concept kan zeker dienen om een theorie te ontwikkelen (Blumstein *et al.*, 1988).

1.2.2. Keerpunten

Keerpunten zijn belangrijk om de veranderingen in iemands crimineel gedrag te begrijpen en te verklaren. Deze keerpunten zijn in deze masterproef zeer belangrijk. Er wordt gekeken naar de verschillende keerpunten en naar de invloed die ze, al dan niet, hebben op het proces desistance.

Om het concept *turning points* toe te lichten, zullen eerst en vooral de begrippen trajecten (*trajectories*) en transities (*transitions*) kort uiteengezet worden. Deze twee begrippen nemen een centrale plaats in, in het ontwikkelingsparadigma (Pauwels, 2012). De trajecten zijn de opeenvolgingen van gebeurtenissen in de verschillende levensdomeinen, ook wel de dynamische ontwikkelingspaden genoemd (Pauwels, 2012; Sampson & Laub, 1993). Transities kunnen zich

voordoelen binnen trajecten. Enkele voorbeelden van transitieën zijn: een baan krijgen, werkloos worden, samenwonen, een huwelijk en kinderen krijgen. Iedereen heeft een levensloop, maar niet iedereen wordt werkloos of krijgt kinderen. De transitieën verschillen van persoon tot persoon (Pauwels, 2012).

Wat heeft het begrip keerpunten nu te maken met deze trajecten en transitieën? Om van een keerpunt te spreken, moet er een verandering zijn. Deze verandering komt alleen tot stand als de persoon dit zelf ook wil (Pauwels, 2012). Bijvoorbeeld wanneer iemand die criminaliteit pleegt van kleins af aan en op latere leeftijd een kind krijgt of gaat trouwen, wil dit niet zeggen dat hij of zij zal stoppen met criminaliteit plegen. Deze persoon moet willen veranderen, dus dit moet als persoonlijk relevant ervaren worden (Rutter, 1996). Kortom, wanneer een persoon een bepaalde levensgebeurtenis doormaakt, zoals een huwelijk, dan kan deze persoon deze nieuwe binding aangaan. Dit kan op zich dan een keerpunt betekenen, namelijk een weg uit de criminaliteit (De Ruyver, Colman & De Wree, 2010).

Keerpunten worden in de criminologie gedefinieerd als levensloopgebeurtenissen die een daadwerkelijke en blijvende verandering in de levensloop creëren. Het gehele proces van delictplegen kan door keerpunten veranderen (Rutter, 1996; De Ruyver *et al.*, 2010). Sampson en Laub geven een verklaring voor dit begrip, namelijk: “*An alteration or deflection in a long – term pathway or trajectory that was initiated at an earlier point in time*” (Sampson & Laub, 2005, p. 16). Keerpunten zijn belangrijk om zich los te maken van een criminele carrière. Deze levensgebeurtenissen zorgen voor verandering in de leefomgeving, maar ook in de relaties. Er is een gevoel van controle en macht over de eigen leefwereld van de delinquent (Sampson & Laub, 2003).

Wat hierboven werd toegelicht, is een algemene uitleg van het begrip keerpunten. Deze korte uiteenzetting zal later nog aan bod komen. Welke keerpunten een invloed hebben in de kindertijd, adolescentie en volwassenheid worden later besproken in hoofdstuk drie. Hier zal onderzoek naar gedaan worden en de onderzoeksvraag inzake deze keerpunten zal uitvoerig besproken worden.

1.2.3. Desistance

Desistance kan men verklaren als het feit dat een criminele carrière stopt. De waarom – vraag is zeer belangrijk. Hiervoor zijn de keerpunten interessant. Het volledige proces van delictplegen kan hierdoor stopgezet worden (Rutter, 1996; De Ruyver *et al.*, 2010). Dit is dan desistance. Maruna

(2001) stelde dat “*Desistance from crime is an unusual dependent variable for criminologists because it is not an event, that happens, rather is it the sustained absence of a certain type of event (in this case, crime)*” (Sampson *et al.*, 2003, p. 19). Desistance werd aanvankelijk gedefinieerd als een *termination point of something that just happened*. Sommige wetenschappers zagen desistance als een eindpunt of een specifiek punt waarop er geen criminaliteit meer gepleegd wordt. Sampson en Laub aanzien desistance als een proces. Zij onderscheiden de concepten *termination* en *desistance*. *Termination* is het punt waarop men stopt met het plegen van crimineel gedrag. *Desistance*, daarentegen, wordt gezien als het causale proces dat het punt waarop men stopt met crimineel gedrag te stellen ondersteunt. *Desistance ondersteunt dus termination*. “*In our view, the process of desistance maintains the continued state of non-offending*” (Laub & Sampson, 2003, p. 297). Het desistanceproces moet worden gezien als een oorzaak waarvan het stoppen met het plegen van criminaliteit het gevolg is. Het desistanceproces is een gradueel en dynamisch proces. Het stoppen met criminaliteit hangt niet samen met vooraf vastgelegde factoren, maar wordt op gang gezet door verschillende levensgebeurtenissen (Nieuwbeerta, Blokland, Piquero, Sullivan & McGloin, 2011).

1.3. Theoretische concepten

Er zijn verschillende theorieën die bij deze masterproef gebruikt worden. Belangrijk om te vermelden is dat de theorieën belangrijk zijn, maar de studies ook. Er zullen verschillende studies en theorieën aangehaald worden om met elkaar te vergelijken en om informatie uit te halen voor de onderzoeksvragen. De verschillende theorieën worden in het eerste deel van het hoofdstuk resultaten toegelicht.

De ontwikkelings – en levensloopcriminologie wordt hieronder verduidelijkt, waar deze masterproef binnen geplaatst kan worden.

1.3.1. Ontwikkelings – en levensloopcriminologie

De ontwikkelings – en levensloopcriminologie (*Developmental and life course criminology* (DLC – criminologie)) heeft een vooruitgang geboekt in de jaren ‘80 en ‘90. Deze criminologie is niet zomaar uit het niets tevoorschijn gekomen. Er wordt gebouwd op vier onderzoekslijnen. De eerste onderzoekslijn betreft het onderzoek naar criminele carrières in de jaren ‘80. Blumstein is hier een belangrijke onderzoeker van. Dit onderzoek heeft veel kennis geleverd inzake de verschillende aspecten van een criminele carrière. Maar omdat er weinig aandacht werd besteed aan het verklaren

van het verloop van deze carrières, zijn er in de jaren '90 drie andere onderzoekslijnen opgekomen (Nieuwbeerta, Van de Laan, Kleemans & Donker, 2004). Een eerste onderzoekslijn richt zich op het identificeren van risico – en beschermingsfactoren voor delinquentie en preventiemethoden die zich hierop richten. De tweede onderzoekslijn is de ontwikkelingscriminologie die zich richt op het beschrijven en verklaren van de ontwikkeling van delinquentie van de kindertijd tot in de volwassenheid. De laatste en derde onderzoekslijn is de levensloopcriminologie die zich bezig houdt met de effecten van gebeurtenissen op crimineel gedrag (Nieuwbeerta *et al.*, 2004; Pauwels, 2012). Deze levensgebeurtenissen, zoals een huwelijk of een vaste job hebben, kunnen de criminele activiteit reduceren en zelfs leiden tot desistance. Voor een delinquent zijn deze gebeurtenissen positief voor later. Hier tegenover staat dan bijvoorbeeld een gevangenisstraf uitzitten, dat leidt naar nog meer criminele activiteiten. Deze levensgebeurtenis kan er ook voor zorgen dat er later geen kans meer is op legaal werk (Blumstein, Farrington & Piquero, 2007). Farrington sluit zich bij deze vier pilaren aan. Zo heeft de eerste onderzoekslijn toch een permanent teken achter gelaten met betrekking tot de longitudinale studie van delinquentie. De tweede pilaar werd het eerst gebruikt in de medische sector. Zo trachtte men variabelen te identificeren die een risico zouden vormen voor bijvoorbeeld kanker. Toegepast op delinquentie en criminaliteit, tracht dit paradigma factoren te identificeren die de mogelijkheid doen stijgen dat er later criminaliteit zal gepleegd worden. De derde onderzoekslijn, *developmental criminology*, bestudeert de ontwikkeling en het dynamische van antisociaal gedrag en delinquentie. De laatste pijler, de levensloopcriminologie, verschilt van de ontwikkelingscriminologie omdat deze vooral gericht is op volwassenencriminaliteit. Voor deze masterproef zijn vooral de laatste twee onderzoekslijnen belangrijk. Aanvullend bij deze vier pijlers, kan er nog een vijfde aan toegevoegd worden. Namelijk de *life history narratives*, deze narratieven verklaren delinquentie van de delinquent uit. Door deze levensgeschiedenissen en levensverhalen kunnen de delinquenten reflecteren over hun levensloop in hun eigen woorden. Een groot voordeel van deze methode is dat door deze kwalitatieve methode aspecten met betrekking tot sociale timing naar voor kunnen komen uit de wereld van de delinquenten en er kunnen zelfs ontwikkelingsfasen duidelijk worden die over het hoofd gezien of helemaal niet opgemerkt worden wanneer er kwantitatieve data gebruikt wordt (Blokland & Nieuwbeerta, 2010).

Al sinds 1990 is er een discussie binnen de criminologie. Er zijn zowel dynamische, statische, als typologische theorieën te vinden met elk hun aanhangers. Het onderwerp van de discussie ging over de vraag of er een relatie zou bestaan tussen levensloopgebeurtenissen en de verdere ontwikkeling van crimineel gedrag doorheen de verschillende fasen van de levensloop (Pauwels, 2012).

1. Statische theorie: Levensloopgebeurtenissen en ontwikkelingen hebben geen effect op het verloop van iemands criminele carrière. Een goed voorbeeld hiervan zijn Hirschi en

Gottfredson. Zij zeggen dat de statistische leeftijd en misdaad relatie voor alle criminelen hetzelfde is. Zowel in tijd als plaats. Levensloopgebeurtenissen hebben bijna geen effect (Blumstein *et al.*, 2003). Kortom, er zijn stabiele verschillen tussen criminelen en niet – criminelen (Pauwels, 2012).

2. Dynamische theorie : Er bestaat een relatie tussen crimineel gedrag en de fasen in de levensloop. Binnen deze dynamische visie wordt het onderscheid gemaakt tussen enerzijds de ontwikkelingscriminologen en anderzijds de levensloopcriminologen. De ontwikkelingscriminologen zeggen dat psychosociale ontwikkelingsprocessen het verschil maken tussen een jeugddelinquent die occasioneel eens criminaliteit pleegt en een persisterende delinquent. Die ontwikkelingsprocessen weerhouden iemand om criminaliteit te plegen of niet. Levensloopcriminologen zeggen dat externe gebeurtenissen het verschil maken tussen het plegen van criminaliteit en het stoppen (desistance). Deze externe gebeurtenissen zijn de keerpunten, bijvoorbeeld trouwen, een kind krijgen en een job hebben (Pauwels, 2012).
3. Typologische theorie: Deze theorie is een soort van middelpunt van de vorige twee theorieën. De invloed van gebeurtenissen en ontwikkelingen zijn verschillend voor groepen met uiteenlopende persoonlijkheidskenmerken. Er zijn andere causale factoren die een rol spelen bij de persisterende en occasionele delinquent (Pauwels, 2012).

Recent werd er een visie ontwikkeld, die naast bovenstaande visies kan geplaatst worden en deze aanvult, dat zich toespitst op de levensloopcriminologie en meerbepaald desistance. dit is geen vierde visie binnen de levensloopcriminologie. De narratieve theorieën, tot stand gekomen door Maruna, focussen zich op de levensverhalen van de delinquent zelf om zo inzicht te krijgen in hun levensloop (De Ruyver *et al.*, 2010).

Kortom, de ontwikkelings- en levensloopcriminologie richt zich op drie belangrijke thema's. De ontwikkeling van crimineel en antisociaal gedrag en de preventiemethoden hierop, de ontwikkeling van delinquent gedrag van de kindertijd tot in de volwassenheid en de effecten van gebeurtenissen tijdens de levensloop van de delinquent (Nieuwbeerta *et al.*, 2004; Farrington, 2006).

1.4. Conclusie

Door de uiteenzetting van bovenstaande begrippen en concepten, zouden de belangrijkste begrippen betreffende deze masterproef duidelijk moeten zijn. Het is noodzakelijk om eerst een zicht te krijgen op deze begrippen, aangezien het verdere verloop steeds complexer wordt.

Bovenstaande uiteenzetting wordt nog eens kort toegelicht. De criminele carrière is de levensweg die delinquenten afleggen. Er zijn drie kenmerken bij dit begrip. Elke criminele carrière heeft een begin, een einde en een duur. Dit verschilt van persoon tot persoon. Deze carrière bestuderen is in de praktijk niet zo gemakkelijk. De keerpunten zijn levensgebeurtenissen die in de levensloop van een delinquent kunnen zorgen voor verandering. Een huwelijk kan bijvoorbeeld zorgen voor nieuwe bindingen en dit kan leiden tot verandering van gedrag bij de persoon in kwestie. Desistance betekent het stoppen met criminaliteit. Dit proces gebeurt gradueel en dynamisch en is zeker geen plotse gebeurtenis. Desistance en keerpunten hangen aan elkaar. De keerpunten kunnen namelijk een invloed hebben op het desistanceproces. De *developmental – and life course criminology*, het centrale thema van deze masterproef, werd uiteengezet als theoretisch concept. Deze criminologie heeft verschillende vijf pilaren. Vooral de laatste twee, namelijk de ontwikkelings - en levensloopcriminologie zijn belangrijk. De vijfde pijler, de narratieve levensgeschiedenissen, verklaren delinquent gedrag van de delinquent uit en zorgen voor nieuwe inzichten die de onderzoeker met een kwantitatief onderzoek over het hoofd zou zien. Binnen de levensloopcriminologie worden verschillende theorieën gebruikt, namelijk de statische, dynamische, typologische en narratieve. Deze theorieën worden in hoofdstuk drie verder toegelicht.

Hoofdstuk 2: Methodologisch luik

2.1. Inleiding

In dit methodologisch luik wordt het onderzoek toegelicht. Eerst en vooral wordt de onderzoeksstrategie verklaard. De literatuurstudie is een systematische review, dit wordt hieronder uiteengezet. Vervolgens worden de kennis – en databronnen vermeld. Bovendien worden de verschillende zoekmachines die gebruikt worden, bij de onderzoeksstrategie opgegeven. Bij de kennisbronnen worden de verschillende tijdschriften die relevant zijn, vermeld. Als laatste worden de specifieke onderzoekstechnieken verduidelijkt.

2.2. Onderzoeksstrategieën

De onderzoeksstrategie die aan de basis ligt van deze masterproef is het bureauonderzoek. Dit soort onderzoek is voornamelijk inzetbaar in theoriegericht onderzoek. Er zal gebruik gemaakt worden van gegevens die reeds door een andere onderzoeker werden verzameld. Zo is het mogelijk om tot nieuwe inzichten te komen, eventuele lacunes binnen deze materie te benadrukken en vooral om een hedendaags overzicht te creëren van het onderzoek betreffende de levensloopcriminologie en desistance. Door binnen dit bureauonderzoek nog specifiek te kijken, wordt de literatuurstudie verklaard. Vervolgens wordt de systematische review uiteengezet en wordt besproken waarom de strategie een systematische review is en geen meta – analyse of narratieve review.

Een bureauonderzoek heeft drie belangrijke kenmerken, deze luiden als volgt: ten eerste wordt er gebruik gemaakt van reeds bestaand materiaal dat door de nieuwe onderzoeker aan reflectie wordt onderworpen; ten tweede moet vermeld worden dat er geen direct contact mogelijk is met het onderzoeksobject; en als derde en laatste punt moet opgemerkt worden dat de gegevens dienen gebruikt te worden vanuit een ander perspectief dan waarmee het oorspronkelijk bedoeld was (Decorte, Tieberghien en Petintseva, 2012). Het belangrijkste kenmerk van deze drie is dat er gebruik wordt gemaakt van bestaand materiaal. Dit materiaal kan opgedeeld worden in drie categorieën: literatuur, secundaire data en ambtelijk statistisch materiaal. Er zal vooral literatuur gebruikt worden. Boeken, artikelen en dergelijke van de verschillende onderzoekers zullen bestudeerd worden om zo de onderzoeken naast elkaar te leggen. Secundaire data zal ook gebruikt worden, zo zullen de resultaten van de onderzoeken bekeken worden (Decorte, *et al.*, 2012). Deze data kan nuttig zijn om te kijken waar de onderzoeker op gelet heeft tijdens zijn of haar onderzoek.

De onderzoeken van Sampson en Laub zijn hier een goed voorbeeld van. Deze twee belangrijke onderzoekers hebben delinquente jongens gevolgd tot hun 70 jaar. Het onderzoek zelf en de resultaten moeten bestudeerd worden om een zicht te krijgen over hoe dit verlopen is, maar ook op wat ze de nadruk gelegd hebben. Als laatste is er nog het ambtelijk statistisch materiaal. Dit zijn gegevens die periodiek of continu worden verzameld en die bedoeld zijn voor een breder publiek dan enkel wetenschappers (Decorte, *et al.*, 2012).

Bovenstaande uiteenzetting van het bureauonderzoek is vrij algemeen. Op dit onderzoek zijn er twee varianten, namelijk literatuuronderzoek en secundair onderzoek. Beide onderzoeken zijn in dit geval van toepassing, toch zal er echter meer literatuuronderzoek gebeuren. Eerst en vooral is het belangrijk te weten dat een literatuuronderzoek steeds ondernomen moet worden bij de aanvang van elk wetenschappelijk onderzoek. Dergelijk onderzoek focust enkel en alleen op de bestudering en vergelijking van reeds bestaande wetenschappelijke literatuur (Decorte, *et al.*, 2012). De secundaire data zal, zoals in de vorige alinea toegelicht, gebruikt worden om verschillende onderzoeken en theorieën naast elkaar te leggen. Een overzicht creëren van de reeds bestaande onderzoeken inzake deze materie kan alleen maar tot stand komen wanneer zowel de theorie als de onderzoeken zelf bestudeerd worden.

De bovenstaande uitleg is een algemene beschrijving van de strategie die zal worden toegepast. Om alles nog concreter te maken zal het literatuuronderzoek een systematische review zijn. Een literatuur review betekent dat literatuur gebruikt, gelezen en bestudeerd wordt dat door iemand anders geschreven is (Jesson, Matheson & Lacey, 2011). Een herlezing van de literatuur is belangrijk om het onderwerp volledig te begrijpen. Zonder een volledige review te doen van de literatuur met betrekking tot het onderwerp, zullen er concepten en begrippen zijn die niet voldoende gedefinieerd kunnen worden (Booth, Papaioanno & Sutton, 2012). Een systematische review tracht op een systematische manier in de literatuur te zoeken achter antwoorden. Er is een gestructureerde en systematische zoekstrategie (Jesson, *et al.*, 2011). Deze review probeert alle informatie te vinden en bijeen te brengen die nodig zijn voor een concrete vraag of een concreet concept uit te leggen. Een goede systematische review neemt zijn voorzorgsmaatregelen om fouten en eenzijdigheid te vermijden. Dit is dan vooral belangrijk in een synthese – onderzoek. Eenzijdigheid komt hier vaak voor. Vooral in de originele studies en dit wordt dan megedragen in publicaties of een herziening van de theorie e.d. Om een systematische review tot een goed einde te brengen, moet er een planning gevolgd worden. In het wilde weg starten met zoeken naar antwoorden, is niet de juiste manier. Er moet een plan opgesteld worden waarin de centrale begrippen en concepten, die men wil verklaren, in staan (Littel, Corcoran & Pillai, 2008).

Voor deze masterproef werd er geen concreet plan opgesteld. Echter kan wel gezegd worden dat de onderzoeksvragen min of meer in de volgorde werden opgelost zoals ze in de inleiding vermeld staan. Om systematisch door de literatuur te bladeren naar documenten die relevant zijn voor dit onderwerp, werden twee methodes toegepast. Als eerste werd er gepoogd zoveel mogelijk materiaal te verzamelen van dezelfde onderzoeker. Eens dit gebeurd was, kon het preciezer werk van start gaan. De zoekmachine 'google scholar' en de online universiteitsbibliotheek werden gebruikt voor artikels. Door één bepaalde zoekterm in te geven, kwamen verschillende relevante artikelen tevoorschijn die zeker moesten bestudeerd worden. Zo werd er systematisch door de literatuur gezocht naar alle belangrijke publicaties die tot een antwoord konden leiden inzake die bepaalde onderzoeksvraag.

Waarom wordt er gekozen voor een systematische (literatuur) review en geen meta – analyse of narratieve review? Een meta – analyse is een statistische methode om kwantitatieve resultaten te combineren van verschillende studies. Dit wordt gedaan om een empirisch overzicht te verkrijgen van een bepaald onderwerp. De meta – analyse maakt het mogelijk om resultaten bijeen te brengen van verschillende studies. Deze studies benaderen die resultaten op een andere manier of gebruiken verschillende metingen voor hetzelfde concept (Littel *et al.*, 2008). Een systematische review bevat regelmatig een meta – analyse om de verschillende data uit studies bij elkaar te brengen. Bij een narratieve review maakt de onderzoeker zelf een selectie van de studies die belangrijk zijn. Hier wordt geen zoekstrategie gebruikt zoals bij een systematische review. De zogenaamde *bias*, de eenzijdigheid, is hier wel een probleem (Uman, 2011). Een systematische review daarentegen, tracht alle informatie en relevante studies met betrekking tot één topic te verzamelen. Hier wordt geen voorkeur gevolgd van de onderzoeker zelf of gekeken naar de beschikbaarheid van de studies.

Kortom, het bureauonderzoek staat bij deze masterproef centraal. Hierbij hoort dan het literatuuronderzoek en secundair onderzoek. De precieze strategie die zal gebruikt worden is de systematische review. Er zal op systematische wijze gezocht worden naar de verschillende zaken die beantwoord moeten worden. De verschillende theorieën en studies zullen bestudeerd worden, maar de data zal niet herwerkt worden. De data kan wel van pas komen wanneer de studies bestudeerd worden, maar er zal niet mee gewerkt worden om tot iets nieuws te komen.

2.3. Onderzoeksmateriaal

Kennisbronnen presenteren inzichten en theorieën die door anderen ontwikkeld werden. Onder databronnen worden alle statistieken en cijfergegevens verstaan (Decorte, *et al.*, 2012). Dergelijk soort bronnen worden gebruikt in deze masterproef.

2.3.1. Kennisbronnen

Kennisbronnen liggen aan de basis van deze masterproef. Zowel theorieën als studies, die door iemand anders ontwikkeld zijn, moeten bestudeerd worden. Deze studies zijn volledig uitgewerkt door de onderzoeker zelf. Om de materie van deze masterproef te begrijpen en volledig af te kunnen handelen, moeten alle mogelijke studies met betrekking tot dit thema doorgenomen worden. De verschillende theorieën van onder andere Sampson en Laub, Farrington, Loeber en Moffitt worden nog uitvoerig besproken en naast elkaar gelegd. Verder wordt er nog gezocht naar andere theoretische perspectieven en onderzoeken die relevant zijn. Deze zijn belangrijk om ervoor te zorgen dat er geen onopgeloste vragen over blijven en deze masterproef een geheel vormt.

De bronnen dateren van 1990 tot nu (2013 – 2014). Vroegere bronnen zijn mogelijk, maar het merendeel dateert van deze periode. Dit komt doordat er binnen het criminele carrière paradigma, in de jaren '90, verschillende onderzoeklijnen ontwikkeld werden. Onder andere de ontwikkelings – en levensloopcriminologie. Hierbij kwam nog de discussie over de soorten theorieën, namelijk dynamische, statische en typologische. Zo zijn er verschillende theorieën ontstaan op basis van longitudinale studies, bijvoorbeeld Sampson en Laub hun dynamische theorie en de typologische theorie van Moffitt. Zo dateert bijvoorbeeld de theorie van Moffitt van de jaren '90. Niettegenstaande zullen er zeker ook bronnen gebruikt worden van deze tijd.

Er werd een systematische methode toegepast om deze kennisbronnen te vinden. Zoveel mogelijk gericht zoeken naar bepaalde begrippen en verklaringen om zo een volledig mogelijk antwoord te formuleren. Vooral de tijdschriften met betrekking tot criminologie (*Criminology*) en sociologie werden gebruikt. Naast zoveel mogelijk publicaties van de onderzoekers zelf te verzamelen, zoals bijvoorbeeld Sampson en Laub, werd er verder gezocht op basis van begrippen en in de verschillende tijdschriften die relevant zijn, namelijk de criminologische en sociologische.

2.3.2. Databronnen

Veel databronnen worden er niet gebruikt worden in deze masterproef. Maar dit wil niet zeggen dat ze niet relevant zijn. De verschillende studies en hun resultaten moeten geanalyseerd worden. Deze datagegevens zullen niet herwerkt worden tot iets nieuws, maar kunnen wel doorgenomen worden ter verduidelijking van de studie. De databronnen zullen dus gebruikt worden indien dit nodig is. Het overgrote deel van de bronnen dat zal gebruikt en geanalyseerd worden, zijn kennisbronnen.

2.4. Specifieke onderzoekstechnieken

De strategie, systematische review, werd bij de onderzoeksstrategie uiteengezet. Er is op het eerste zicht geen sprake van kwantitatief of kwalitatief onderzoek. Een vragenlijst of interview is hier niet aan de orde. Toch kunnen we stellen dat er een kwalitatieve inhoudsanalyse zal gebeuren. Er moet een diepgaande analyse gebeuren van wetenschappelijke studies en de achterliggende visies moeten begrepen worden. Een kwantitatieve inhoudsanalyse is een vluchtige screening van de literatuur, bijvoorbeeld zoveel mogelijk definities van criminaliteit zoeken en vinden (Decorte *et al.*, 2012). In dit geval is het een kwalitatieve inhoudsanalyse van de literatuur. De wetenschappelijke publicaties moeten bestudeerd en vergeleken worden met elkaar om zo tot algemene inzichten te komen van bijvoorbeeld de keerpunten die een invloed hebben en welke niet.

2.5. Conclusie

De systematische review is de onderzoeksstrategie die hier van toepassing is. Deze strategie hoort bij het literatuur – en bureauonderzoek. Systematisch op zoek gaan naar literatuur zorgt ervoor dat alle informatie, die nodig is voor een concrete vraag of concept, aanwezig is. Eerst en vooral werd er zoveel mogelijk informatie verzameld van de onderzoeker zelf, om dan verder te zoeken op bepaalde begrippen. Door deze systematische methode werd geen relevante literatuur over het hoofd gezien. Wat het onderzoeksmateriaal betreft, werden er vooral kennisbronnen gebruikt. Databronnen werden doorgenomen, maar niet grondig bestudeerd zoals de kennisbronnen. De bronnen dateren van 1990 tot 2013 – 2014. Bronnen van voor 1990 kunnen er ook tussen zitten, maar het merendeel dateert van 1990 tot nu. Google scholar en de online universiteitsbibliotheek werden meermaals gebruikt voor artikels. Eveneens de criminologische en sociologische tijdschriften. Doordat de systematische review werd toegepast, kunnen we spreken van een kwalitatieve inhoudsanalyse. De wetenschappelijke studies worden bestudeerd en vergeleken met elkaar om tot algemene inzichten te komen.

Hoofdstuk 3: Resultaten

3.1. Algemene inleiding

Na de beschrijving van de doelstelling, de onderzoeksstrategieën, evenals de beschrijving van de meest relevante termen, is het de bedoeling om hieronder de resultaten van het in deze scriptie gevoerde onderzoek te bespreken. De volgorde van deze uiteenzetting komt overeen met de onderzoeksvragen, die geformuleerd zijn in de ‘inleiding’ en zullen beantwoord worden in de ‘algemene conclusie en discussie’.

Eerst wordt er gekeken naar de verschillende theoretische perspectieven. Bij elk perspectief wordt een theorie vermeld met zijn longitudinale studie. Dit om een zicht te geven over welke perspectieven er zijn met betrekking tot de levensloopcriminologie. Binnen deze perspectieven zal gekeken worden naar de processen en wat deze visies zeggen over delinquent gedrag. Vervolgens worden de kenmerken en de keerpunten van delinquent gedrag in de kindertijd tot adolescentie en adolescentie tot volwassenheid opgesomd. Kenmerken van de kindertijd kunnen in de volwassenheid ook nog voorkomen, dit wordt duidelijk vermeld. Na het geven van de keerpunten, wordt er uiteengezet wat de impact is. Zowel de positieve als negatieve impact wordt uitgelegd. Welke processen er nodig zijn om verandering in de levensloop te begrijpen worden hierna toegelicht. Daaropvolgend wordt er gekeken of er sprake is van *population heterogeneity* en het *process contagion*. Deze begrippen worden eerst uitgelegd, om daarna te onderzoeken of deze begrippen gebruikt worden binnen de levensloopcriminologie of niet. De keerpunten worden in het begin van deze masterproef uiteengezet, doch worden naast de keerpunten nog factoren vermeld die kunnen leiden tot het stoppen met criminaliteit. Niet alleen het stoppen, maar ook de continuïteit van het gedrag zal bestudeerd worden. De verschillende factoren met betrekking tot *continuity* en *desistance* zullen onderzocht worden en in een tabel worden samengevat. Als voorlaatste deel worden de verschillende subgroepen vermeld. Is er sprake van subgroepen of niet? En hoort hier een differentiële etiologische basis bij? Hierop krijgen we later een antwoord. Als laatste worden de uitdagingen en hiaten met betrekking tot de levensloopcriminologie en *desistance* uiteengezet.

Om alle delen overzichtelijk te maken, werd er bij elk deel een inleiding geschreven en een besluit. Door de inleiding wordt het duidelijk wat er zal komen en het besluit vat alles nog eens samen. De tabellen die gebruikt worden, zorgen voor een korte samenvatting om alles nog eens kort te schetsen en eventueel zaken naast elkaar te plaatsen.

3.2. Theoretische perspectieven

De theoretische perspectieven vormen een belangrijk startpunt bij deze masterproef. Eerst zal er getracht worden een overzicht te geven van hoe de theoretische perspectieven tot stand zijn gekomen. Hierbij wordt gekeken naar de theorie en naar de studie die achter de theorie zit. De belangrijke namen worden hier op een rijtje gezet. Deze onderzoekers hielden zich voornamelijk bezig met de levensloopcriminologie en desistance. Vooral de dynamische en typologische theoretische perspectieven zijn hier van belang. De statische visie zal niet uitgebreid behandeld worden aangezien keerpunten geen kernbegrip vormen bij deze visie. Hierdoor zal bijvoorbeeld de theorie van Hirschi en Gottfredson, namelijk de zelfcontroletheorie, kort uiteengezet worden om een voorbeeld te geven van een statische visie. Farrington en Loeber hun theorieën zijn de oudste met betrekking tot deze materie. Deze twee onderzoekers hebben een belangrijke bijdrage geleverd en zullen hieronder nog uiteengezet worden, maar voor de verdere uitwerking van deze masterproef zullen de recentere studies bovenaan komen te staan. Het narratieve perspectief, waar Maruna en Giordano belangrijke theoretici zijn, zal na bovenstaande drie visies aan bod komen.

Elke theorie die hieronder wordt uitgelegd, is tot stand gekomen door middel van een longitudinale studie. Deze studies worden kort uitgelegd. Niet elke studie is gebaseerd op dezelfde studipopulatie en methoden. Bij het laatste puntje wordt er een kort overzicht gegeven op basis van een tabel, dat de verschillende theorieën samenvat om een overzicht te vormen. Vervolgens wordt er binnen de perspectieven gekeken naar de processen en het delinquent gedrag in de levensloop.

3.2.1. Overzicht

Rond de levensloopcriminologie en desistance zijn verschillende theorieën ontwikkeld. Hieronder worden er een paar opgesomd. Deze werden onderverdeeld onder verschillende punten, namelijk 'voorlopers', 'statisch perspectief', 'dynamisch perspectief', 'typologisch perspectief' en 'narratief perspectief'. Bij elk van deze visies worden er één tot twee voorbeelden uiteengezet. De theorie wordt kort uiteengezet en vervolgens de studie waarop de theorie gebaseerd is. Zo zijn de theoretische perspectieven nu eenmaal tot stand gekomen. Later in deze masterproef kunnen nog belangrijke onderzoekers vernoemd worden en gebruikt worden voor informatie. In dit deel wordt enkel een kort overzicht gegeven van de verschillende visies die tot stand gekomen zijn op basis van longitudinale studies inzake de levensloop en desistance.

3.2.1.1. Voorlopers

3.2.1.1.1. Farrington: Integrated Cognitive Antisocial Potential (ICAP) theory

Farrington en zijn '*Integrated Cognitive Antisocial Potential (ICAP) theory*' zijn een belangrijk onderdeel binnen de levensloopcriminologie. Het gaat niet om een algemene theorie, maar een theorie die van toepassing is bij jongens van de lagere sociale klasse die delicten plegen. Deze theorie integreert concepten van strain, controle, sociale leertheorie, labelling en differentiële associatie (Farrington, 2006; Farrington & Loeber, 2013). Deze theorie veronderstelt dat er maar één *pathway* is van de kindertijd tot de volwassenheid en dat dit levenspad afhangt van maar één theoretisch concept, namelijk het potentieel om anti – sociaal gedrag (*antisocial potential (AP)*) te vertonen. Er zijn geen verschillende typen van misdadigers of verschillende ontwikkelingspaden (Farrington *et al.*, 2013). Er zijn invloeden van lange en korte termijn die een invloed uitoefenen op het potentieel om anti – sociaal gedrag te vertonen. De factoren van lange termijn, die de persoon stimuleren om criminaliteit te plegen, zijn impulsiviteit, strain en antisociale modellen. Factoren die criminaliteit stimuleren en van korte termijn zijn, zijn de slachtoffers en opportuniteiten die zich aanbieden. Factoren die het anti – sociaal gedrag onderdrukken zijn lange termijn factoren zoals socialisatie, gehechtheid en levensgebeurtenissen. Trouwen, werk hebben en verhuizen uit Londen kunnen het potentieel om anti – sociaal gedrag te vertonen, veranderen (Farrington, 2006).

Deze theorie is gebaseerd op een longitudinale studie, namelijk '*The Cambridge study in Delinquent Development*' (Farrington, 2011; Farrington *et al.*, 2013). Zo'n 411 jongens uit Zuid – Londen werden bestudeerd van de leeftijd 8 jaar tot 48 jaar. Negen face - to – face interviews werden afgenomen in een periode van 40 jaar. Deze periode begon in 1961 en stopte in 2001 (Farrington, 2003; 2011). Het doel van de studie was de ontwikkeling beschrijven van delinquent gedrag van *inner-city* jongens. Men wou trachten dit op voorhand te voorspellen en te verklaren waarom jongeren delinquentie opkomt, of dit al dan niet doorgaat tot in de adolescentie – volwassenheid en als laatste waarom criminaliteit bij de meesten stopt rond hun twintiger jaren. De focus lag vooral op drie zaken. Ten eerste op de *continuity* en *discontinuity* van de gedragsontwikkeling, ten tweede keek men naar het effect van levensgebeurtenissen op de ontwikkeling en als laatste tracht Farrington gedrag in de toekomst te voorspellen. Hiervoor werden zoveel mogelijk variabelen gemeten (Farrington, 2003). De relatie tussen werkloosheid en criminaliteit werd onderzocht door te kijken of de mannen meer criminaliteit pleegden gedurende een periode van werkloosheid in tegenstelling tot een periode waar ze werk hadden. De resultaten spraken voor zich. In een periode van werkloosheid werd er meer criminaliteit gepleegd. Hierbij

werd dan de link naar geld gelegd. Geen werk hebben zorgt ervoor dat er een nood is naar geld, dus werd er criminaliteit gepleegd om geld te bemachtigen (Farrington, 2011).

3.2.1.1.2. Loeber: Developmental pathways

Loeber en zijn ontwikkelingspaden naar delinquent gedrag hebben ook een belangrijk aandeel in deze materie. Deze psycholoog voerde jarenlang longitudinale onderzoeken uit inzake persisterende delinquenten. Loeber vond drie verschillende ontwikkelingspaden (*developmental pathways*) die leiden naar delinquent gedrag. Deze ontwikkelingspaden gelden alleen voor jongens. Dit is op het eerste zicht geen algemene studie, net zoals bij Farrington (Pauwels, 2012).

De paden zijn ontwikkelingspaden die in de kindertijd en adolescentie kunnen ontstaan. Het eerste ontwikkelingspad is '*the overt pathway*' (openlijk probleemgedrag). Dit pad heeft verschillende stappen. Deze stappen zijn agressie (anderen lastig vallen en pesten), fysiek geweld en ernstig geweld (verkrachting en iemand aanvallen). Het tweede pad is '*the covert pathway*' (heimelijk probleemgedrag) en wordt gekenmerkt door volgende stappen. Eerst is er een kleine diefstal, dan vernieling (vandalisme) en vervolgens ernstige delinquentie (fraude, ernstige diefstal en inbraak). Het derde ontwikkelingspad, met name '*the authority conflict pathway*' (conflicten met gezaghebbende personen) wordt gekenmerkt door weerspanning, ongehoorzaamheid en het vermijden van autoriteit (weglopen en laat weg blijven) (Loeber & Hay, 1997; Pauwels, 2012). De verschillende stappen van elk pad worden doorlopen door de jongere. Men kan één pad volgen, maar ook meerdere. Zeer belangrijk om te onthouden is dat het eerste en tweede ontwikkelingspad voorafgegaan wordt door het derde pad (Pauwels, 2012). Deze ontwikkelingspaden zijn eerder van toepassing bij een persisterende delinquent dan bij een experimenteerder. Bij de jongeren die experimenteren blijft hun probleemgedrag niet langer dan zes maand aanhouden (Loeber *et al.*, 1997).

De studie van de ontwikkelingspaden beoogt een klein aantal ontwikkelingspaden uiteen te zetten die van toepassing zijn op een grote hoeveelheid jongeren. Loeber stelde dat er drie ontwikkelingspaden naar voor kwamen uit zijn longitudinaal onderzoek, '*The Pittsburgh Youth Study*' (Farrington *et al.*, 2013). Deze longitudinale studie werd opgezet om de ontwikkeling van jongerendelinquentie, mentale gezondheidsproblemen, druggebruik en de risicofactoren van de vorige drie te onderzoeken. Er werden drie groepen van jongens onderzocht die ofwel in de eerste, vierde of zevende graad zaten in een publieke school in Pittsburgh. Er werden dus zowel pre-adolescenten als adolescenten opgenomen in de studie. Het doel was de verschillende

ontwikkelingspaden onderzoeken en beschrijven die leiden naar ernstige delinquentie. Hiernaast werd er ook gezocht naar een patroon dat helpt om te zoeken naar jongeren met een delinquent gedrag (Loeber, Farrington, Stouthamer – Loeber, Moffit, Caspi & Lynam, 2001). De jongens werden random gekozen, er werd alleen gelet op de verschillende graden. Zo'n 850 jongens werden gescreend in elke graad. Uit deze screening werd er 30% opzijgezet omdat het storend gedrag van deze jongeren te ernstig was. Uit de overige 70% van elke groep werden er 500 random uitgekozen. Respectievelijk 503 in de eerste graad, 508 in de vierde graad en 506 in de oudste, dus zevende graad. Er werd voor deze studie samengewerkt met de leerkrachten, maar ook de ouders moesten hiermee instemmen, wat niet in elk geval zo was. De jongens werden halfjaarlijks opgevolgd, namelijk negen evaluaties voor de jongste groep (eerste graad), zeven voor de middelste groep (vierde graad) en zes voor de oudste groep (zevende graad). Vervolgens werden de jongste en oudste groep enkel jaarlijks geëvalueerd (Loeber, Farrington, Stouthamer – Loeber, Moffit & Caspi, 1998). In 1980 werden er maar drie gecoördineerde studies opgezet, waaronder 'The Pittsburg youth study'. Naast deze longitudinale studie dateert de studie van Huizinga en Thornberry ook van deze tijd (Loeber *et al.*, 2001).

3.2.1.2. Statisch perspectief

De statische visie schrijft delinquent gedrag toe aan één kenmerk, meer bepaald een individuele criminele neiging. Deze neiging ontwikkelt zich voor of gedurende de kindertijd. Eenmaal deze criminele neiging goed ontwikkeld is, beïnvloedt dit het crimineel gedrag van het individu en ook de ontwikkeling van het individu op andere levensvlakken. Volgens de statische theorieën hebben zaken zoals een huwelijk of werk geen effect op het al dan niet verder plegen van criminaliteit. Elke correlatie tussen levensgebeurtenissen en criminaliteit zijn twijfelachtig (Blokland & Nieuwbeerta, 2005). Deze algemene visie gaat ervan uit dat delinquent gedrag stabiel verloopt gedurende de levensloop van de delinquent en kan verklaard worden door één eigenschap (Blokland, van der Geest & Bijleveld, 2007). Met betrekking tot desistance, zegt deze visie dat er een aanwezigheid of afwezigheid van een latente eigenschap is. (De Ruyver *et al.*, 2010).

3.2.1.2.1. Hirschi en Gottfredson: A general theory of crime

Een belangrijke theorie binnen de statische visie is de zelfcontroletheorie van Hirschi en Gottfredson. Deze theorie, 'A general theory of crime', is volgens de twee onderzoekers een theorie die voor alle soorten overtredingen en over alle periodes kan gebruikt worden (Pauwels *et al.*, 2011). Het kernconcept is zelfcontrole, meer bepaald wordt een lage zelfcontrole gezien als de

belangrijkste oorzaak om criminaliteit te plegen. Zelfcontrole wordt omschreven als “*the tendency of individuals to pursue shortterm gratification without consideration of the long – term consequences of their acts*” (Gottfredson & Hirschi, 1990, p. 177). Volgens de zelfcontroletheorie blijft criminaliteit gedurende de levensloop van delinquenten stabiel. Het concept zelfcontrole is verantwoordelijk voor de stabiele verschillen tussen delinquenten en niet – delinquenten. Delinquenten hebben een lagere zelfcontrole dan niet – delinquenten (Gottfredson *et al.*, 1990; Pauwels *et al.*, 2011). Zelfcontrole ontstaat in de vroege kinderjaren en wordt stabiel vanaf ongeveer acht jaar. Er zijn zes dimensies die bij een lage zelfcontrole kunnen genoemd worden. Deze zijn impulsiviteit, risicovol gedrag, voorkeur voor eenvoudige taken, onverschilligheid, temperament en gerichtheid op fysieke activiteiten (Pauwels, 2012). Aangeboren kenmerken hebben een invloed op de mate dat er sprake is van een lage of hoge zelfcontrole, maar een ‘geboren crimineel’ bestaat niet. Eén van de belangrijkste oorzaken van deze lage zelfcontrole is het opvoedingspatroon. Ouders moeten op hun kinderen letten en vooral hun gedragingen in het oog houden. Wanneer de kinderen een lage zelfcontrole hebben, blijft dit stabiel doorheen de volledige levensloop. Dit verklaart ook waarom er stabiele verschillen zijn tussen delinquenten en niet – delinquenten (Gottfredson *et al.*, 1990). Er zijn dan wel stabiele verschillen, maar criminaliteit zal volgens Hirschi en Gottfredson dalen met de leeftijd. Het dalen van criminaliteit is voor iedereen hetzelfde, op elk tijdstip en op elke plaats. De biologische en fysieke processen zijn de oorzaak volgens de twee onderzoekers dat criminaliteit na verloop van tijd zal afnemen. Er zijn geen mogelijke keerpunten bij deze visie (Hirschi & Gottfredson, 1995).

Deze visie staat in contrast met de volgende visies. De statische visie legt biologische en fysieke processen aan de basis van de afname van criminaliteit, terwijl bijvoorbeeld de dynamische visie ervan uitgaat dat levensgebeurtenissen wél een effect hebben. Sampson en Laub zijn hier een uitstekend voorbeeld van.

3.2.1.3. Dynamisch perspectief

De dynamische visie verschilt van de statische op het vlak van de invloed van levensgebeurtenissen. Dynamische theorieën gaan ervan uit dat een levensgebeurtenis tijdens en na de adolescentie een invloed kan hebben op de levensloop. Niet alleen de criminele geneigdheid is belangrijk, maar de ontwikkeling van individuen hun crimineel gedrag verschilt door de levensgebeurtenissen die ze ervaren (Blokland *et al.*, 2005). Desistance kan bij deze visie verklaart worden door de externe gebeurtenissen, namelijk de levensgebeurtenissen die een keerpunt kunnen zijn. De kwaliteit en de sterkte van deze gebeurtenissen zijn zeer belangrijk (De Ruyver *et al.*, 2010).

3.2.1.3.1. Sampson en Laub: Age – graded informal social control theory

Sampson en Laub zijn twee criminologen die bijzonder geïnteresseerd waren in de levensloop van een delinquent (Sampson & Laub, 2006). Ze staan bekend voor hun dynamische informele controletheorie of de ‘*age – graded informal social control theory*’. Deze theorie is een dynamische theorie en veronderstelt dat veranderingen in de levensomstandigheden tijdens en na de adolescentie een directe invloed hebben op het criminele gedrag (Pauwels, 2012). Volgens Sampson en Laub brengt de overgang van kind naar adolescent nieuwe sociale instituties mee. Dit zijn potentiële keerpunten die tot na de volwassenheid blijven doorgaan (Sampson & Laub, 2005). Het centrale idee is dat leeftijdsspecifieke bindingen met conventionele instituties ervoor gaan zorgen dat er minder criminaliteit zal gepleegd worden (Pauwels, 2012). Zo werd bijvoorbeeld de aandacht gevestigd op opvoedingsstijlen (supervisie, warmte, discipline) en emotionele afhankelijkheid aan de ouders in de kindertijd en de toewijding aan school in de adolescentie. In de volwassenheid werd de aandacht gevestigd op werk en echtelijke stabiliteit (Sampson *et al.*, 2005). Een binding met deze instituties zou een richting kunnen geven met betrekking tot de ontwikkeling van de levenspaden. Hierdoor werd het concept “sociaal kapitaal” geïntroduceerd door de twee criminologen (Sampson *et al.*, 2006; Pauwels, 2012). Sociaal kapitaal kan als volgt gedefinieerd worden: “*Bij sociaal kapitaal gaat het om specifieke relaties tussen personen, zoals de relatie tussen ouder en kind of werkgever en werknemer. Deze relaties zijn een vorm van sociale investering binnen informele instituties*” (Pauwels, 2012, p. 310). Bijvoorbeeld: Wanneer een huwelijk meer geld, familiebanden, ondersteuning en voldoening teweegbrengt, wordt deze relatie belangrijker in iemand zijn leven (Sampson *et al.*, 2006). Sampson en Laub ontwikkelden deze theorie voor het eerst in hun boek ‘*crime in the making*’, dat in 1993 werd gepubliceerd. In tegenstelling tot Moffit en Leblanc zeggen Sampson en Laub dat er geen verschillende types van delinquenten zijn. Dit komt doordat ze zich vooral focussen op de verandering en de onvoorspelbaarheid van iemands levensloop (Farrington, 2006). Kortom, de theorie van Sampson en Laub tracht *continuity* en verandering, binnen een sociologische context, te verenigen om criminaliteit in de levensloop te begrijpen (Laub & Sampson, 1993).

Sampson en Laub maakten voor hun theorie gebruik van de data die verzameld werd door de Gluecks. Voor deze studie werden 500 delinquenten en 500 niet – delinquenten gebruikt en deze studie was een 60 jaar follow – up studie (Blokland *et al.*, 2010). De 500 niet – delinquenten waren de controlegroep. Deze twee groepen kwamen overeen op het vlak van leeftijd, IQ, etniciteit en buurtdeprivatie. De data werd verzameld in de kindertijd, adolescentie, vroege volwassenheid en late volwassenheid. Er werd gebruikt gemaakt van zowel kwalitatieve als kwantitatieve data (Laub

et al., 1993; Sampson & Laub, 2004). Uit de studie van deze delinquenten en niet – delinquenten kwam voort dat het hebben van een vaste job en een huwelijk op een positieve manier verbonden zijn met verandering in het criminele gedrag. Hoe meer sterke sociale banden, hoe minder criminaliteit er werd gepleegd. Keerpunten zijn belangrijke elementen in het desistanceproces. Vooral sociaal kapitaal en keerpunten zijn belangrijke concepten om veranderingsprocessen te begrijpen in de levensloop van een volwassene, aldus Sampson en Laub. Om deze concepten uit te werken, gebruikten ze kwalitatieve data van levensgeschiedenissen uit de data van de Gluecks. Sampson en Laub introduceren ook het begrip ‘*structured role stability*’. Dit wil zeggen dat er meer stabiliteit in het leven van een individu komt door verandering in situationele factoren zoals bijvoorbeeld verandering in de dagelijkse routine – activiteiten (Laub *et al.*, 1993). Hiervoor zijn de levensloopegebeurtenissen van belang. Deze zorgen er namelijk voor dat er verandering komt in de verschillende dagelijkse routine – activiteiten. Er komt als gevolg van deze gebeurtenissen een nieuwe structuur in het leven die voor individuen die stoppen met criminaliteit belangrijk is. Hierdoor kunnen ze, na het stoppen met delinquentie plegen, criminaliteit vermijden en eventueel slechte vrienden ook (Sampson *et al.*, 1993; Nelissen, 2008). Desistance is een gradueel proces volgens Sampson en Laub. Wanneer men bijvoorbeeld kijkt naar een huwelijk, kan men zeggen dat de timing en kwaliteit belangrijk is en dit een invloed heeft op het proces desistance. Een huwelijk heeft tijd nodig om zich positief te ontwikkelen en groeit doorheen de jaren totdat dit uiteindelijk een definitieve rem kan vormen op criminaliteit (Laub, Nagin & Paternoster, 1998).

Deze twee onderzoekers verschillen van Hirschi en Gottfredson. Factoren in de vroege kindertijd kunnen delinquent gedrag op latere leeftijd niet verklaren. Deze factoren zijn de zogenaamde risicofactoren die ertoe leiden dat iemand delinquent wordt of niet. Er kunnen, volgens Sampson en Laub, zeker veranderingen in iemands zelfcontrole plaatsvinden. Deze veranderingen zorgen ervoor dat er minder, evenveel of net meer criminaliteit gepleegd wordt. Zo kan bijvoorbeeld het vinden van werk verandering teweegbrengen in de vroege volwassenheid (Farrington, 2006; Pauwels, 2012).

3.2.1.4. Typologisch perspectief

De typologische visie vormt het middelpunt van de twee bovenstaande visies. Deze theorieën gaan ervan uit dat levensgebeurtenissen een invloed hebben op de levensloop van de delinquent, maar dit verschilt van dader tot dader. De duale theorie van Moffit is hier een uitstekend voorbeeld van, aangezien deze theorie zegt dat er twee types delinquenten zijn (Blokland *et al.*, 2005). Kortom de typologische theorieën zeggen dat daders kunnen verschillen van type en deze dan een ander pad

volgen (Blokland *et al.*, 2007; De Ruyver *et al.*, 2010). Of er sprake is van andere groepen, naast deze van Moffitt, wordt later in deze masterproef toegelicht.

3.2.1.4.1. Moffitt: Duale theorie

De duale theorie van Moffitt dateert van 1993. Volgens deze theorie zijn er twee soorten delinquenten, namelijk de persisterende delinquenten en de delinquenten die voor of tijdens de adolescentie vooral criminaliteit plegen. Men noemt deze delinquenten respectievelijk '*life – course persistent (LCP) offenders*' en '*adolescence – limited (AL) offenders*'. Deze theorie tracht de resultaten van de longitudinale Dunedin studie te verklaren (Farrington, 2006; Moffitt, 1997). Elk van deze groepen heeft zijn eigen theoretische verklaring (Moffitt, 1997).

LCP: Genetische en biologische factoren zijn belangrijk. De neurologische factoren hangen samen met de gezinsachtergrond (Farrington, 2006; Pauwels, 2012). De problematische gezinsachtergrond kan men verklaren door bijvoorbeeld een slechte opvoeding door de ouders, armoede of verstoorde familiebanden. Hyperactiviteit of een moeilijk temperament zijn voorbeelden van neurologische factoren (Moffitt, 1993; 2006).

AL: De *maturity gap* is hier de belangrijkste factor. De delinquent is niet tevreden met zijn volwassen status en krijgt ook niet dezelfde waarden als een gewoon volwassene. De delinquent stopt pas met delicten plegen wanneer deze de rollen van een volwassen persoon kan aannemen en zijn verlangens legaal kan verkrijgen (Farrington, 2006). Een tweede factor die ervoor zorgt dat adolescenten criminaliteit gaan plegen is de invloed van de LCPs. Dit is de *peer influence* (Farrington, 2006; Moffitt, 1993; 2006).

Levensgebeurtenissen, zoals een job hebben of trouwen, hebben maar een kleine invloed op de LCPs. Zij zijn al zo gewoon aan hun anti – sociaal leven, dat ze niet zullen stoppen hiervoor. Voor de adolescenten die maar eventjes delicten plegen, hebben deze gebeurtenissen ook geen effect. Zij zullen uit zichzelf stoppen wanneer ze overschakelen van de adolescentie naar de volwassenheid (Moffitt, 2006).

De theorie van Moffitt is tot stand gekomen door middel van een longitudinale studie, namelijk '*The Dunedin study*'. Zo'n 1037 kinderen werden bestudeerd. Hiervan was 91 procent geboren tussen 1 april 1972 en 31 maart 1973 in Dunedin, Nieuw – Zeeland. Deze kinderen waren drie jaar oud en werden onderworpen aan diverse follow – up onderzoeken op verschillende leeftijden, namelijk 5, 7, 9, 11, 13, 15, 18 en 21 jaar oud (Moffitt, Caspi, Arseneault, Taylor & Silva; 2000). Moffitt vond dat jongens geen antisociaal gedrag vertoonden voor hun 11 jaar, maar tegen dat deze jongeren 18 jaar oud waren, gaf 93% toch aan delinquent gedrag vertoond te hebben. Dit kan

verklaren waarom Moffitt spreekt in haar theorie van *adolescent – onset delinquency*, omdat de adolescenten zoeken naar hun volwassen status (Blokland *et al.*, 2010). Amper 7 procent ontkende delinquent gedrag gepleegd te hebben. Wanneer deze jongeren tussen 11 en 15 jaar ondervraagd werden, had 1/3 van de onderzochte jongeren een delinquente levensstijl van de 5 procent die stabiel en doordringend antisociaal gedrag vertoonden sinds de kleuterschool. De nieuwkomers in de adolescentie hadden nog niet de ervaring en de nodige waarden en normen van antisociaal gedrag geleerd. Toch haalden deze jongeren, wanneer ze 15 werden, hun voorgangers in. Op de leeftijd van 15 jaar hadden ze hun *peers*, die al vanuit de kleuterschool antisociaal gedrag vertoonden, ingehaald. Alsook de frequentie was evenveel, net zoals het aantal wetten dat ze verbroken hadden (Moffitt, 1997).

Moffitt gaf tevens ook een verklaring voor jongeren die geen criminaliteit plegen. Hier zijn verschillende mogelijkheden voor. Deze jongeren hebben ofwel kenmerken die ervoor zorgen dat ze peernetwerken uitsluiten of structurele elementen verbannen die ervoor zorgen dat ze leren over delinquentie of geen ervaring hebben met de *maturity gap*. Deze jongeren hebben geen problemen om de rollen van een volwassen persoon aan te nemen (Moffitt, 1997). Later voegt Moffitt nog een groep toe aan haar typologie. De *low – level* chronische overtreeders die langdurig criminaliteit plegen. Deze groep pleegt, in tegenstelling tot de levenslooppersisterende delinquenten, minder frequent criminaliteit. Angsten en fobieën zijn kenmerken van deze groep (Blokland *et al.*, 2007). Kortom, Moffitt identificeerde in totaal vier verschillende groepen met elk hun weg gedurende de levensloop. Diegenen die geen criminaliteit plegen, de individuen die in de adolescentie criminaliteit plegen, diegenen die gedurende hun volledige levensloop criminaliteit plegen en als laatste de *low – level* chronische overtreeders. (Bushway, 2013).

3.2.1.5. Narratief perspectief

Deze meer recentere theoretische benadering met betrekking tot de levensloopcriminologie en desistance is de narratieve visie, die door ondermeer Maruna werd ontwikkeld. Dit perspectief is geen vierde visie die aansluit bij bovenstaande visies, maar is een perspectief dat de vorige visies aanvult (Pauwels *et al.*, 2011). De bovenstaande perspectieven spreken van individuele, sociale en psychologische processen, maar volgens Maruna mag men de subjectieve interpretatie niet vergeten. *Agency* en cognitieve transformatie zijn twee belangrijke elementen bij dit perspectief. Volgens deze narratieve visie kunnen externe factoren, zoals een huwelijk en een job, het criminele gedrag niet veranderen als deze persoon niet zelf een poging doet om te veranderen. Het individu moet zelf gemotiveerd zijn om de levensloop te wijzigen (De Ruyver *et al.*, 2010).

3.2.1.5.1. Maruna: Subjectieve interpretatie

Maruna ontwikkelde een theorie met betrekking tot desistance. Hij sprak van een subjectieve interpretatie. Voluit heeft Maruna dus een theorie ontwikkelt dat er vanuit gaat dat desistance samenhangt met een subjectieve interpretatie. Deze theorie zegt dat er sprake is van drie elementen voor het begrijpen van de ontwikkeling van criminaliteit. Deze drie elementen zijn maturatie, sociale banden en een subjectieve component. Maruna is de eerste onderzoeker die een narratieve visie introduceert. Deze visie kan naast de dynamische en typologische visie geplaatst worden. De persoon zelf is een centraal concept in de visie van Maruna. Volgens deze visie zijn externe factoren, zoals een huwelijk en werk hebben, belangrijk met betrekking tot het proces desistance, maar enkel en alleen wanneer het individu zelf gemotiveerd is om te veranderen (Pauwels *et al.*, 2011). De delinquent moet terug de greep op zijn leven krijgen en zelf verandering willen. *“A key element of desistance narratives was a belief by the offender that he/she had begun to take control of his of her own life: ‘Whereas active offenders . . . seemed to have little vision of what the future might hold, desisting interviewees had a plan and were optimistic that they could make it work’* (Maguire & Raynor, 2006, p. 24).

De theorie van Maruna kwam tot stand door de ‘*Liverpool Desistance Study*’. Hij maakte gebruik van de sneeuwballmethode. Door in contact te komen met verschillende ex - gevangenen, zij zijn de personen die hun levensverhaal vertellen, kwam hij in contact met nog meer ex - gedetineerden. Dit is het sneeuwballeneffect. Hierdoor werd Maruna bekend onder deze personen als “de Amerikaan die interviews afneemt bij ex – gevangenen”, maar sommige kenden hem ook als “*the crazy Yank who will pay you to talk about your life*” (Maruna, Porter & Carvalho, 2004, p. 224). In “*Making good: how ex-convicts reform and rebuild their lives*” onderzoekt Maruna een aantal levensverhalen van Engelse mannen en vrouwen. Maruna zijn onderzoek gaat verder dan het traditionele onderzoek inzake keerpunten en desistance aangezien er wordt gefocust op hoe mensen hun leven zonder criminaliteit kunnen behouden eens ze op het pad van desistance zijn terecht gekomen (Terry, 2002). Er worden twee groepen gemaakt, namelijk de desisters en de persisters (Maruna, 2001; Maruna *et al.*, 2004). Persisters zijn de ex – veroordeelden die nog verder criminaliteit plegen en desisters zijn personen die gestopt zijn. Men trachtte deze twee groepen overeen te stemmen met betrekking tot hun profiel. Er werd gekeken naar de leeftijd, de tijd dat het individu in de gevangenis heeft gezeten en de demografie (Maruna *et al.*, 2004). In deze studie spreekt Maruna van levensverhalen of *life scripts*. Deze verhalen zorgen ervoor dat zowel het verleden, het heden en de toekomst van de individuen duidelijk wordt (Maruna, 2001). Door deze studie werd duidelijk dat de reactie van een persoon afhankelijk is van zijn/haar subjectieve interpretatie van een situatie of

het eigen gedrag. Individuen ontwikkelen een levensverhaal over zichzelf (Maruna, 2000). Door deze narratieve methode wordt alles onderzocht vanuit de visie van de persoon, dus de desister zelf. Deze levensverhalen zijn zeer interessant omdat ze bepalend kunnen zijn voor keuzes en gedrag dat in de toekomst naar voor kan komen (Maruna, 1999). Persisterende delinquenten vertelden dat ze het beu waren om criminaliteit te plegen en in de gevangenis te zitten. Echter bleven ze criminaliteit plegen door gebrek aan werk, gebrek aan educatiemogelijkheden en economische deprivatie. Persisterende delinquenten zien geen andere uitweg dan terug criminaliteit plegen. Maruna noemt dit het *'condemnation script'*. Dit houdt in dat de persisterende delinquenten zichzelf in een hopeloze situatie stellen zonder vooruitzichten. In tegenstelling tot de persisters, construeren de desisters het *'redemption script'* of levensverhaal. Hun leven gaat van criminaliteit naar een leven van conformiteit en sociale bijdrage. De specifieke kenmerken van dit *redemption script* verschillen van persoon tot persoon, maar het algemene verhaal is hetzelfde bij alle desisters. Deze personen stoppen met criminaliteit omdat, na een tijd in een vicieuze cirkel van criminaliteit te zitten, ze de motivatie krijgen om hun leven te veranderen. Dit gebeurt meestal door een interventie of een speciale persoon die gelooft in de delinquent. Desisters voelen zich sterk om te doen wat ze moeten doen, alsof het bepaald is door het lot. Ze hebben een doel opgesteld voor zichzelf, namelijk *"giving something back to society as a display of gratitude"*. Interne factoren zijn belangrijk volgens Maruna, maar een persoon van buitenaf die in de delinquenten gelooft en zien dat ze kunnen veranderen (Maruna, 2001; Terry, 2002). De cognitieve verandering is belangrijk, maar zonder wil zal een delinquent niet aan het desistanceproces beginnen.

3.2.1.5.2. Giordano: Cognitieve transformatietheorie

Giordano is de grondlegger van de cognitieve transformatietheorie. Deze theorie is tot stand gekomen door middel van een analyse in 1982 van 127 ernstige, mannelijke en vrouwelijke delinquenten uit Ohio. Levensgebeurtenissen hebben volgens dit perspectief een belangrijk aandeel in het proces desistance, maar zijn niet dé reden voor het stoppen met criminaliteit. Deze levensgebeurtenissen helpen om de stap te zetten naar een andere manier van leven. Men zou dit katalysators kunnen noemen. Giordano legt er nogmaals de nadruk op dat deze levensgebeurtenissen niet alleen leiden tot stoppen met criminaliteit, maar het individu moet ook bereid zijn om te willen stoppen en de kans nemen. Giordano spreekt van *'cognitive shifts'*, dit zijn kansen tot verandering en kunnen het proces van desistance stimuleren. Deze kansen leiden tot fundamentele verschuivingen in de identiteit en zorgen ervoor dat criminaliteit niet meer gewenst wordt (Giordano, Cernkovich & Rudolph; 2002). Volgens de cognitieve transformatietheorie bestaat het desistanceproces uit vier componenten, dus vier types van *cognitive changes / shifts*.

Giordano en haar collega's spreken in de eerste plaats van een algemene cognitieve openheid naar verandering toe. Het individu moet zelf willen veranderen en moet vooral open staan voor verandering. Ten tweede wordt er gesproken van blootstelling aan keerpunten en een reactie op deze gebeurtenissen. De derde component van het proces is het creëren van een nieuw zelfbeeld. Het individu kan zichzelf in een nieuwe rol zien dat in de plaats komt van het vorige zelfbeeld. Al laatste spreekt men van een veranderde perceptie ten opzichte van criminaliteit. Het individu kijkt met andere woorden met een andere kijk naar een criminele levensstijl (Giordano *et al.*, 2002).

In de longitudinale studie werden 127 mannelijke en vrouwelijke delinquenten uit Ohio onderzocht. Er werd kwantitatieve en kwalitatieve data gebruikt. De kwantitatieve data werd vooral gebruikt om te kijken of factoren zoals trouwen en werk samenhangen met desistance. De samenhang van de factoren met desistance werd zowel bij de mannen als de vrouwen onderzocht. De levensgeschiedenissen van de delinquenten helpen bij de interpretatie van de kwantitatieve data, maar zorgen ook voor een close – up perspectief met betrekking tot de veranderingen in iemands levensloop. Er werden 127 interviews afgenomen in een institutie voor delinquente meisjes in Ohio en in drie instituties voor jongens. In 1995 werd iedereen nogmaals geïnterviewd en 85% van de personen uit 1982 leefde nog. Het merendeel van de interviews, 91%, gebeurde face – to – face. De focus in deze studie lag vooral op vrouwen omdat er een gebrek is aan longitudinale studies die gebaseerd zijn op vrouwen. Origineel ging de data gebruikt worden voor een grotere buurtstudie met betrekking tot de jeugd in Toledo (Giordano *et al.*, 2002).

3.2.1.6.Samenvatting

<u>Naam</u>	<u>Theorie</u>	<u>Onderwerp theorie</u>	<u>Factoren die criminaliteit teweegbrengen</u> /// <u>tegenhouden</u>	<u>Desistanceverklaring</u>	<u>Levensgebeurtenissen</u>
Loeber	Ontwikkelingspaden	Drie ontwikkelingspaden voor delinquent gedrag van jongens.	Weerspannigheid, ongehoorzaamheid en vermijden van autoriteit; agressie zorgt voor fysiek en ernstig geweld; kleine diefstal zorgt voor vernieling en ernstige delinquentie. /// Persisterende jongens blijven paden volgen; experimenteerdere stoppen na 6 maand.	Persisterende delinquenten (jongens) in onderzoek blijven paden volgen. Experimenteerdere blijven pad niet volgen, maar plegen na 6 maand geen criminaliteit meer.	/
Farrington	<i>The integrated cognitive antisocial potential (ICAP) theory</i>	Delinquent gedrag bij jongens uit de lagere sociale klasse.	Impulsiviteit en antisociale modellen. /// Gehechtheid, levensgebeurtenissen en socialisatie.	Levensgebeurtenissen zorgen ervoor dat het potentieel om antisociaal gedrag te vertonen zal dalen.	Trouwen, werk en verhuizen uit Londen kan verandering teweegbrengen in het potentieel om antisociaal gedrag te vertonen.

Hirschi en Gottfredson	<i>A general theory of crime</i>	Zelfcontrole centraal concept voor keuze delinquentie.	Lage zelfcontrole, slecht opvoedingspatroon werkt lage zelfcontrole in de hand /// Leeftijd zal later een factor zijn die ervoor zorgt dat de delinquent geen criminaliteit meer zal plegen of zal minderen.	Criminaliteit zal dalen met de leeftijd.	Geen effect.
Sampson en Laub	Dynamische informele controletheorie	Antisociaal gedrag doorheen de levensloop en desistance.	Natuurlijke motivatie om overtredingen te plegen. /// Informele sociale controle, sociaal kapitaal, sociale banden en levensgebeurtenissen.	Desistance kan men niet verklaren door factoren in de kindertijd; levensgebeurtenissen spelen een rol; gestructureerde routine – activiteiten; meer sociale controle.	Sterke sociale banden, die samenhangen met levensgebeurtenissen zoals een huwelijk, brengen sociale controle met zich mee en hebben een invloed op de levensloop.
Moffit	Duale theorie	Antisociaal gedrag van de kindertijd tot volwassenheid.	LCP: genetische, biologische en sociale risicofactoren; AL: <i>maturity gap</i> en <i>peer influence</i> . /// LCP: gebrek aan mogelijkheden, criminele leven is al zo goed ontwikkeld dat ze niet meer	LCP: blijven criminaliteit plegen; AL: stoppen wanneer ze de volwassen rollen aangenomen hebben.	Bij de LCPs hebben levensgebeurtenissen geen effect, maar bij de ALs kan een huwelijk of werk een invloed uitoefenen.

			stoppen; AL: mogelijkheden om te groeien als volwassen persoon, geen <i>maturity gap</i> en niet beïnvloed door de verschillende <i>peers</i> .		
Maruna	Subjectieve interpretatie	Subjectieve interpretatie van de delinquenten zelf.	Persisters: gebrek aan werk, gebrek aan educatie en economische deprivatie /// Desisters: motivatie om te veranderen, leven van conformiteit en sociale bijdrage.	Desistance hangt af van de subjectieve interpretatie.	Van belang, maar enkel als individu zelf gemotiveerd is om te veranderen.
Giordano	Cognitieve transformatietheorie	“ <i>Cognitive shifts</i> ” stimuleren het proces desistance.	/ /// De wil om te veranderen; <i>cognitive shifts</i> .	Vier componenten: cognitieve openheid; keerpunten; nieuw zelfbeeld en veranderde perceptie ten opzichte van criminaliteit.	Spelen een rol, maar individu moet zelf willen veranderen.

(Deze tabel is tot stand gekomen met behulp van Farrington, 2006)

3.2.2. Processen

De verschillende theoretische perspectieven die hierboven uiteengezet zijn hebben zowel gelijkenissen als verschillen. Delinquent gedrag staat niet op zichzelf, maar hangt samen met verschillende processen. Kort samengevat kijkt de statische visie naar de karaktertrekken van het individu en spelen levensgebeurtenissen geen rol. Het individuele proces voor de ontwikkeling van een level zelfcontrole is volgens Hirschi en Gottfredson hét concept om de ontwikkeling van criminaliteit te begrijpen (Hirschi *et al.*, 1995). Enkel de biologische en fysieke processen kunnen iemand tot desistance leiden. De dynamische visie kijkt naar de sociale omstandigheden. Externe gebeurtenissen, meer bepaald de zogenaamde ‘*life events*’, kunnen leiden tot het stoppen van criminaliteit plegen. Of deze gebeurtenissen leiden tot desistance wordt bepaald door de wil van het individu. Zo stelt Moffitt dat levensgebeurtenissen niet altijd tot desistance leiden, maar ook tot de voortzetting van het gedrag (Moffitt, 1993). Wanneer keerpunten wel een positief effect hebben staat het sociale proces centraal. Het socialisatieproces dat hiermee gepaard gaat zorgt voor de ontwikkeling van sociale banden die belangrijk zijn in iemands levensloop. Door de sterkte van deze sociale banden kan de levensgebeurtenis leiden tot een keerpunt en het veranderingsproces op gang brengen. De sociologische context is hier van belang (Sampson *et al.*, 1993). De typologische visie spreekt van verschillende groepen met een verschillende achtergrond. Er bestaan verschillende soorten delinquenten. Elk individu is verschillend en het effect van levensgebeurtenissen kan verschillend zijn van groep tot groep. Moffitt spreekt bij de levenslooppersisterende delinquenten van problematische gezinsfactoren, genetische en biologische factoren. Het proces dat zich afspeelt in het gezin kan ervoor zorgen dat kinderen delinquentie plegen en dit blijven doen gedurende hun levensloop. De adolescentie – gelimiteerde delinquenten hebben problemen met het maturatieproces. Eens dit proces goed tot stand is gekomen en de volwassen rollen bereikt zijn, zal deze delinquent starten met het proces om te stoppen met criminaliteit (Moffitt, 2006). Het laatste perspectief is de narratieve visie, ontwikkeld door Maruna. Individuen ontwikkelen een levensverhaal over zichzelf. Dit levensverhaal construeert het verleden, het heden en kan antwoorden bieden voor het gedrag in de toekomst. Dit perspectief hecht belang aan sociologische en psychologische processen, maar ook aan *agency* en cognitieve transformatie (De Ruyver *et al.*, 2010).

Het proces dat ervoor zorgt dat individuen de beslissing nemen om delinquentie te plegen en het leerproces onderweg, worden door de theoretische perspectieven ook behandeld. Zo haalt Moffitt aan dat de adolescentie – gelimiteerde delinquenten leren van de levenslooppersisterende delinquenten, ook wel ‘*peer influence*’ genoemd. De levenslooppersisterende delinquenten leren het

crimineel gedrag door socialisatie met andere delinquenten, net zoals Farrington zegt dat de jongens delinquentie zullen leren van antisociale modellen (Farrington, 2006). Het desistanceproces wordt in elk perspectief behandeld. De statische visie gaat ervan uit dat er stabiele verschillen zijn en iedereen dus op hetzelfde moment zal stoppen met delinquentie. Dit stoppen met het plegen van criminaliteit komt met de leeftijd. De dynamische visie spreekt van levensgebeurtenissen en vooral de kwaliteit van de bindingen die deze gebeurtenissen met zich meebrengen. Deze bindingen kunnen leiden tot desistance. Volgens de typologische visie bestaan er verschillende groepen. Als we Moffitt bekijken stopt de ene groep wel, de adolescentie – gelimiteerde overtreeders, maar de levensloppersisterende groep niet. Het narratieve perspectief heeft specifiek aandacht voor het veranderings – en desistanceproces. Door deze levensverhalen kan de onderzoeker zicht krijgen op welke processen in het leven van de delinquent belangrijk waren om te stoppen of verder criminaliteit te plegen. Vooral van processen die verandering teweegbrengen, wordt hier gesproken. De subjectieve interpretatie van Maruna en de cognitieve transformatie van Giordano. Het individu moet de wil hebben om aan het veranderingsproces te starten, ook al is er sprake van keerpunten in de levensloop van de delinquent. Als het individu zelf niet wil veranderen, zal het criminele gedrag verder gezet worden. Het individu moet zich zelf zien als iemand die kan veranderen en ervoor zorgen dat het zelfbeeld veranderd en de visie ten opzichte van criminaliteit verschuift van positief naar negatief.

3.2.3. Delinquent gedrag

Delinquent gedrag ontwikkelt zich volgens één *pathway*, wanneer we kijken naar Farrington zijn theoretische visie. Het gedrag kan beïnvloed worden door zowel factoren van lange als korte termijn. Deze factoren zorgen ervoor dat het delinquent gedrag blijft aanhouden of net zal minderen. Zo hebben slachtoffers, opportuniteiten, socialisatie en levensgebeurtenissen een invloed op het gedrag van de delinquent (Farrington, 2006). In tegenstelling tot Farrington, spreekt Loeber van drie verschillende paden langs waar het delinquent gedrag zich kan ontwikkelen. Het delinquent gedrag bij Loeber zijn visie, wordt telkens opgevolgd door een volgend gedrag. Een ontwikkelingspad dat zich bijvoorbeeld kenmerkt door een diefstal te plegen, zal verder ontwikkelen en de kinderen en adolescenten zullen later vandalisme en ernstige delinquentie plegen. (Loeber *et al.*, 1997). Het delinquent gedrag bestaat uit verschillende stappen en bij elk ontwikkelingspad horen ook kenmerken die bij de delinquent in kwestie te vinden zijn. De statische visie heeft een aparte mening over het delinquent gedrag in de levensloop. Het gedrag blijft stabiel gedurende de volledige levensloop en hangt af van één bepaald kenmerk dat zich in de kindertijd ontwikkelt. Volgens Hirschi en Gottfredson is dit kenmerk de zelfcontrole van het individu

(Blokland *et al.*, 2005). Tegenover bovenstaande onderzoekers vinden we Sampson en Laub. Deze twee theoristen focussen op delinquent gedrag, meerbepaald de levensgebeurtenissen die delinquent gedrag kunnen veranderen, maar ook de voortzetting van dit gedrag (Laub *et al.*, 1993). Het delinquent gedrag kan door een huwelijk bijvoorbeeld veranderen. Maar niet alleen door het huwelijk zelf, maar de sociale banden dat dit huwelijk met zich meebrengt. De sterkte van de sociale banden zorgt ervoor dat er een daling van criminaliteit is. Deze levensgebeurtenissen zorgen voor structuur, dat op zijn beurt zorgt voor een verandering in de dagdagelijkse routines van de delinquent waardoor het delinquent gedrag zal stoppen (Sampson *et al.*, 1993). Volgens de typologische visie is het delinquent gedrag verschillend van groep tot groep. Zowel de totstandkoming van dit gedrag als de verdere ontwikkeling. Zo verklaart Moffitt twee verschillende groepen met elk hun ontwikkeling en levenspad dat ze volgen. De levensloppersisterende delinquenten hun gedrag ontstaat door genetische, biologische factoren en een problematische gezinsachtergrond. De adolescentie – gelimiteerde delinquenten hebben problemen met hun status als volwassene. Het delinquent gedrag ontwikkelt zich hierdoor en stopt pas wanneer de rollen van een volwassen persoon bereikt zijn. De beïnvloeding van de peers, dus de levensloppersisterende delinquenten, kan naast het niet bereiken van het maturatieproces leiden tot delinquent gedrag in de adolescentie (Moffitt, 2006). Het delinquent gedrag bij de levensloppersisterende blijft duren door de gehele levensloop en zal niet dalen met de leeftijd. De ontwikkeling komt tot stand en zal blijven aanhouden door de delinquente levensstijl dat de individuen ontwikkeld hebben. De adolescentie – gelimiteerde delinquenten vertonen in een concrete periode enkel delinquent gedrag. Het narratieve perspectief focust vooral op het veranderen van het delinquent gedrag en het desistanceproces. De delinquent kan zijn criminele gedrag enkel veranderen als hij het zelf wil. De subjectieve component is naast de keerpunten belangrijk om delinquent gedrag te verklaren en meerbepaald de verandering van dit gedrag (Maruna, 2001). Naast deze subjectieve interpretatie van Maruna, focust de cognitieve transformatietheorie ook op het desistanceproces. Ook hier moet het individu bereid zijn om zijn delinquent gedrag te willen veranderen (Giordano *et al.*, 2002).

3.2.4. Besluit

Er zijn drie verschillende visies met betrekking tot de levensloop. De statische, dynamische en typologische. Hirschi en Gottfredson zijn belangrijke theoristen inzake de statische visie. Zij gaan ervan uit dat er stabiele verschillen zijn tussen delinquenten en niet – delinquenten en dit afhankelijk is van één bepaald kenmerk, namelijk zelfcontrole. Het dynamisch perspectief kenmerkt zich vooral door de theorie van Sampson en Laub. Levensloopgebeurtenissen kunnen keerpunt betekenen voor delinquenten. Er bestaan dus geen stabiele verschillen tussen delinquenten en niet –

delinquenten. De kwaliteit van deze nieuwe sociale bindingen, zoals bijvoorbeeld een huwelijk, zijn belangrijk. Niet alleen het keerpunt moet er zijn, maar de kwaliteit en de wil van het individu om te veranderen moet aanwezig zijn. De duale theorie van Moffit, voorbeeld van de typologische visie, stelt dat er verschillende soorten daders zijn. Diegene die levenslang criminaliteit plegen en niet zullen stoppen, en diegene die voor of tijdens de adolescentie criminaliteit plegen. Later voegde ze nog twee groepen toe en kwam op een totaal uit van vier verschillende dadergroepen. Het recentste perspectief, dat niet mag aanzien worden als de vierde visie, maar alle concepten uit de vorige drie bevat en aanvult, is het narratieve perspectief. Maruna is hier een belangrijke grondlegger. Hij gaat ervan uit dat het individu niet kan veranderen wanneer deze het zelf niet wil. De subjectieve interpretatie is uiterst belangrijk. Hiernaast kunnen we Giordano plaatsen, die met zijn cognitieve transformatietheorie stelt dat er een cognitieve verandering nodig is bij het individu. Het individu moet zijn zelfbeeld veranderen en zichzelf zien als een veranderde persoon. Al deze theorieën zijn tot stand gekomen op basis van een longitudinale studie. Iedere studie is gebaseerd op verschillende ‘studieobjecten’ en gebruikt diverse methoden. Hierdoor kunnen we stellen dat de theorieën binnen deze verschillende perspectieven niet gelijk zijn. Geen enkele studie onderzoekt hetzelfde waardoor de theorieën, die tot stand komen op basis van de longitudinale studie, sterk uiteenlopen.

De processen die binnen de perspectieven behandeld worden gaan van individuele tot sociologische tot psychologische processen. De statische visie spreekt vooral van individuele processen in het begin van de levensloop en de biologische en fysieke processen kunnen leiden tot desistance. De dynamische visie, meer bepaald Sampson en Laub, werken binnen de sociologische context. De sociale bindingen en levensgebeurtenissen vormen het middelpunt. De verschillende individuele processen komen ook ter sprake bij de typologische visie. Moffit spreekt van de biologische en genetische factoren bij de levenslooppersisterende delinquenten. De adolescentie – gelimiteerde delinquenten hebben problemen met het maturatieproces. Maruna en Giordano zijn vooral bezig met het beslissingsproces om te veranderen. Zonder de wil van de delinquent zelf, zal verandering in de levensloop niet gebeuren en het desistanceproces niet tot stand komen.

Wat de perspectieven over het delinquent gedrag gedurende de levensloop zeggen, loopt sterk uiteen. De ontwikkeling verloopt volgens Farrington volgens één weg en Loeber stelt dat er drie paden zijn. Volgens de statische visie is er één bepaald kenmerk belangrijk om de ontwikkeling en het verdere verloop van het delinquent gedrag te begrijpen. De dynamische visie, daarentegen, stelt dat het gedrag gedurende de levensloop kan veranderen door verschillende levensgebeurtenissen. De verschillende groepen zijn dan weer een kenmerk van een typologische visie. Elke groep heeft zo zijn eigen delinquent gedrag en eigen levenspad. Maruna en Giordano spreken vooral over de

verandering van het delinquent gedrag. De subjectieve interpretatie en de cognitieve transformatie zijn belangrijke elementen hierbij.

3.3. Kenmerken en keerpunten delinquent gedrag

Delinquent gedrag komt voor vanaf de kindertijd tot in de volwassenheid. In dit deel wordt dit ingedeeld in twee fasen gedurende de levensloop. De eerste fase is delinquent gedrag van de kindertijd tot de adolescentie. De tweede fase kenmerkt zich door delinquent gedrag van de adolescentie tot in de volwassenheid. De individuen die antisociaal gedrag vertonen hebben verschillende kenmerken die hiermee samenhangen. Hierbij kan dit gedrag ook tot stand komen door allerlei kenmerken. In dit deel wordt er gekeken naar de verschillende kenmerken die voorkomen in respectievelijk de kindertijd – adolescentie en adolescentie – volwassenheid. Vervolgens wordt er een summier overzicht gegeven van mogelijke keerpunten die in beide fasen voorkomen. Bij kenmerken of keerpunten in de kindertijd of adolescentie die ervoor zorgen dat er in de volwassenheid ook nog criminaliteit zal gepleegd worden, zal dit duidelijk vermeld worden als dit het geval is. Of deze factoren samenhangen met het definitief stoppen of de voortzetting van het crimineel gedrag, komt later nog uitgebreid aan bod.

3.3.1. Kindertijd en adolescentie

3.3.1.1. Kenmerken

Een eerste kenmerk dat kan genoemd worden is een goede of effectieve opvoeding, in dit geval een slechte opvoeding. Dit leidt volgens Hirschi en Gottfredson tot hoge zelfcontrole (Laub *et al.*, 1993). Deze twee onderzoekers waren met hun theorie van mening dat lage zelfcontrole het centraal concept was van delinquent gedrag (Gottfredson *et al.*, 1990). Afhankelijk van de opvoeding kan dit leiden tot delinquent gedrag of juist niet. Voor kinderen een zeer belangrijk element van hun leven. De opvoeding van thuis gaat verder op school. Kinderen die thuis al antisociaal gedrag vertonen, nemen dit mee naar school. Deze leerlingen zijn moeilijk handelbaar en zullen niet slagen op school (Payne & Welch, 2013).

Delinquentie en impulsiviteit zijn ook kenmerken van delinquent gedrag in de kindertijd en adolescentie. Volgens Hirschi en Gottfredson blijven jongeren met deze kenmerken delinquent gedrag plegen gedurende hun volledige levensloop (Laub *et al.*, 1993). Dit is de statische visie van

de levensloop, dus de volwassenen hun levensloop wordt bepaald door kenmerken van in de kindertijd. Dit laatste wordt door verschillende onderzoekers ontkracht met een andere visie.

Een volgend kenmerk zijn zwakke sociale banden. Deze zwakke banden kunnen een element zijn dat ervoor zorgt dat het delinquent gedrag van de kindertijd tot in de volwassenheid blijft duren. Dit kan een link zijn tussen delinquentie in de kindertijd en de volwassenheid (Laub *et al.*, 1993). Een lange geschiedenis aan onderzoek toonde ook aan dat de slechte structurele condities van de familie (grote familie, armoede) en de sociale processen van de ouders (weinig supervisie, zwakke ouderlijke banden) ervoor zorgen dat er delinquentie wordt gepleegd door jongeren. Deze factoren zijn goede voorspellers voor adolescentiecriminaliteit. Volgens Moffitt leiden deze factoren gecombineerd met de kwetsbaarheid van kinderen tot de zogenaamde levenslooppersisterende delinquenten (Sampson *et al.*, 2005; Moffitt, 1997). Deze twee factoren kunnen gezien worden als kenmerken die bij het delinquent gedrag horen van de kindertijd tot de adolescentie en zelfs nog doorlopen tot in de volwassenheid. Alsook de sociale interacties tussen kind en ouders kunnen ervoor zorgen dat het antisociaal probleemgedrag van de kinderen blijft wanneer de ouders hun reacties het gedrag slechter maken in plaats van verbeteren. De ouders van kinderen met een moeilijk gedrag hebben vaak ook het probleem dat ze niet de nodige psychologische en psychische middelen hebben om gestructureerd met hun kind om te gaan (Moffitt, 1997). Alles bij elkaar zijn er vier factoren met betrekking tot familie, die samenhangen met delinquentie in de kindertijd en adolescentie. Deze zijn: straffende discipline door zowel de moeder als de vader; weinig ouderlijke supervisie; ouders accepteren kind niet en geen emotionele gehechtheid van het kind met de ouders (Sampson *et al.*, 1993).

Kinderen die delinquentie vertonen in de kindertijd en adolescentie hebben vaak psychische problemen, zoals gedragsstoornissen, en zijn opgegroeid in een ongunstige thuissituatie. Deze zaken zorgen ervoor dat de kinderen een hoger risico vertonen op blijvend crimineel gedrag en aansluitend hierbij, geen werk vinden op latere leeftijd (Verbruggen, Blokland, van der Geest, 2011). Als we de Nieuw – Zeeland studie en de Pittsburgh – studie samen nemen, zien we dat neuropsychologische gebreken die een lage score op taal en zelfcontrole met zich meebrengen, samenhangen met het vroegtijdig ontstaan van agressief antisociaal gedrag (Moffitt, 1997).

3.3.1.2. Keerpunten

School kan een keerpunt betekenen in de periode van de kindertijd tot de adolescentie. School kan de kinderen op het rechte pad houden. De sociale en academische vaardigheden kunnen

bijgeschaafd worden en hierdoor zullen de kinderen meer leren en school leuker vinden. Dit alles leidt dan tot pro sociaal gedrag en zorgt ervoor dat de kinderen uit de criminele wereld blijven. De gehechtheid aan de school speelt ook een rol. Wanneer kinderen meer aan school gehecht zijn en zich verbonden voelen, zullen ze later minder criminaliteit plegen (Payne *et al.*, 2013). De zogenaamde ‘*commitment*’ en ‘*attachment*’ ten opzichte van school hangt negatief samen met het plegen van criminaliteit. Ook Sampson en Laub zeggen dat school een keerpunt kan zijn. Hoge scores en de positieve ingesteldheid van de student kunnen een daling van het crimineel gedrag met zich meebrengen. Hierdoor kan school een keerpunt zijn, maar elke medaille heeft twee kanten, wat wil zeggen dat dit ook kan leiden tot meer delinquentie. Wanneer er slecht gepresteerd wordt en weinig toewijding is naar de school toe, kan dit leiden tot een hogere waarschijnlijkheid dat er een delinquent pad zal gevolgd worden doorheen de levensloop. Hiernaast zullen kinderen met veel impulsiviteit en lage zelfcontrole moeilijkheden ondervinden op school. Deze kinderen kunnen niet stilzitten op hun stoel en luisteren naar de leerkracht. Dit leidt tot een achterstand op school, dat ervoor zal zorgen dat de kinderen school niet meer aanvaarden en er delinquent gedrag zal vertoond worden (Sampson *et al.* 1993).

3.3.2. Adolescentie en volwassenheid

3.3.2.1. Kenmerken

Zoals hierboven al vermeld, kunnen zwakke sociale banden een kenmerk zijn van zowel delinquentie in de kindertijd als delinquentie in de volwassenheid. Sampson en Laub hechten in hun theorie en onderzoek veel belang aan de sociale banden. Volgens hun hangt dit samen met criminaliteit en kan daarom gezien worden als een kenmerk van delinquentie in zowel de kindertijd, adolescentie als de volwassenheid (Laub *et al.*, 1993).

Individen die pas in de adolescentie en volwassenheid starten met criminaliteit, kunnen zich ook kenmerken door neuroticisme en nervositeit. Deze factoren beschermen de vroege start van delinquentie, maar kan later wel een kenmerk zijn van de late starters die criminaliteit plegen (Farrington & Zara, 2010).

Werk hebben kan ook gezien worden als een kenmerk van delinquent gedrag in de adolescentie – volwassenheid. Een job kan naast een keerpunt, ook een risicofactor zijn voor criminaliteit en zo functioneren als een kenmerk dat samenhangt met delinquent gedrag in de adolescentie en volwassenheid. Wanneer de werksituatie de gelegenheid of de motivatie biedt om criminaliteit te

plegen, zal het individu ofwel starten ofwel het crimineel gedrag voortzetten (Huisman, Verbruggen, van der Geest & Van Erp, 2011). Wanneer dit het geval is, kunnen we stellen dat werk een kenmerk kan zijn met betrekking tot delinquent gedrag in de adolescentie – volwassenheid.

Een slechte schoolcarrière is een volgend kenmerk van delinquent gedrag in deze periode. Kinderen die van thuis uit al antisociaal gedrag vertonen, worden op school niet aanvaard en blijven dit gedrag aanhouden tot latere leeftijd. Farrington en zijn collega's vonden in de Cambridge studie dat het falen op school tussen acht en tien jaar, voorspelde dat er gespijbelde werd op de leeftijd van 12 tot 14 jaar. Vervolgens leidt dit tot geen werk vinden of een onstabiele job hebben op 18 – jarige leeftijd en tot delinquentie gedurende de volledige levensloop. Deze studie was geen algemene studie, maar een studie met betrekking tot jongens uit de lagere sociale klasse. Een ander onderzoek van Lipsey en Dirzon bevestigt deze relatie ook. De schoolprestaties tussen 6 en 14 jaar voorspellen delinquentie van jongeren en volwassenen tussen 15 en 25 jaar (Payne *et al.*, 2013).

3.3.2.2. Keerpunten

Sampson en Laub zijn van mening dat sociale banden belangrijk zijn. Dit samen met werk, militaire dienst en huwelijk, kunnen een keerpunt zijn richting desistance. Het huwelijk zorgt niet voor meer sociale controle, maar voor meer emotionele banden en wederzijdse investering en dit leidt tot betere sociale banden tussen individuen. Dit kan een keerpunt betekenen in het leven van een delinquent volwassene. Ook voor jongeren van de lagere sociale klasse kan trouwen een keerpunt betekenen (Farrington, 2006). Warr stelde dat *“marriage marks a transition from heavy peer involvement to a preoccupation with one's spouse and family of procreation”* (Nieuwbeerta *et al.*, 2011, p. 364). Voor individuen met een crimineel verleden houdt deze transitie in dat er een daling is van criminaliteit en meer bepaald reduceert het huwelijk zowel de contacten met vroegere delinquentie vrienden als de opportuniteiten en de motivatie om criminaliteit te plegen (Nieuwbeerta *et al.*, 2011).

Hetzelfde geldt voor werk (Laub *et al.*, 1993). Werk zorgt ervoor dat de economische nood voor criminaliteit daalt. De werker wordt onderworpen aan sociale controle op het werk en dagelijkse routines worden gestructureerd (Blokland *et al.*, 2010). Werk verhoogt zelf niet de sociale controle, maar werk gekoppeld met stabiliteit en sociale banden tussen werknemers, kan de sociale controle doen toenemen. Hierdoor kan dit een keerpunt betekenen (Laub *et al.*, 1993). Het sociaal kapitaal tussen het individu en werk stijgt (Van der Geest, 2011). Sommige delinquenten hebben het zelf niet eens door dat ze zoveel investeerden in hun huwelijk of hun werk, dat ze dit uiteindelijk niet

willen verliezen door het risico te nemen om nog eens criminaliteit te plegen (Sampson *et al.*, 2005). Hoe sterker de banden met werk en familie, hoe minder criminaliteit er is bij zowel de delinquent als de controlegroep in de studie van Sampson en Laub (Sampson & Laub, 2004). Gelegenheidstheorieën benadrukken het onmiddellijke preventieve effect van werk op criminaliteit. De routine – activiteitentheorie verklaart dat werk verandering brengt in de dagelijkse routines van de delinquent. Ofwel leidt dit tot nieuwe mogelijkheden voor criminaliteit, en kan dit een kenmerk zijn van delinquenten in de volwassenheid, ofwel worden activiteiten die criminaliteit met zich meebrengen, verminderd (Huisman *et al.*, 2011). Volgens Hirschi en Gottfredson is er geen causale relatie tussen criminaliteit en werk. Deze twee onderzoekers zijn ervan overtuigd dat zelfcontrole bepaald of iemand criminaliteit pleegt of niet. Hierbij bepaalt zelfcontrole ook de mate waarin iemand succes vindt in zijn leven, zoals bijvoorbeeld werk vinden. De samenhang tussen werk en criminaliteit is hierdoor twijfelachtig en kan dus niet als keerpunt gezien worden volgens Hirschi en Gottfredson. Naast deze twee, is Moffit ook van mening dat werk een andere rol speelt. Jongvolwassenen met achtergrondproblemen, de levensloppersisters, die de transitie naar de volwassenheid willen maken, zullen deze wel maken, maar deze zal niet succesvol zijn. Werk zou bij deze jongeren vooral leiden tot andere vormen van criminaliteit, maar zal geen keerpunt zijn, dus het crimineel gedrag zal niet dalen (Verbruggen *et al.*, 2011).

In het leger gaan is tevens ook een belangrijke levensgebeurtenis. Het leger biedt kwaliteiten aan die sommige mannen missen van vroeger, zoals discipline, teamwerk, sociale verantwoordelijkheid en leiderschap. Nieuwe ervaringen en opties bieden zich aan. Alsook wordt er omgegaan met verschillende mensen, culturen en reizen de soldaten naar verschillende plaatsen (Sampson & Laub, 1996). Deze dienst is een stabiele bron van inkomen, maar langs de andere kant kan deze gebeurtenis, wanneer er lange tijd een conflict is of bijvoorbeeld oorlog, personen mentaal en fysiek afbreken dat dit negatief kan uitdraaien. Resultaten van empirische studies duiden echter aan dat deze levensgebeurtenis weinig tot geen impact heeft op het leven van een delinquent. Personen die in de militaire dienst zitten, plegen nog steeds criminaliteit en zelfs na hun diensttijd ook. In tegenstelling tot deze uitkomst van empirische studies, vond Mattick (1960) in een studie met betrekking tot de delinquente ontwikkeling van meer dan 900 jongens, dat de militaire dienst toch een remmend effect heeft op latere criminaliteit. Sampson en Laub vonden dezelfde uitkomst. Individuen die in het leger zaten, ontvingen na hun diensttijd veel voordelen en ook de training tijdens hun tijd in het leger was van belang. Verschillende delinquenten zagen hun tijd in het leger als een belangrijk keerpunt in hun leven (Blokland *et al.*, 2010).

Kinderen krijgen, dus ouderschap, kan ook een keerpunt betekenen in de levensloopcriminologie zoals werk en trouwen (Huisman *et al.*, 2011; Verbruggen *et al.*, 2011). Wanneer er een kind bijkomt in het gezin, of zelfs twee, kan dit leiden tot minder criminaliteit. De focus komt op het gezin te liggen en niet op de criminele activiteiten (Laub, Sampson & Wimer, 2006).

3.3.3. Besluit

Er zijn verschillende kenmerken die in de kindertijd samenhangen met delinquent gedrag of ervoor zorgen dat het kind delinquent gedrag zal vertonen. De opvoeding, de sociale banden en in het algemeen de familie zijn belangrijke kenmerken. Zo kan een slechte opvoeding samenhangen met antisociaal gedrag in de kindertijd. De zwakke sociale banden, in de kindertijd, kunnen ervoor zorgen dat er nog criminaliteit zal gepleegd worden in de volwassenheid. Dit kenmerk kan bij beide fasen aangehaald worden. Verder kan school een keerpunt betekenen in de adolescentie, maar wanneer de jongeren een slechte schoolcarrière meegemaakt hebben, kan dit een kenmerk zijn van het delinquent gedrag dat zich vertoont of blijft aanhouden in de volwassenheid. Belangrijke keerpunten die samenhangen met een verandering in de levensloop van een volwassen delinquent, zijn: trouwen, werk hebben, militaire dienst en ouderschap. Deze keerpunten kunnen ervoor zorgen dat de delinquent zijn gedrag veranderd. Deze keerpunten worden nog uitvoerig besproken bij de factoren die samenhangen met continuïteit en desistance.

3.4. Impact keerpunten

Keerpunten zijn belangrijke gebeurtenissen in een delinquent zijn leven die ervoor kunnen zorgen dat hij / zij terug het juiste pad opgaat. Volgend deel tracht een verklaring te geven voor de impact van deze keerpunten. Eerst en vooral wordt het begrip ‘keerpunten’ nogmaals uiteengezet, om vervolgens te kijken welke effecten deze gebeurtenissen teweegbrengen. Uit de uiteenzetting van mogelijke keerpunten in het vorige deel, kan er afgeleid worden dat een keerpunt zowel een positieve als negatieve impact kan hebben.

3.4.1. Welke impact hebben keerpunten?

Eerst en vooral wordt er een definitie van het begrip keerpunten gegeven. Sampson en Laub, twee onderzoekers die zich vooral bezighielden met het kijken naar welke keerpunten er van belang waren en wat hun impact was, definiëren keerpunten als volgt: “*An alteration or deflection in a long – term pathway or trajectory that was initiated at an earlier point in time*” (Sampson *et al.*,

2005, p. 16). Zonder keerpunten kan een delinquent zich niet losmaken van zijn criminele carrière. Deze gebeurtenissen zorgen ervoor dat er veranderingen optreden in de leefomgeving, maar ook in de relaties (Sampson *et al.*, 2003). Deze keerpunten spelen een belangrijke rol in het desistanceproces, maar het zijn vooral de relaties en de sociale banden die belangrijk zijn. Verbondenheid met het huwelijk en werk in de adolescentie, is sterk gerelateerd aan minder criminaliteit in de volwassenheid. Hoe sterker de sociale banden in de volwassenheid met werk en familie, hoe minder delinquentie er gepleegd wordt. Niet alleen de sociale banden, dat de keerpunten met zich meebrengen kunnen criminaliteit doen dalen, ook de wil van de delinquent zelf. Wanneer een transitie zich voordoet, wil dit niet zeggen dat de delinquent automatisch zal stoppen met criminaliteit. De delinquent moet in dit geval zelf nog willen veranderen. We spreken hier van de subjectieve interpretatie. Wanneer het individu zichzelf niet ziet als een veranderd persoon, zal het proces desistance niet op gang gezet worden of wanneer men aan het proces toch gestart is, dit niet afwerken. Tevens zorgen keerpunten ook voor vier zaken. Ten eerste zorgen keerpunten voor nieuwe situaties die het verleden loskoppelen van de toekomst. Ten tweede zijn er nieuwe situaties die zorgen voor supervisie, monitoring en nieuwe mogelijkheden van sociale ondersteuning. Ten derde worden de dagelijkse routines geherstructureerd en als laatste kunnen er zich nieuwe mogelijkheden voordoen om de identiteit te veranderen (Sampson *et al.*, 2004).

Keerpunten kunnen een positieve, maar ook een negatieve impact hebben. De positieve impact komt, volgens Sampson en Laub, wanneer bijvoorbeeld bij een stabiele job en een huwelijk de sociale banden sterk zijn. Dit leidt tot minder criminaliteit en dan kunnen deze gebeurtenissen een keerpunt betekenen (Sampson & Laub, 1997). Maar wanneer deze sociale banden niet sterk genoeg zijn, is het mogelijk dat deze gebeurtenissen helemaal geen keerpunt zullen zijn. Dit is dan de negatieve impact van deze levensgebeurtenissen en dan zijn dit, om alles correct te zeggen, geen keerpunten meer en zal de delinquent niet stoppen of minderen met criminaliteit (Laub *et al.*, 1993). Wanneer de delinquent zelf niet wil veranderen, ook al verschijnt er een keerpunt in de delinquent zijn levensloop, dan zal dit keerpunt geen effect hebben. Als de delinquent zelf zijn levensstijl niet wil veranderen, heeft het keerpunt als het ware een negatieve impact, aangezien het niet kon zorgen voor een positieve wending in iemands levensloop. Volgens Sampson en Laub is niet de gebeurtenis alleen belangrijk, maar vooral de sociale banden die de gebeurtenis met zich meebrengt en het sociaal kapitaal. De onderlinge afhankelijkheid en het sociaal kapitaal zijn wederzijds en ingebouwd in de sociale banden tussen individuen en sociale instituties. Dit kan verandering in het leven van een delinquent verklaren. Passen we dit toe op een potentieel keerpunt, is vermindering of zelfs stoppen met criminaliteit, de impact die dat keerpunt teweegbrengt. Keerpunten zijn belangrijk om verandering in iemands levensloop te begrijpen. Positieve keerpunten zijn bijvoorbeeld een

goed huwelijk, stabiele job en bij het leger gaan. Negatieve keerpunten zijn bijvoorbeeld drinkproblemen, detentie en geen stabiele job vinden wanneer de delinquent van de adolescentie naar de jong volwassenheid gaat (Laub *et al.*, 1993). Of de keerpunten een positief of negatief effect hebben, hangt volgens Moffitt vooral af van de levensgeschiedenis van de delinquenten. Zo zullen de levensloppersisterende delinquenten bijvoorbeeld werk selecteren dat hun antisociale levensstijl zal ondersteunen. Alsook een criminele partner zoeken voor het huwelijk in plaats van iemand die geen criminaliteit pleegt. Zo kan de partner geen positief effect uitoefenen richting desistance en zal de delinquente levensstijl ondersteund worden (Moffitt, 1993).

3.4.2. Besluit

Keerpunten kunnen ervoor zorgen dat iemand zijn criminele levensloop verlaat en terug het rechte pad opgaat. Dit hangt zowel van de gebeurtenis af als van de sociale banden die deze gebeurtenis met zich meebrengt als van de wil van de delinquent zelf. Zo speelt de verbondenheid in het huwelijk tussen de twee individuen een belangrijke rol om de delinquent aan te zetten om te stoppen of te minderen met criminaliteit. Vervolgens kan een keerpunt een positief, maar ook een negatieve impact hebben. Wanneer het keerpunt ervoor kan zorgen dat de delinquent zijn criminele leven verlaat, heeft het keerpunt ervoor gezorgd dat er een positief effect is. Wanneer de delinquent niet stopt of mindert met zijn crimineel gedrag, heeft het keerpunt tot geen effect of een negatief effect geleid. Als bijvoorbeeld het individu zelf niet wil veranderen, maakt het niet uit of het keerpunt aanwezig is of niet, het zal geen positieve impact kunnen uitoefenen op de delinquent. Moffitt gebruikt de levensgeschiedenissen om een verklaring te bieden voor de impact van de keerpunten. De levensloppersisterende delinquenten zullen bijvoorbeeld geen effect ondervinden van keerpunten aangezien zij in de plaats van conventioneel werk, telkens werk zullen zoeken en aannemen die hun criminele levensstijl blijft ondersteunen.

3.5. Processen en verandering in criminaliteit

De levensloop van een delinquent kan veranderen. Hiervoor zijn verschillende processen aanwezig, die de delinquent kunnen helpen om het veranderingsproces te starten en zelfs volledig te stoppen met criminaliteit. Welke processen nodig zijn om verandering in de levensloop te begrijpen, worden in dit deel uitgelegd.

3.5.1. Processen met betrekking tot verandering

Volgens Hirschi en Gottfredson zijn de biologische en fysieke processen belangrijk om verandering in het criminele leven van een delinquent te begrijpen. Door deze processen zal criminaliteit dalen met de leeftijd. Voor de rest blijft het criminele gedrag gedurende de volledige levensloop stabiel (Hirschi *et al.*, 1995). Hier tegenover staan de mogelijke keerpunten, die ervoor zorgen dat er verandering in de levensloop mogelijk wordt. Sampson en Laub spreken van informele sociale controle dat kan leiden tot verandering. De sociale en psychologische processen leiden tot verandering en desistance. Levensgebeurtenissen en socialisatieprocessen in de volwassenheid kunnen vroege levenservaringen neutraliseren. Deze levensgebeurtenissen en meerbepaald de keerpunten, zijn dus cruciaal (Sampson *et al.*, 2004). Deze keerpunten kunnen voor sommige individuen een verandering teweegbrengen dat de toekomst onderscheidt van het verleden. Echter zijn deze keerpunten geen plotse gebeurtenis. Zo ziet men keerpunten als volgt: *“part of a process over time and not as a dramatic lasting change that takes place at any one time”* (Sampson & Laub, 1997, p. 143). De specifieke relaties die voortkomen uit deze levensgebeurtenissen door de socialisatieprocessen, het sociaal kapitaal, zijn naast de keerpunten ook een belangrijk aspect inzake het veranderingsproces. De sociale banden die deze socialisatieprocessen met zich meebrengen moeten sterk genoeg zijn om verandering teweeg te brengen. Alles hangt af van de kwaliteit van de sociale banden (Sampson *et al.*, 1993). Individuen kunnen hun criminele carrière verlaten wanneer ze sterkere sociale banden ontwikkelen met een conventionele samenleving. Uit studies blijkt dat veranderingen in iemands sociale leven, kan leiden tot verandering in zijn of haar gedrag (Leblanc & Ouimet, 1996). Deze keerpunten hebben op de levenslooppersisterende delinquenten van Moffitt geen invloed, maar wanneer we kijken naar de adolescentie – gelimiteerde delinquenten kan er wel een veranderingsproces plaatsvinden. Deze individuen plegen een bepaalde periode delinquentie en de verandering komt wanneer ze de rollen als een volwassen persoon aanvaard en bereikt hebben (Moffitt, 2006). Maturatie is tevens ook een belangrijk proces om verandering in iemands criminele levensloop te begrijpen. Ten eerste kan dit verwijzen naar het proces dat de delinquent een betere persoon wordt die meer verantwoordelijk is en meer nadenkt (Leblanc *et al.*, 1996; Leblanc, 1997; Colman *et al.*, 2011). Daarnaast kan dit ook verwijzen naar het natuurlijke ontwikkelingsproces dat het individu dan toch tot een goed einde brengt (Leblanc *et al.*, 1996). *Agency* is volgens Maruna ook belangrijk om verandering te begrijpen. Naast de individuele, sociale en psychologische processen moet het individu ook nog de wil hebben om te veranderen. Levensgebeurtenissen kunnen een rol spelen in het veranderingsproces, maar niet als de delinquent de wil niet heeft om te veranderen (Maruna, 2001). Verder kan het cognitieve transformatieproces ook belangrijk zijn voor verandering. Dit proces houdt vier stappen in om verandering te starten en te behouden. Eerst moet

het individu open staan voor verandering. Ten tweede moeten er keerpunten zijn waar het individu aan blootgesteld wordt en kan op reageren. Vervolgens creëert de delinquent een nieuw zelfbeeld en ziet zich ook in deze rol functioneren, om dan ten slotte de visie ten opzichte van criminaliteit te veranderen. Deze visie wordt veranderd naar een negatieve beoordeling van criminaliteit (Giordano *et al.*, 2002). De structurele factoren van Sampson en Laub, gecombineerd met de subjectieve factoren van Maruna en Giordano kunnen een zicht geven op de verandering van delinquent gedrag in de levensloop (Sullivan, 2013). Wanneer we Leblanc en zijn *'integrative multilayered control theory'* erbij nemen, kunnen we hier processen uit halen die de transitie van het ene stadium naar het andere gemakkelijker maakt. Leblanc focust op de gemeenschap. Het is de gemeenschap dat invloed uitoefent op het individu, door volgende processen. Deze processen zijn maturatie, adaptatie en socialisatie of het leerproces. Maturatie werd hierboven al uiteengezet. We gaan verder met adaptatie en het leerproces. De adaptatie betekent dat het individu zich aanpast door nieuwe externe factoren of door structurele veranderingen, om zo in de omgeving te passen. Het leerproces kan gedefinieerd worden als *"a relatively permanent change in behavioral potentiality that occurs as a result of reinforced practice"* (Leblanc, 1997, p. 273). De impact van deze leerprocessen op criminaliteit behandelt zowel de differentiële associatie van Sutherland en het sociale leerproces van Akers. De gemeenschap kan in dit geval zijn preventieprogramma uitbreiden door meer *guardianships* te voorzien, die invloed hebben op het individu (Leblanc, 1997). Prochaska en collega's zorgden voor een model om verandering in de levensloop te begrijpen. Dit model bevat vijf verschillende stadia. De *'precontemplation'* zorgt ervoor dat het individu geen verlangen heeft en geen intentie heeft om te veranderen. Het volgende stadium, *'contemplation'*, houdt in dat het individu weet dat er iets aan de hand is en erover nadenkt maar nog niet tot een oplossing komt. In het *'preparation'* stadium is het individu gestart met verandering, maar staat er nog niet volledig achter. In het *'action'* stadium wordt er volledig gefocust op verandering en in het laatste stadium, *'maintenance'*, werkt het individu aan het tegenhouden van een terugval in het vorig gedrag (Sullivan, 2013).

3.5.2. Besluit

Verschillende processen zijn belangrijk om verandering in iemands levensloop te begrijpen. De biologische en fysieke processen zorgen ervoor dat criminaliteit daalt met de leeftijd. Hier tegenover staan de keerpunten. Levensgebeurtenissen zorgen voor verandering en vooral de sociale banden die hiermee gepaard gaan. Het maturatieproces zorgt ervoor dat de delinquent meer verantwoordelijkheid krijgt en meer nadenkt. Het natuurlijke ontwikkelingsproces kan hierdoor verder gezet worden. Dit proces zorgt dus voor verandering. Vervolgens zorgen *agency* en het

cognitieve transformatieproces ook voor verandering. Het individu moet de wil hebben om te veranderen en zichzelf zien als een veranderd persoon. Wanneer de visie ten opzichte van criminaliteit is gewijzigd, dan heeft de delinquent het cognitieve transformatieproces tot een goed einde gebracht. Leblanc focust, in tegenstelling tot andere onderzoeker, op de invloed van de gemeenschap. De gemeenschap kan een invloed uitoefenen op de delinquent en ervoor zorgen dat er een verandering komt in de delinquent zijn levensloop door maturatie, adaptatie en het leerproces. Vervolgens werd er een model ontwikkeld door Prochaska en collega's dat ervoor zorgt de verandering in de levensloop begrepen kan worden. Door middel van vier stadia, waar het individu evolueert van 'geen intentie hebben om te veranderen' naar 'het tegenhouden van een terugval naar het vorige gedrag', kunnen we de verandering volgen en begrijpen.

3.6. Population heterogeneity en contagion – hypothese

Er bestaat een positieve correlatie tussen vroeger, heden en toekomstig crimineel gedrag. Dit werd in meerdere onderzoeken duidelijk, doch zijn hier twee interpretaties mogelijk. Een eerste interpretatie is de *state dependence*, dat een proces van sociale besmetting (*process of contagion*) inhoudt. Hiernaast kan er een tweede interpretatie gebruikt worden, namelijk de *population heterogeneity* (Paternoster & Nagin, 2000). Beide begrippen worden uiteengezet en er zal ook gekeken worden of er een combinatie van beide mogelijk is.

3.6.1. Population heterogeneity

Population heterogeneity is een perspectief dat argumenteert dat gedrag over de gehele levensloop een reflectie is van verschillen tussen personen en deze verschillen blijven stabiel gedurende de levensloop. Deze factoren vormen zich vroeg in het leven. Individuen verschillen van elkaar met betrekking tot hun eerste neiging om criminaliteit te plegen en dit verschil blijft relatief stabiel na verloop van tijd (Paternoster *et al.*, 2000; Sampson *et al.*, 2003; Sampson *et al.*, 2006). Paternoster en Nagin zeggen op dit vlak dat “*there may be differences between individuals in socialization, personality or biological / constitutional attributes which makes crime more likely over time*”(Paternoster *et al.*, 2000, p. 119; Sampson *et al.*, 2003, p. 24).

Deze interpretatie is een fundamentele voorwaarde in de theorie van Hirschi en Gottfredson. Zij gaan ervan uit dat mensen met een gebrek aan zelfcontrole impulsief en risicogericht gedrag vertonen en later in de toekomst criminaliteit zullen plegen. Eens de zelfcontrole gevormd is vroeg in de levensloop, blijft dit stabiel. Elke positieve correlatie die gevonden wordt tussen crimineel

gedrag in het verleden en de toekomst, is te wijten aan de *population heterogeneity* inzake socialisatie en het level van zelfcontrole (Paternoster *et al.*, 2000). Hetzelfde geldt voor Wilson en Herrnstein, die ervan uitgaan dat criminaliteit plegen niet afhankelijk is van omstandigheden of de nood om criminaliteit te plegen, maar wel van de blijvende persoonlijke kenmerken die al van in de kindertijd aanwezig zijn (Paternoster & Nagin, 1991, Paternoster *et al.*, 2000).

3.6.2. Contagion – hypothese / State dependence

Wanneer we spreken van het *process contagion*, kunnen we kijken naar de mate waarvan er sprake is van *state dependence*. Naast de heterogeniteit, is dit ook een model dat bij desistance hoort. Dit model verklaart dat gedrag uit het verleden invloed uitoefent op gebeurtenissen in de toekomst. Bijgevolg kunnen die gebeurtenissen op hun beurt een invloed uitoefenen op het gedrag van nu en de toekomst. Bijvoorbeeld wanneer iemand gearresteerd wordt, kan dit gevolgen hebben voor het vinden van werk in de toekomst. Vervolgens kan geen werk vinden leiden tot een risico om later nog criminaliteit te plegen (Sampson & Laub, 1992; Laub *et al.*, 2003; Sampson, Laub & Sweeten, 2006). Wanneer het individu een delict pleegt, dan kan hij / zij delicten blijven plegen en zich op deze criminele weg begeven. Maar wanneer er een conventionele gebeurtenis zich voordoet, kan dit gepaard gaan met een daling van het crimineel gedrag en later kan dit nog leiden tot het nog meer dalen of zelfs het stoppen van het crimineel gedrag. De besmetting kan er dus voor zorgen dat er meer of minder criminaliteit zal gepleegd worden. In tegenstelling tot de verklaring van *population heterogeneity*, hebben de acties van het individu causale gevolgen voor de daarop volgende acties. Hierdoor wordt er bij *state dependence* niet gekeken naar de oorspronkelijke criminele neiging en kenmerken van de populatie. De focus ligt op acties die, langs de ene kant, ervoor zorgen dat sommige acties de waarschijnlijkheid verhogen op daaropvolgend crimineel gedrag door bijvoorbeeld de prikkels voor criminele activiteiten te versterken. Langs de andere kant, kunnen sommige acties ervoor zorgen dat de waarschijnlijkheid van delinquent gedrag daalt door de conventionele banden te versterken. Kortom, crimineel gedrag kan nieuwe opportuniteiten met zich meebrengen om meer crimineel gedrag te plegen en niet – crimineel gedrag kan nieuwe mogelijkheden openstellen voor het niet – crimineel gedrag verder te zetten en het crimineel gedrag achter te laten (Paternoster *et al.*, 2000).

Dit proces komt overeen met verschillende theorieën die vroeger en nu ontwikkeld zijn. Het proces van secundaire deviantie, dat beschreven wordt in de labelling theorie, heeft dezelfde essentie als het proces van *contagion* of *state dependence*. Er zijn factoren die leiden tot primaire deviantie, dus het individu dat een eerste keer delinquentie pleegt. De reacties op deze primaire deviantie zorgen

ervoor dat het individu problemen heeft om zich terug aan te passen aan het conventionele leven en laten de waarschijnlijkheid stijgen dat het individu in de toekomst nog delinquentie zal plegen, dus secundaire deviantie. Naast de labelling theorie, kunnen we ook zeggen dat dit proces samenhangt met de sociale leertheorie. Een keer criminaliteit plegen zorgt voor contacten met andere individuen die criminaliteit plegen en kan het vooruitzicht geven naar toekomstig crimineel gedrag (Paternoster *et al.*, 2000).

3.6.3. Is er sprake van beide?

Een belangrijke theorie die kan genoemd worden waar beide begrippen van toepassing zijn, is de informele sociale controletheorie van Sampson en Laub. Deze theorie is als het ware een mengeling van *state dependence* en *population heterogeneity*. Individuen die een vroege neiging vertonen naar crimineel gedrag, zullen hoogstwaarschijnlijk meer crimineel gedrag vertonen in de toekomst. Deze individuen zorgen er zelf voor dat de ervaringen die ze meemaken overeenstemmen met hun kenmerken, zoals bijvoorbeeld criminaliteit, geen werk en scheiding. Een deel van de geobserveerde voortzetting van crimineel gedrag kan hierdoor verklaard worden door stabiele verschillen in de criminele neiging. Hiernaast, kan *state dependence* ook gebruikt worden in hun theorie om de voortzetting van crimineel gedrag te verklaren. Sampson en Laub gebruiken hiervoor het begrip *cumulative continuity* dat verschijnt wanneer crimineel gedrag uit het verleden het effect teweegbrengt dat de conventionele sociale banden zodanig verzwakken dat ze verdwijnen en criminaliteit zal verschijnen. Maar zelfs de mannen met veel criminele neiging, kunnen hun leven nog omkeren wanneer ze volwassen zijn en dus stoppen met criminaliteit. Sommige ervaringen, zoals een huwelijk en een stabiele job, kunnen het sociaal kapitaal en de investeringen in sociale relaties en instituties verhogen, wat op zijn beurt leidt tot desistance. Kortom, er is sprake van beide begrippen in deze theorie. *Population heterogeneity* kan de voortzetting van crimineel gedrag verklaren door stabiele verschillen in de neiging naar criminaliteit. *State dependence*, daarentegen, speelt twee rollen in deze theorie. Als eerste kan er sprake zijn van cumulatieve voortzetting, waar het proces *state dependence* de heterogeniteit van de populatie kan aanvullen. Ten tweede kan dit proces ook een verklaring bieden waarom er verandering is in het crimineel gedrag of zelfs desistance optreedt. Naast Sampson en Laub, gebruikt Moffitt deze begrippen ook. De heterogeniteit van de populatie gebruikt ze als verklaring voor de levensloppersisterende, die stabiel gedrag vertonen in hun levensloop. Voor de adolescentie – gelimiteerde overtreders gebruikt ze *state dependence* als verklaring. De beïnvloeding van delinquente vrienden en de versterking van rebellie en antisociaal gedrag zorgt voor de korte criminele carrière van deze groep. Er is dus sprake van de *contagion* - hypothese (Paternoster, Dean, Piquero, Mazerolle & Brame, 1997; Paternoster *et*

al., 2000). In zowel de theorie van Sampson en Laub als die van Moffitt vinden we een combinatie van beide concepten terug. Het enige verschil is dat Moffitt een onderscheid maakt tussen verschillende soorten overtreeders.

Theorieën die *population heterogeneity* of *state dependence* opnemen, spreken elkaar niet tegen. Integendeel, er bestaan zelfs samengestelde verklaringen om het gedrag van het verleden en de toekomst te verklaren, die ervan uit gaan dat er stabiele verschillen bestaan in de individuele criminele neiging van personen en dat crimineel gedrag een risico vormt voor toekomstig crimineel gedrag. Zo'n een gecombineerde theorie zou uiteraard interessant zijn om zowel de voortzetting als het stoppen met criminaliteit te bestuderen (Paternoster *et al.*, 2000). Zowel de verschillen in de personen als de verschillen in de context worden hierbij opgenomen. Wanneer we zo'n combinatie volgen, kunnen we de verschillen in de levensloop verklaren aan de hand van zowel de individuele eigenschappen als de effecten die latere levensgebeurtenissen hebben (Sampson *et al.*, 2003). Doch blijft het nog steeds raden naar het concept verandering na verloop van tijd. Wanneer bijvoorbeeld twee personen dezelfde individuele eigenschappen vertonen, hoe kan er dan verklaard worden dat er één van de twee zou stoppen met criminaliteit? Theorieën van *population heterogeneity* kunnen de mogelijkheid om te veranderen verklaren, maar ze hebben geen oog naar de causale relatie tussen levensveranderingen en transitie die kunnen leiden naar geen criminaliteit (Paternoster *et al.*, 1997). Als we naar *state dependence* of het proces *contagion* kijken, kan dit model gebruikt worden om verklaringen te bieden waarom er gestopt wordt met criminaliteit, echter wordt dit model door veel criminologen gebruikt om enkel het stabiele criminele verloop tussen het verleden en de toekomst te construeren (Sampson *et al.*, 2003). Bovenstaande concepten zeggen enkel iets over de *continuity* van criminaliteit, maar niets over veranderingen of desistance. Wanneer we deze twee processen combineren, zijn we al een stap vooruit. De enige manier, volgens Sampson en Laub, om zowel een verklaring te krijgen voor de voortzetting als voor verandering in crimineel gedrag, is om een typologische visie toe te voegen dat argumenteert dat er verschillende dadertypes zijn met elk hun levenspad. Het resultaat dat hieruit voortvloeit is dat deze types verschillende visies hebben over desistance en persistence (Laub, *et al.*, 2003; Sampson *et al.*, 2003).

Kortom, er zijn theorieën die ofwel het eerste ofwel het tweede concept bevatten, maar er zijn ook theorieën die beide concepten bevatten. Echter ligt de focus dan vooral op de voortzetting van het gedrag en niet op de eventuele verandering die kan optreden. Zoals Sampson en Laub aanhalen, kan een conventionele gebeurtenis zorgen voor verandering en leiden tot desistance. *Population heterogeneity* ontkent ook maar enige verandering, ook al zou dit een uitstekende methode kunnen zijn om verandering te verklaren. Sampson en Laub stellen voor om zowel de voortzetting als de

verandering te bestuderen met beide begrippen, maar verschillende types overtreeders erbij te betrekken. Zo kan er misschien een zicht gegeven worden over welke individuele eigenschappen vroeg in de levensloop, bij sommige daders, kunnen leiden tot desistance, als er zich een conventionele gebeurtenis voordoet.

3.6.4. Besluit

Population heterogeneity en *state dependence* worden gebruikt voor de correlatie tussen het crimineel gedrag in het verleden en de toekomst te verklaren. *Population heterogeneity* houdt in dat individuen een verschillende criminele neiging hebben. Deze factoren die verschillen vormen zich vroeg in het leven en blijven relatief stabiel gedurende de levensloop. Zo kan men in de theorie van Sampson en Laub een verklaring hiervoor vinden. Personen met een criminele neiging, dat zich vroeg in de levensloop ontwikkeld, zullen hoogstwaarschijnlijk in de toekomst delinquent gedrag vertonen. De ontwikkeling van zelfcontrole in de theorie van Hirschi en Gottfredson hanteert hetzelfde principe. *State dependence* houdt het *process of contagion* in. Hierbij spreekt men over het feit dat het gedrag in het verleden, het gedrag in de toekomst besmet. Wanneer iemand gearresteerd wordt, zorgt dit later voor geen werk en nog later voor terug criminaliteit. Wanneer er zich echter een conventionele gebeurtenis voordoet, kan deze gebeurtenis toekomstig gedrag besmetten in de positieve zin. Sampson, Laub en Moffit gebruiken in hun theorie beide begrippen. Sampson en Laub gebruiken *state dependence* om zowel desistance als de continuïteit te verklaren. Maar dit is in andere theorieën niet het geval. Vooral de continuïteit wordt bestudeerd met behulp van deze concepten. Wanneer er gebruik wordt gemaakt van een gecombineerde methode kunnen verschillen in de levensloop verklaard worden door zowel de verschillen in de individuele eigenschappen, die zich vroeg in het leven ontwikkelen, als de effecten van gebeurtenissen op latere leeftijd. Om de focus meer op zowel desistance als de voortzetting van het gedrag te leggen en niet alleen de voortzetting, stellen Sampson en Laub voor beide begrippen te gebruiken met een typologische visie.

3.7. Continuity en desistance

Stopt iemand met criminaliteit plegen en gaat deze het pad van desistance op of blijft het individu criminaliteit plegen en is er dus sprake van *continuity*? Er zijn verschillende factoren die hierbij kunnen uiteengezet worden. Eerst wordt er kort uitgelegd wat deze twee begrippen inhouden, om dan over te gaan naar de verschillende factoren. Deze factoren worden toegelicht met een verklaring of deze leiden tot desistance of niet. Levensgebeurtenissen kunnen in sommige levenslopen een

positief effect hebben en in andere niet. Hiervoor is het nodig om verschillende factoren te bestuderen om te kijken of ze tot desistance of voortzetting van het gedrag leiden. Als laatste wordt dit kort in een tabel gezet om de factoren nog eens kort samen te vatten..

3.7.1. Continuity, persisters

Continuity of het verder plegen van criminaliteit. Sommige delinquenten blijven criminaliteit plegen, maar waarom? Hoe komt dit? Hirschi en Gottfredson zijn twee theoretici die ervan overtuigd zijn dat delinquent gedrag in de kindertijd kan verklaren waarom iemand op latere leeftijd nog delinquentie pleegt en er dus sprake is van *continuity*. Sampson en Laub spreken van *cumulative disadvantage*, dit wil zeggen dat de criminaliteit sociale banden ondermijnt en hierdoor zal er sprake zijn van *continuity*. Zij zien dit als een mechanisme van continuïteit (Sampson *et al.*, 2004). De persisters in dit geval, zijn individuen die criminaliteit blijven plegen. Dezelfde factoren die voor desistance gebruikt worden, kunnen voor de persisters ook van toepassing zijn. De factoren zijn dan alleen negatief, bijvoorbeeld onstabiel werk en huwelijk, falen op school en een slechte ervaring in het leger.

3.7.2. Desistance, desisters

Desistance of het stoppen met het plegen van criminaliteit is volgens Sampson en Laub een gradueel proces. De investeringen in sociale relaties verlopen gradueel en cumulatief, hierdoor is desistance een gradueel en cumulatief proces (Nagin, Sampson & Laub, 1998). Sommige onderzoekers aanzien desistance ook als een *termination point*, doch volgen de meesten Sampson en Laub met hun gradueel proces. Gradueel wordt erbij genomen omdat er sprake is van verschillende keerpunten die kunnen verschijnen in de levensloop van de delinquent (Colman & Vander Laenen, 2012). Het proces desistance vindt plaats op verschillende levels (individueel, situationeel en gemeenschap) en langs verschillende contextgebonden factoren (bijvoorbeeld familie / huwelijk, werk en het leger).

3.7.3. Factoren

Welke factoren leiden nu juist tot desistance en welke zorgen voor de voortzetting van het gedrag? Hieronder volgt een korte opsomming van allerlei factoren. Er wordt een verklaring geformuleerd bij elke factor en op het eind wordt dit nog eens kort samengevat in een tabel. Deze tabel dient om een schematisch zicht te krijgen op de factoren.

3.7.3.1. Familie (kinderen hebben, ouders, broers / zussen)

Een kind krijgen, dus ouderschap, kan voor een delinquent een keerpunt betekenen in de levensloop of leiden tot het stoppen van het crimineel gedrag (Leblanc *et al.*, 1996). Een huwelijk leidt tot desistance, dit wordt verder in deze masterproef nog uiteengezet, en wanneer hier dan een kind of twee bijkomt, zorgt dit ook voor desistance. De focus komt op het gezin te liggen in plaats van op criminaliteit. De ouderlijke verantwoordelijkheden leiden tot veranderingen in de routine – activiteiten van de delinquent omdat er meer tijd moet gependeed worden in familie gerichte activiteiten. De tijd die men doorbrengt met familie vervangt de tijd die men besteed aan criminele activiteiten of het omgaan met criminele peergroepen (Laub *et al.*, 2006).

Wanneer de delinquent criminele broers of zussen heeft, kan dit een factor zijn die ervoor zorgt dat er criminaliteit zal gepleegd worden van in de delinquent zijn tienerjaren tot in de volwassenheid. Hetzelfde geldt voor criminele ouders. Dit zet over op de kinderen en hierdoor zullen de kinderen de nodige criminele gedragingen overnemen en gedurende hun levensloop criminaliteit plegen. Dit wijst het onderzoek van Hirschi en Gottfredson en dat van Wilson en Herrnstein uit (Paternoster *et al.*, 1991). Ook de opvoedingsstijl kan ervoor zorgen dat het antisociaal gedrag van kinderen aanhoudt. Kinderen met een temperament lokken kwade reacties uit bij de ouders, dat op zijn beurt leidt tot de aanzet van antisociaal gedrag in de toekomst door het kind (Sampson *et al.*, 1997).

3.7.3.2. Peers

“Association with criminal others is consistently the strongest predictor of illegal behavior” (Sampson *et al.*, 1993, p. 104). Delinquenten die banden aangaan met criminele peergroepen, worden zodanig beïnvloed en meegetrokken, dat ze criminaliteit blijven plegen en niet zullen stoppen. Deze sociale banden met peers zijn zeker en vast één van de belangrijke oorzaken van criminaliteit (Sampson *et al.*, 1993). Een belangrijke component van desistance was het contact verbreken met hun delinquente peers. Dit kan aanzien worden als een voorwaarde voor het desistanceproces. De factor peers hangt tevens ook samen met bijvoorbeeld het huwelijk. Wanneer een delinquent getrouwd is, zal deze persoon minder omgaan met delinquente peergroepen en zo gemakkelijker stoppen met criminaliteit (Sampson *et al.*, 2001). Het falen op school gecombineerd met slechte ervaringen inzake familie en de afwijzing van conventionele peers, zorgt ervoor dat kinderen op hun 12 jaar meer betrokken zullen zijn met antisociale vrienden. Dit zorgt ervoor dat er zeker *continuity* is tot de midden – adolescentie van de kinderen (Sampson *et al.* 1997).

3.7.3.3. Leeftijd

Eerst en vooral kan gezegd worden dat, volgens Hirschi en Gottfredson, elementen vanuit de kindertijd bepalend zijn voor criminaliteit op latere leeftijd. Delinquente jongeren met impulsiviteit kiezen later voor onstabiele jobs, deviante vrienden en zullen hun criminele leven verder zetten vanuit de kindertijd tot in de volwassenheid (Laub *et al.*, 1993). Een eerste onderzoeker is Adolphe Quetelet met zijn *age – crime curve*, daterend van het midden van de 19^e eeuw. Volgens deze curve ligt de piek van crimineel gedrag bij de adolescentie en daalt de criminaliteit naarmate men ouder wordt. Maar kan niet gezegd worden dat elk individu hetzelfde traject volgt (Leblanc & Ouimet, 1993; Blokland & Nieuwbeerta, 2005). Dit werd al meermaals duidelijk in deze masterproef, dat er sprake is van verschillende visies en eventuele levensgebeurtenissen die ervoor zorgen dat elke levensloop anders is. Herrstein en Wilson vinden leeftijd de beste voorspeller voor desistance. Zij zijn ervan overtuigd dat andere factoren, zoals een huwelijk of werk, niet zo'n goede voorspellers zijn. Wanneer men ouder wordt, zal de neiging naar criminaliteit dalen, aldus deze twee onderzoekers (Herrstein & Wilson, 1998). Dit staat in contrast met Sampson en Laub, die zeggen dat het volwassen worden belangrijk is bij het proces desistance en niet de leeftijd. Cognitieve veranderingen en interne rijping bij de delinquenten zullen ervoor zorgen dat ze minder criminaliteit plegen, mede ook door de verschillende levensgebeurtenissen die dan plaatsvinden zoals bijvoorbeeld een huwelijk op die leeftijd. Maar uiteindelijk geven alle persisters criminaliteit op wanneer ze ouder worden (Sampson *et al.*, 2003; 2004). Leblanc en Ouimet zeggen dat criminaliteit daalt naarmate de leeftijd stijgt en wijten dit aan twee mogelijke verklaringen. Een eerste verklaring is de situationele verklaring en is gebaseerd op de visie van Sampson en Laub. Daders verlaten hun criminele leven omdat ze andere vormen van ondersteuning gevonden hebben, bijvoorbeeld trouwen of werk vinden. De tweede verklaring is gebaseerd op het maturatiemodel, dat ervan uitgaat dat de participatie in criminaliteit zal dalen naarmate men ouder wordt en dit hangt niet samen met een huwelijk of werk (Leblanc *et al.*, 1993; 1996). Maturatie zorgt ervoor dat het individu beter wordt en meer verantwoordelijk zal hebben. Dit model kan gezien worden als een directe oorzaak voor desistance (Leblanc *et al.*, 1996).

3.7.3.4. School

School kan gezien worden als een kenmerk en een keerpunt binnen de levensloopcriminologie. Verschillende onderzoeken geven aan dat school een factor is dat zorgt voor het verder plegen van criminaliteit, maar ook kan zorgen dat de persoon stopt met delicten plegen. School hangt wel samen met verschillende factoren. Eerst en vooral kan er gezegd worden dat kinderen met een hoog

level van impulsiviteit en een laag level van zelfcontrole zich niet gaan hechten aan school en dit kan leiden tot delinquentie op latere leeftijd. Uit onderzoek kan dit aanzien worden als een risicofactor voor criminaliteit op latere leeftijd. Schoolprestaties op jonge leeftijd, tussen 6 en 14 jaar, kunnen delinquentie verklaren dat gepleegd wordt door adolescenten en volwassenen van 15 tot 25 jaar. Zo zorgt deze factor ervoor dat er *continuity* is van de kindertijd tot zelfs de volwassenheid. Kinderen die van thuis uit al delinquent gedrag vertonen, zullen dit meenemen naar school en delinquentie blijven plegen. Maar wanneer school ervoor zorgt dat leerlingen wel leren en zich verbonden voelen met de school kan dit leiden tot geen criminaliteit (Payne *et al.*, 2013). Sampson en Laub spreken van *cumulative continuity* in dit geval. De samenhang van antisociaal gedrag is deels het resultaat van problematische sociale banden in de kindertijd. Dit zorgt er vervolgens voor dat de jeugd, dus adolescenten, minder kans krijgen om deel te nemen aan conventionele belevenissen, zoals men op school vindt. Dit verlies kan aangevuld worden door het falen op school, vervolgens afgewezen worden door de schoolgemeenschap en dit alles kan leiden tot een leven waar men criminaliteit blijft plegen, dus continuïteit (Sampson *et al.*, 1993).

3.7.3.5. Werk

Sampson en Laub zeggen dat een stabiele job in de volwassenheid gerelateerd is aan veranderingen in delinquenten hun criminaliteitspatroon. Hoe sterker de volwassen banden zijn met werk en familie, hoe minder criminaliteit de delinquenten plegen. Het desistance proces kan dus van start gaan door een stabiele job te vinden. Langs de andere kant, wanneer een ex – veroordeelde of een jong volwassene een negatieve ervaring opdoet met betrekking tot een stabiele job te vinden, dan kan dit negatief zijn voor hun verdere levensloop. Werk kan dus een positief, maar ook een negatieve factor zijn (Laub *et al.*, 1993). Sommige onderzoekers zijn er zelfs van overtuigd dat wanneer werk een effect heeft op het dalen van criminaliteit, dit enkel geldt voor bepaalde types van criminaliteit en bepaalde groepen van overtreeders. Uit de Cambridge Studie kwam zo bijvoorbeeld voort dat geen werk hebben sterk gerelateerd was aan diefstal van goederen. Maar dit was enkel zo voor de personen die van zichzelf uit misdaad – gevoelig zijn. In nog een andere studie vonden Horney en collega's dat een voltijdse job leidt tot een daling van geweldcriminaliteit, maar tegelijkertijd zorgt voor een stijging van de goederendiefstallen (Blokland *et al.*, 2010). Giordano toonde in zijn onderzoek aan dat werk geen goede voorspeller was voor desistance. Dit volledig in tegenstelling tot Sampson en Laub, die ervan uitgaan dat werk ervoor zorgt dat er sterkere sociale banden zijn tussen werknemer en werkgever en meer controle op het werk. Deze factor kan er ook voor zorgen dat er meer betekenis in het leven van de delinquent komt en zij hierdoor het criminele leven laten vallen (Sampson *et al.*, 1993). Op lange termijn kan werk een

investering zijn in een prettiger leven. Hiermee wordt bedoeld dat het meer voordelen geeft, verantwoordelijkheden met zich meebrengt en leidt tot een mate van volwassenheid. Een zwakke binding daarentegen, leidt tot het doorgaan met criminaliteit. De negatieve gevolgen van criminaliteit kunnen het vinden van werk tegenwerken en hierdoor komen de delinquenten in een negatieve spiraal (Van der Geest, 2011). Werk kan hierdoor dienen als dader, motief, wapen, medeplichtige of doelwit van criminaliteit. Zo kan werk gezien worden als een risicofactor voor delinquent gedrag. Blokland, van der Geest en Verbruggen hebben in hun onderzoek naar werk, werkduur en criminaliteit ook de samenhang gevonden tussen werk en desistance, maar ook tussen werk en *continuity*. Wanneer delinquenten de transitie naar werk maken, kan een succesvolle transitie leiden tot desistance. Het merendeel maakt een succesvolle overstap naar de volwassenheid, doch zijn er echter delinquenten met een problematisch achtergrond, bepaalde persoonlijke kenmerken, negatieve omgevingsinvloeden of individuen die nog gevolgen dragen van delinquent gedrag in de adolescentie, die de transitie naar werk niet goed uitvoeren en zo langdurig criminaliteit plegen (Verbruggen *et al.*, 2011).

Wanneer we hier een conclusie uit trekken, kunnen we zeggen dat werk wel degelijk een factor is dat samenhangt met desistance. Doch zijn sommige onderzoekers ervan overtuigd dat dit niets te maken heeft met het proces desistance en zorgt voor continuïteit aangezien dit geen effect heeft.

3.7.3.6. Huwelijk

Het huwelijk speelt een belangrijke rol in het desistanceproces. Alhoewel huwelijk geen plotse gebeurtenis is, wordt er vaak al minder criminaliteit gepleegd in de periode naar het huwelijk toe en niet alleen erna (Nieuwbeerta *et al.*, 2011). Het stoppen met criminaliteit hangt samen met de sterkte van de huwelijksband. De sociale banden in een huwelijk zijn een belangrijke bron voor sociale controle, dat leidt tot desistance (Laub *et al.*, 1993; Blokland *et al.*, 2010). Zo zeggen Sampson en Laub dat “*a quality marriage may be a turning point for some men because of the event itself, their subjective state, and the behavior of others around them as well as subsequent events that result because of the fact that they are now married*” (Sampson & Laub, 2001, p. 49). Het huwelijk heeft tevens ook een effect op de routine – activiteiten van het individu. Personen die gehuwd zijn of toch op weg zijn naar gehuwd zijn, gaan minder met deviante vrienden omgaan (Sampson *et al.*, 2003). Doordat de individuen bij hun partner moeten blijven en meer tijd binnenshuis besteden, worden ze ook minder snel blootgesteld aan criminele opportuniteiten (Leblanc *et al.*, 1993). Sampson en Laub leggen zelf ook verschillende voorbeelden voor uit hun studie waar de vrouwen, hun man waar ze mee gaan trouwen of getrouwd zijn, de keuze geven

tussen hun criminele vrienden of hun huwelijk. Naast deze vrouwen, waren er ook nog die de dagelijkse routines van hun man structureerden, zo hadden ze geen kans meer om criminaliteit te plegen (Nieuwbeerta *et al.*, 2011). Het merendeel van de studies zeggen dat huwelijk samenhangt met een lager level van criminaliteit. Sampson en Laub onderzochten het effect van huwelijk meerdere keren. Wanneer vroeger gepleegde criminaliteit mee opgenomen werd in de studie, was huwelijk nog negatief gerelateerd aan criminaliteit. In een latere analyse vonden ze dat getrouwd zijn ervoor zorgt dat criminaliteit met 33 procent daalde. Ook wanneer men met verschillen tussen getrouwde individuen, jongerendelinquentie en risicofactoren uit de kindertijd rekening hielden tijdens de analyse. Blokland en Nieuwbeerta (2005), analyseerden criminele carrières van Nederlandse daders. In hun studie vonden ze dat het huwelijk gepaard ging met een daling van 27 procent in het veroordelingpercentage van de *low – rate* daders en 55 procent bij de *moderate – rate* daders. Voor de *high – rate* daders werd het veroordelingpercentage niet echt hoger door het huwelijk (Blokland *et al.*, 2010). De kwaliteit van het huwelijk is een belangrijke factor om de relatie tussen huwelijk en criminaliteit te begrijpen. Een vroeg huwelijk gekenmerkt door sociale samenhang leidt tot een groeiend preventief effect (Nagin *et al.*, 1998). Samenhangend met het huwelijk, kan een kind ook verandering teweegbrengen in het leven van een crimineel. Het is mogelijk dat delinquenten hun criminele carrière stopzetten wanneer ze een kind of twee hebben. Doch hangt de relatie tussen criminaliteit en geen criminaliteit zeer sterk af van de relatie tussen vrouw en man (Leblanc *et al.*, 1993; Laub *et al.*, 2006). Deze visie hangt samen met Sampson en Laub en hun sociale banden die ervoor zorgen dat iemand stopt met criminaliteit.

Het huwelijk kan leiden tot vijf verschillende zaken in het leven van criminele mannen: *knifing off* van het verleden met het heden; mogelijkheden om te investeren in nieuwe relaties die leiden tot sociale ondersteuning en nieuwe sociale netwerken; directe of indirecte supervisie van hun gedrag; gestructureerde dagelijkse routines met betrekking tot familie in plaats van deviante peers en als laatste kan getrouwd zijn leiden tot de opportuniteit om zichzelf te veranderen en aan identiteitsverandering te doen. Alle keerpunten kunnen leiden tot deze vijf zaken uiteindelijk. (Sampson *et al.*, 2004; 2005).

Om af te sluiten kunnen we zeggen dat het huwelijk in vier mogelijke processen naar desistance leidt. Eerst kan er een verandering in het crimineel gedrag plaatsvinden door de hechting aan het huwelijk of de sociale banden dat een huwelijk met zich meebrengt. Een tweede reden waarom huwelijk tot desistance leidt is dat er veranderingen komen in de dagelijkse routines van de delinquent. Verandering in de dagelijkse routines met betrekking tot de criminele peergroepen zijn zeer belangrijk. Ten derde kan er gezegd worden dat geslacht hier belangrijk is. Het is vooral de

vrouw die de sociale controle uitoefent over de man. Vooral in huwelijken uit 1950 – 1960 was de vrouw de informele verzorger van het sociale leven van de man. Zij stak structuur in de dagelijkse routines en controleerde hoeveel tijd er besteed werd met vrienden. Een vierde reden waarom huwelijk tot desistance kan leiden is dat er een *package* bij hoort met verschillende nieuwe identiteiten die ervoor zorgen dat iemand zijn zelf veranderd door cognitieve transformatie. Sommige associëren trouwen met ‘serieus’ worden. Hiermee wordt bedoeld dat de delinquent volwassen wordt. De mannen nemen hun verantwoordelijkheden op (Laub *et al.*, 2006). Het huwelijk kan leiden tot verandering, doordat het ervoor zorgt dat iemand zichzelf veranderd door cognitieve transformatie. Dit geldt enkel voor wanneer men met iemand trouwt dat geen criminaliteit pleegt. Wanneer men met een criminele partner trouwt zal dit hoogstwaarschijnlijk niet leiden naar verandering in de levensloop. Deze partner speelt oefent geen positieve rol uit en zal de conventionele identiteitsverandering ondermijnen (Nieuwbeerta, van Schellen & Apel, 2012).

Bovenop dit alles moet zeker vermeld worden dat veel van de onderzoeken inzake het huwelijk en de levensloop en het effect van het huwelijk dateert van de 1950 – 1960 jaren. De data die deze effecten verklaren zijn personen die in die tijd getrouwd zijn. In die tijd waren mannen vooral de broodwinnaars, vrouwen deden vooral het huishouden en een scheiding kwam bijna niet voor. Hierbij kan vermeld worden dat Blokland en collega’s deze studie hebben toegepast op individuen uit Nederland die getrouwd zijn in de 1960 – jaren, 1970 – jaren en 1980 – jaren en vonden nog steeds dat getrouwd zijn een daling inhoudt, wat de historische context ook was. Het effect was wel het sterkst in de jongste groep, dus de 1980 – jaren. Een mogelijke verklaring, volgens Blokland, is dat de Nederlanders misschien een grotere echtelijke stabiliteit en een betere kwaliteit hebben van hun huwelijk (Blokland *et al.*, 2010).

3.7.3.7. Militaire dienst

Delinquenten die in het leger gaan plegen tijdens hun dienst en na hun legercarrière nog delinquentie. Deze resultaten kwamen voort uit verschillende empirische studies (Blokland *et al.*, 2010). Op basis van deze resultaten zou deze factor, meerbepaald deze levensgebeurtenis, samenhangen met continuïteit. Maar er is nog andere verklaring. Volgens Mattick, Sampson en Laub speelt de militaire dienst een rol in het proces desistance. Mattick vond in zijn studie van 900 jongens dat criminaliteit daalde op latere leeftijd na de militaire dienst. Sampson en Laub vonden in hun studie hetzelfde. Door de training die men krijgt in het leger en de voordelen die hieraan verbonden zijn wanneer men uit het leger gaat, zorgt ervoor dat deze personen minder tot geen criminaliteit meer plegen (Blokland *et al.*, 2010). De basistraining in het leger zorgt ervoor dat de

nieuwkomers de gepaste educatie en socialisatie aangeleerd krijgen om te functioneren in een nieuwe wereld van regels en structuren. Als iemand in het leger gaat, gebruikt men de uitspraak “*nothing in one’s past seems relevant*”. De intreding bij het leger en het gescheiden worden van familie gecombineerd met nieuwe sociale zelfstandigheid, zorgt voor het *knifing off* van de ervaringen in het verleden. De mannen krijgen een kans om een nieuwe wereld te zien (Sampson *et al.*, 1996). Een stabiele periode in het leger zorgt voor desistance, een onstabiele periode in het leger kan ervoor zorgen dat de delinquent criminaliteit blijft plegen.

De militaire dienst kan gezien worden als een belangrijk keerpunt in iemands levensloop. Hoe vroeger men in het leger gaat, hoe groter het effect. Doch kan deze factor ervoor zorgen dat er nog criminaliteit zal gepleegd worden, maar brengt langs de andere kant ook een vermindering met zich mee.

3.7.3.8. Rationele keuze

Het centrale idee van de rationele keuze is dat deze beslissing om te stoppen of om verder te doen met criminaliteit afhangt van de kosten of voordelen van criminaliteit. Zowel de persisters als de desisters worden van hieruit gezien als beslissingsnemers die hun redenen hebben en dus een kosten – baten analyse maken. Een belangrijke component dat meespeelt bij de beslissing om al dan niet criminaliteit te plegen, is de schrik voor bestraffing. Deze schrik stijgt met het ouder worden en hierdoor maken mensen de keuze om niet verder criminaliteit te plegen. Dit brengt niet met zich mee dat desistance samenhangt met leeftijd. Leeftijd is een factor die niet noodzakelijk verbonden is met het desistance (Laub & Sampson, 2003). Farrington zegt dat de keuze van desisters samengaat met een verandering in de morele verdraagzaamheid inzake criminele activiteiten. Zij die de beslissing maken om te stoppen, kregen sterkere morele bezwaren tegen de criminele activiteiten in kwestie (Sampson *et al.*, 2001).

3.7.3.9. Human agency

Human agency houdt in dat men verlangt naar verandering, maar ook de mogelijkheid en de toegang heeft tot verandering. Dit principe verklaart dat “*individuals construct their own life course through the choices and actions they take within opportunities and constraints of history and social circumstances*” (Sampson *et al.*, 2005, p. 40). Individuen hebben zelf de mogelijkheid om te kiezen voor verandering of niet. *Human agency* is volgens Sampson en Laub een belangrijke factor voor het desistanceproces. De mannen die deze twee onderzoekers bestudeerden waren zelf actief tijdens

het desistanceproces. Uit hun kwalitatieve data kwam naar voor dat de persoonlijke concepties met betrekking tot het verleden en de toekomst veranderen wanneer deze mannen van de adolescentie naar de volwassenheid gaan. Projectieve factoren die de weg van adolescentie naar volwassenheid met zich meebrengt, zorgen voor een nieuwe identiteit van de delinquenten (Sampson *et al.*, 2001). Deze nieuwe identiteit of een nieuw zelfgevoel geeft aan de delinquent een identiteit van desister en meerbepaald een identiteit van familieman of werker e.d. Deze personen hebben de keuze en de wil om criminaliteit op te geven (Sampson *et al.*, 2001; Colman *et al.*, 2012). De delinquenten die gestopt zijn met criminaliteit hadden gezegd meer maturiteit door meer voor familie en werk te zorgen. Ze vonden een nieuwe start, een nieuwe richting, nieuwe verplichtingen en het doel van het leven veranderde volledig. De nieuwe verplichtingen waar ze meer en meer tijd in staken waren niet bewust gemaakt, maar eerder *by default*. Deze mannen gingen het rechte pad op zonder het zelf te beseffen. Door zoveel te investeren in hun huwelijk of job, zonder dat ze het beseften, was dit teveel waard om het allemaal op te geven door criminaliteit te plegen (Sampson *et al.*, 2001; 2005). Human agency is ook belangrijk om de persisters te begrijpen. Sommige mannen blijven criminaliteit plegen omdat dit leven meer opbrengt. Ze behouden dit leven niet door impulsiviteit of gebrek aan kennis voor de toekomst, maar simpelweg voor de voordelen van de criminaliteit zelf (Sampson *et al.*, 2004; 2005).

Echter kan er vermeld worden dat er weinig onderzoek is geleverd naar *human agency*. Theorieën met betrekking tot de levensloop hebben deze factor vaak links laten liggen. Naast de theorieën heeft de data van de longitudinale studie nog niet de mogelijkheid gegeven voor een onderzoeker om *human agency* te bestuderen. Toch kan er gezegd worden dat dit concept een belangrijk aandeel heeft in het desistanceproces (Colman *et al.*, 2012).

3.7.3.10. Geslacht

Veel onderzoek naar mannen en vrouwen is er nog niet gedaan. Vooral mannen zijn de onderzoekspopulatie van studies, doch zijn er onderzoeken waar vrouwen wel aan te pas komen. Blokland *et al.* zeggen dat werkloosheid voor mannen erger is dan voor vrouwen. De vrouwen kunnen nog andere sociale rollen aannemen, zoals de rol van moeder. Werken heeft voor vrouwen minder psychosociale waarde dan voor mannen. Werk zou mannen dus meer beschermen dan vrouwen en dus sneller leiden tot desistance. Een job hebben heeft meer invloed op mannen dan op vrouwen. Toch zegt Blokland dat het verschil tussen man en vrouw op de arbeidsmarkt kleiner wordt en de resultaten dus meer vergelijkbaar zouden zijn. Enkele studies hebben wel onderzoek gedaan naar werk en criminaliteit bij vrouwen, maar de resultaten zijn hier hetzelfde als bij de

mannen. Dit kan zowel tot continuity als tot desistance leiden, al naargelang het onderzoek en de visie (Verbruggen *et al.*, 2011). Wat betreft het onderzoek met betrekking tot data die vrouwelijke criminaliteit van de adolescentie tot de volwassenheid onderzoekt, ontbreken we toch informatie. Piquero, Brame en Moffitt hebben op basis van de resultaten van de Cambridge studie en de Dunedin studie, gekeken wat de verschillen zijn tussen vrouwen en mannen en de veroordelingen. Het is belangrijk dat de vrouwen en de mannen vergeleken worden, ook al is dit nieuw, doch moet men weten of vrouwelijke overtredingen stabiel zijn over de levensloop zoals de mannelijke overtredingen. Het geloof dat vrouwen anders zijn, zorgt voor een volledig ander beleid met het gevolg dat ze anders gaan behandeld worden. Piquero *et al.* kwamen tot een aantal conclusies inzake gender en zijn ervan overtuigd dat dit onderzoeken in de toekomst zal helpen. Op het einde van de adolescentie is het proces continuity hetzelfde bij jongens en meisjes. De resultaten tonen aan dat het plegen van criminaliteit als volwassene, samenhangt met criminaliteit gepleegd als adolescent en dit geldt voor zowel de mannen als de vrouwen. Doch zijn er meer studies nodig om dit meermaals te bevestigen (Piquero, Brame & Moffitt, 2005).

3.7.3.11. Schaamte

Leibrich, die 37 mannen en vrouwen uit Nieuw – zeeland bestudeerde die op probatie waren en in het desistanceproces zaten, kwam tot het resultaat dat schaamte de belangrijke factor was voor desistance. Naast de belangrijkste factor vond zij ook dat schaamte de meest voorkomende kost was van criminaliteit. Drie verschillende soorten van schaamte kunnen vermeld worden, namelijk publieke vernedering, persoonlijke schaamte en wroeging binnenin de persoon zelf. Leibrich zelf zei dat “*shame was the thing which most often dissuaded people from offending and the growth of self – respect was the thing which most often persuaded them to go straight*” (Laub *et al.*, 2003, p. 303). Naast schaamte als grootste kost, is volgens Leibrich een toename aan zelfrespect de factor die delinquenten het meeste motiveert om op het rechte pad te gaan.

3.7.3.12. Identiteitsverandering

Identiteitsverandering is een factor dat zeker en vast samenhangt met desistance. Maruna zegt dat delinquenten starten met het proces desistance wanneer zij dit zelf willen. Interne factoren zijn belangrijk, maar de invloed van buitenaf ook. Een externe persoon die gelooft in de identiteitsverandering van de delinquent, helpt deze persoon met zijn beslissing te stoppen met delinquentie (Maruna, 2001). Paternoster en Bushway hebben, met betrekking tot deze materie, een theorie ontwikkeld, namelijk de ‘*identity theory*’. Als iemand stopt met het plegen van criminaliteit,

moet dat leven behouden worden. Om dit leven zonder criminaliteit te behouden, moet er een identiteitsverandering zijn. Er zijn twee soorten identiteiten, meerbepaald de *working identity* en de *possible self*. Het eerste is de identiteit dat de delinquent op dit moment heeft en het tweede is wat men wenst te zijn. De delinquent heeft een *working identity* waarbij criminaliteit voor deze persoon veel opbrengt. De kosten – baten analyse die door de delinquent wordt uitgevoerd, zal na enige tijd meer kosten dan baten vertonen. De delinquent zal dus moeten veranderen als hij niet in de problemen wil geraken. Paternoster en Bushway zien dit als een belangrijke factor dat motiveert om te stoppen met criminaliteit. Ook het tweede soort identiteit motiveert het stoppen, want dit zijn zaken die de delinquent wenst te hebben of als we spreken over zichzelf, te zijn (Paternoster & Bushway, 2009). Cognitieve verandering is de voorloper van verandering in de levensloop. De *identity deconstruction* van Maruna is belangrijk om het proces desistance te starten (Laub *et al.*, 2003). We kunnen hieruit concluderen dat identiteitsverandering een belangrijke factor is voor desistance. De persoon moet willen veranderen en moet zichzelf ook zo zien. Als de delinquent zichzelf niet als veranderende persoon ziet of zelf niet wil stoppen met criminaliteit, afziend van de externe factoren die wel helpen om richting desistance te gaan, zal de delinquent blijven criminaliteit plegen.

3.7.3.13. Gevangenis

Delinquenten die een gevangenisstraf moeten uitzitten of hebben moeten uitzitten, kunnen stoppen met criminaliteit plegen. Deze factor hangt samen met desistance doordat er langere gevangenisstraffen opgelegd worden als ze recidiveren en dit houdt hun tegen om nieuwe delicten te plegen. Ze willen meer doen met hun leven en hechten meer belang aan de tijd die er nog rest. De volledige levensloop in de gevangenis zitten zien ze niet zitten en zijn ze beu (Calverley & Farrall, 2006). Door de schrik voor psychische schade, die de delinquenten kunnen overhouden aan langdurig in de gevangenis zitten en het sterven, zijn factoren die leiden tot desistance en hiermee samenhangen (Farrall, Cox & Godfrey, 2009). Doch kan de factor gevangenis indirect leiden tot continuïteit. Langs de andere kant zien persisters geen andere uitweg dan criminaliteit plegen. Deze individuen blijven telkens in de gevangenis terechtkomen, maar zullen criminaliteit blijven plegen. In dit geval oefent deze factor geen invloed uit richting desistance (Maruna, 2001). Hiernaast komt uit onderzoek ook voort dat detentie een invloed uitoefent op de stabiliteit van een job en het vinden van werk in de volwassenheid. Dit leidt vervolgens tot het verder plegen van criminaliteit in het verdere leven (Sampson *et al.*, 1997).

3.7.4. Samenvatting

<u>Factor</u>	<u>Continuity</u>	<u>Desistance</u>
Familie	<p>Criminele broers of zussen kunnen voor continuïteit van het gedrag zorgen van in de tienerjaren tot in de volwassenheid.</p> <p>Criminele ouders zetten hun gedragingen over naar hun kinderen, wat ervoor zorgt dat de kinderen crimineel gedrag zullen vertonen gedurende hun levensloop.</p>	Ouderschap kan leiden tot desistance, de focus komt op familiegerichte activiteiten te liggen in plaats van op delinquentie.
Peers	Banden aangaan met criminele peergroepen zorgt voor continuïteit.	Enkel wanneer de sociale banden verbroken worden, kan de delinquent stoppen met criminaliteit.
Leeftijd	/	<p>Mogelijke verklaringen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Piek in adolescentie, daarna dalen. 2. Ouder worden zorgt voor minder criminele neiging en zal dus leiden tot desistance. 3. Cognitieve veranderingen en interne rijping dat naar boven komt met het ouder worden, zorgen voor desistance. 4. Maturatiemodel
School	<p>Mogelijke verklaringen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. School gecombineerd met impulsiviteit en lage zelfcontrole leidt tot continuïteit. 2. Delinquent gedrag van thuis wordt meegenomen naar school en zorgt ervoor dat de school dit niet kan 	School zorgt ervoor dat delinquenten leren en zich verbonden voelen, dan kan school leiden tot desistance.

	<p>tegenhouden, dus ook hier is er sprake van <i>continuity</i>.</p> <p>3. <i>Cumulative continuity</i> (problematische banden in de kindertijd zorgen voor het falen op school, vervolgens kan dit allemaal leiden tot het verder plegen van criminaliteit in de toekomst).</p>	
Werk	<p>Mogelijke verklaringen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Negatieve ervaring met het zoeken naar een stabiele job. 2. Zwakke bindingen met werk. 3. Slechte transitie naar werk door problematische achtergrond, bepaald persoonlijke kenmerken, negatieve omgevingsinvloeden of gevolgen die nog aanwezig zijn door delinquent gedrag te vertonen in de adolescentie. 	<p>Mogelijke verklaringen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Stabiele job. 2. Meer sociale banden, sterkere controle en meer betekenis in het leven zorgen voor desistance. 3. Succesvolle transitie naar werk.
Huwelijk	<p>Trouwen met een criminele partner leidt niet tot verandering in de delinquent zijn levensloop.</p>	<p>Mogelijke verklaringen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sterkte huwelijksband leidt tot meer sociale banden die een bron zijn van sociale controle en zorgen voor desistance. 2. Meer tijd binnenshuis spenderen en minder blootstelling aan criminele opportuniteiten. 3. Verandering in de dagelijkse routines van de delinquent, de vrouw zorgt hiervoor. 4. Huwelijk zorgt voor nieuwe identiteiten en het individu kan zichzelf als een veranderd persoon zien dat geen delinquentie meer nodig heeft (cognitieve transformatie)

Militaire dienst	Een onstabiele periode in het leger zorgt voor de voortzetting van het criminele gedrag.	Mogelijke verklaringen: <ol style="list-style-type: none"> 1. Criminaliteit daalt op latere leeftijd nadat de individuen dienst hebben gedaan in het leger en dit een stabiele periode was. 2. Training, voordelen en nieuwe wereld met regels en structuren zorgen voor desistance.
Rationele keuze	/	Mensen maken een kosten – baten analyse, maar door de schrik voor bestraffing kiest men voor het stoppen met criminaliteit.
Human agency	Persisters maken de keuze om criminaliteit te blijven plegen omdat dit leven voor hun meer opbrengt.	Delinquenten maken zelf de keuze om te stoppen met criminaliteit. De weg naar volwassenheid brengt projectieve factoren met zich mee en zorgt ervoor dat de delinquenten kiezen om de nieuwe identiteit of het nieuwe zelfgevoel te aanvaarden. Sampson en Laub vonden dat deze keuze meestal wel <i>by default</i> gebeurde, zonder dat de delinquent het zelf beseft.
Geslacht	Criminaliteit gepleegd in de volwassenheid, hangt bij zowel vrouwen als mannen samen met criminaliteit gepleegd in de adolescentie en kindertijd.	De factor werk zorgt ervoor dat mannen sneller overgaan tot desistance. Vrouwen die geen werk hebben kunnen nog andere sociale rollen aannemen.
Schaamte	/	Schaamte kan genoemd worden als een belangrijke factor om het desistanceproces te starten. De publieke vernedering, de persoonlijke schaamte en de wroeging binnenin de persoon zelf. De toename aan zelfrespect dat hiermee gepaard gaat, motiveert de individuen om het rechte pad om te gaan.

Identiteitsverandering	Persoon ziet zichzelf niet als veranderd persoon en wil niet stoppen met criminaliteit, ook al helpen externe factoren om het desistanceproces te starten.	Mogelijke verklaringen: 1. Externe persoon gelooft in de identiteitsverandering van de delinquent en deze zorgt ervoor dat het individu zal veranderen. 2. Persoon moet zelf willen veranderen en moet zichzelf ook zien als een veranderd persoon.
Gevangenis	Mogelijke verklaringen: 1. Persisters zien geen andere uitweg en blijven criminaliteit plegen. Telkens in de gevangenis terechtkomen, heeft geen invloed op hun gedrag. 2. Gevangenisstraf oefent een invloed uit op het vinden van werk en de stabiliteit van dit werk, wat leidt tot het verder plegen van criminaliteit op latere leeftijd.	Gevangenisstraffen worden langer wanneer delinquenten recidiveren. Dit houdt hun tegen om nog verder delicten te plegen doordat ze meer met hun leven willen doen en de tijd die nog rest.

(Deze tabel is tot stand gekomen met behulp van de informatie uit 3.7.3. Factoren)

3.7.5. Besluit

Uit bovenstaande tabel kunnen we besluiten dat er verschillende factoren samenhangen met desistance en de continuïteit van delinquent gedrag. Veel factoren hangen samen met beide processen. De criminele broers, zussen en ouders kunnen ervoor zorgen dat de delinquent zijn gedrag niet zal veranderen, maar wanneer de delinquent zelf kinderen krijgt, zorgt deze factor voor desistance. De banden met delinquente peers zorgen voor delinquent gedrag, maar wanneer het individu deze banden niet meer aanvaard, kan er verandering optreden richting desistance. Wanneer de delinquent ouder wordt, stopt deze met delinquentie plegen door onder meer de cognitieve veranderingen en de interne rijpingsprocessen die optreden. School, werk, huwelijk en het leger kunnen allemaal voor zowel desistance als continuïteit zorgen. Wanneer de bindingen met school en werk slecht zijn, zal de delinquent criminaliteit blijven plegen, maar langs de andere kant, wanneer deze banden goed zijn, kan dit leiden tot desistance. Hetzelfde geldt bij het huwelijk. De niet – criminele partner zorgt voor de motivatie om te stoppen. Wanneer de delinquent een criminele partner kiest zal dit leiden tot het verder plegen van criminaliteit. Wat de militaire dienst betreft, kan dit leiden tot zowel de voortzetting van het gedrag als desistance. Hier wordt dan respectievelijk van een onstabiele en een stabiele periode gesproken. Verder maken individuen ook de keuze om te willen veranderen. De kosten – baten analyse zorgt voor desistance, wanneer er teveel kosten zijn en teveel schrik aanwezig is bij de delinquent. *Agency* houdt de mogelijkheid in om te kiezen en te willen veranderen. Eens de delinquent zelf wil veranderen en zichzelf als een veranderd persoon ziet, leidt dit tot desistance. Hierbij aansluitend kan de identiteitsverandering ook leiden tot desistance. Wanneer de persoon zichzelf niet ziet als een veranderd persoon, zal deze delinquentie blijven plegen. Vervolgens kan er gezegd worden dat er nog niet veel onderzoek naar vrouwen is gebeurd. Echter kan er wel gezegd worden dat er empirisch materiaal beschikbaar is dat een verklaring biedt voor de continuïteit van het delinquent gedrag van de kindertijd tot de volwassenheid bij zowel vrouwen als mannen. De factor werk heeft bij vrouwen niet zoveel invloed als bij mannen. Een stabiele job heeft een meer beschermend effect bij mannen. Naast al deze factoren kunnen schaamte en gevangenis ook nog genoemd worden. Schaamte kan een factor zijn om het desistanceproces te starten. Hetzelfde met de gevangenisstraffen. De individuen willen meer met hun leven doen en zijn het beu om in de gevangenis te zitten. Langs de andere kant zien persisters geen andere uitweg meer en blijven ze criminaliteit plegen, ondanks het feit dat ze elke keer in de gevangenis belanden.

3.8. Subgroepen en differentiële etiologische basis

In volgend deel wordt er gekeken naar de verschillende groepen en de etiologische basis die hierachter ligt. Eerst en vooral wordt het model kort toegelicht dat zich richt op het vinden van groepen. Vervolgens wordt er gekeken naar verschillende theorieën die spreken van diverse groepen daders. Aansluitend hierbij wordt er een uitleg gegeven of er al dan niet sprake is van een verschillende etiologische basis.

3.8.1. Modellen gebaseerd op groepen / Group – based models

Personen die verschillende kenmerken hebben, zouden in principe een ander ontwikkelingsverloop hebben. Doordat mensen verschillende persoonskenmerken hebben, kunnen we zeggen dat er bepaalde types van daders zijn. De criminele ontwikkeling verloopt voor elk type dader anders en via verschillende mechanismen. Telkens een andere verklaring per type is dus noodzakelijk. De bekendste theorie hierrond is die van Moffit (Blokland *et al.*, 2007).

Recent hebben verschillende onderzoekers en geleerden een meer groepsgeoriënteerde aanpak geïntroduceerd. Deze aanpak sluit aan bij de theorieën die ervan uitgaan dat er geen algemene trend is met betrekking tot crimineel gedrag, maar verschillende groepen die andere wegen hebben. *Group – based* modellen gaan ervan uit dat de individuele ontwikkeling varieert in verschillende groepen. Men spreekt van clusters of groepen die zich onderscheiden door een ander ontwikkelingstraject rekening houdend met een verschillende etiologische verklaring (Nagin, 2005). Deze modellen zijn gegroeid met betrekking tot de analyse van de delinquente ontwikkeling. Door gebruik te maken van deze nieuwe statistische technieken, zoals bijvoorbeeld het groepsmodel van Nagin, worden dus de verschillende ontwikkelingspaden duidelijk (Blokland *et al.*, 2005). Doch kunnen er bij het onderzoek en de interpretatie van de resultaten drie foutieve opvattingen voorkomen. Ten eerste zorgt deze groepsgebaseerde studie ervoor dat de data van een longitudinale studie, waar men een reeks individuen volgt, minder complex wordt. De individuen kunnen ook afwijkend ontwikkelen ten opzichte van het bepaalde *trajectory* waar ze in geplaatst werden. Echter hangt hier onmiddellijk een positief punt aan vast, namelijk dat dit groepsmodel een uitstekende manier is om complexe patronen uit longitudinale data samen te vatten (Nagin, 2005). Ten tweede wil het niet zeggen omdat deze aanpak geïnspireerd is op de typologische theorieën, dat het vinden van bepaalde ontwikkelingspaden in een bepaalde dataset, een bevestiging inhoudt van dat soort theorieën. Als laatste kan er gezegd worden dat bepaalde risicofactoren kunnen voorspellen dat er een bepaald pad zal gevolgd worden, maar dit houdt niet in dat iedereen op dit pad dezelfde

risicofactoren heeft (Blokland *et al.*, 2005). Hierbij komen de bedenkingen van Sampson en Laub, die helemaal geen voorstanders zijn van deze methode. Een collega zei tegen deze twee onderzoekers dat als ze de *developmental change* wouden bestuderen, dat ze de groepsmethode moesten gebruiken. Echter zijn Sampson en Laub van mening dat wanneer we teveel op de methode focussen, de fundamentele processen die criminaliteit verklaren gedurende de volledige levensloop, verliezen (Laub & Sampson, 2005). Wanneer de methodologische assumptie er is dat er groepen bestaan, zal men gemakkelijk kunnen concluderen dat er ook effectief groepen zijn.

Een voorbeeld van dit groepsmodel werd door Nagin gegeven in zijn boek '*Group – based modeling of development*'. Daar haalt hij een voorbeeld aan van de onderzoeker Lacourse om het project te schetsen. Uit een studie van 1037 jongens, de '*Montreal – based study*', werd er gekeken of de jongeren lid waren van een gang of niet. Het resultaat dat naar vóór kwam, gebaseerd op het groepsmodel, was dat er drie verschillende groepen zijn. Een eerste groep *the rare group*, hun betrokkenheid inzake een bende was zeer klein in de gehele levensloop. De *childhood onset group* vertoonde op de leeftijd van 11 jaar betrokken te zijn bij een bende, maar na hun 13 jaar daalde dit. De laatste groep, de *adolescent onset group*, zat niet in een bende op hun 11 jaar, maar pas op latere leeftijd steeg de betrokkenheid met een bende tot een score die hoger is dan de tweede groep vertoonde op 11 jaar. Hadden we hier een andere methode gebruikt, had de uitkomst volledig anders geweest en was er geen inzicht in de verschillende groepen (Nagin, 2005).

3.8.2. Subgroepen

Moffitt ging er vanuit dat er twee soorten daders waren. De levensloop – persisterende en de adolescent – gelimiteerde delinquenten. Bij beide groepen stelde ze voor om een verschillende theoretische verklaring te geven (Moffitt, 1997; Nagin, 2005). Zoals ze zelf zegt "*I suggest that juvenile delinquency conceals two qualitatively distinct categories of individuals, each in need of its own distinct theoretical explanation*" (Moffitt, 1997, p. 11). De levensloop – persisterende beginnen in de kindertijd en blijven criminaliteit plegen gedurende de adolescentie en volwassenheid. Uit verschillende studies kwam naar vóór dat er bijvoorbeeld geen sprake was van personen met een volwassen antisociaal persoonlijkheidsstoornis die geen gedragsstoornis hadden als kind. Een belangrijke onderzoeker, Loeber, vond dat een arrestatie tussen de leeftijd van 7 – 11 jaar toch belangrijk was voor het voorspellen van delinquentie op lange termijn tot in de volwassenheid. De tweede groep volgens Moffitt, die groter is dan de levensloop – persisterende, zijn de *adolescence – limited delinquenten*. Deze groep toonde maar een kleine continuïteit van hun criminele leven. Personen die pas in de adolescentie sporadisch criminaliteit plegen, hebben ook criminaliteit – vrije

periodes. Zo kunnen deze jongeren bijvoorbeeld diefstallen plegen, maar toch nog de regels op school volgen (Moffitt, 1997, Blokland *et al.*, 2007). Later voegt Moffitt nog een groep toe aan haar typologie. De *low – level* chronische overtreeders die langdurig criminaliteit plegen. Deze groep pleegt, in tegenstelling tot de levenslooppersisterende delinquenten, minder frequent criminaliteit. Angsten en fobieën zijn kenmerken van deze groep (Blokland *et al.*, 2007). Een vierde groep volgens Moffitt, zijn de individuen die helemaal geen criminaliteit plegen. Deze jongeren hebben geen ervaring met de *maturity gap*, leren niet over delinquentie en sluiten peernetwerken uit (Moffitt, 1997). Thornberry en Krohn spreken tevens van drie verschillende groepen. Een eerste type is het type dat tijdelijk criminaliteit pleegt, het tweede is het type dat langdurig en ernstige criminaliteit pleegt en als laatste voorzien zij een type die ze de ‘late starters’ noemen. De groep die tijdelijk criminaliteit pleegt, kan gezien worden als de adolescentie – gelimiteerde delinquenten van Moffitt. Een daling van delinquentie tijdens of net na de volwassenheid kenmerkt dit type. De late starters zijn individuen die voor de adolescentie geen criminaliteit hebben gepleegd, maar vervolgens is er wel een stijging van de frequentie en ernst van hun crimineel gedrag na deze periode van geen criminaliteit gepleegd te hebben. De studie van Blokland, van der Geest en Bijleveld met betrekking tot subgroepen resulteerde in vijf diverse subgroepen. Elke groep kreeg een andere naam, namelijk de adolescentie – gelimiteerde daders, de late starters, de hoogfrequente dalers, de laagfrequente dalers en als laatste de hoogfrequente chronici. Van de 270 jongens die bestudeerd werden, kan gezegd worden dat één derde zeker tot de adolescentie – gelimiteerde daders behoort. Maar naast deze groep werden de laagfrequente dalers aanzien als de grootste groep. Met deze groep wordt bedoeld dat er geen piek is en na de adolescentie zijn deze delinquenten nog steeds laagfrequent (Blokland *et al.*, 2007; Blokland, van der Geest & Bijleveld, 2009). Leblanc, tevens een belangrijke onderzoeker inzake de levensloopcriminologie, stelde in zijn ‘*integrative multilayered control theory*’ dat er drie soorten overtreeders zijn. De persisters, de *transitory* en de *common* (alledaagse daders). De persisters hebben zwakke banden en zijn egocentrisch. De alledaagse overtreeders worden beïnvloed door de opportuniteit om criminaliteit te plegen. Hoe meer mogelijkheden zich voordoen, hoe meer criminaliteit ze zullen plegen. De *transitory* – groep zit in het midden tussen controle hebben om geen criminaliteit te plegen en beïnvloed worden door verschillende opportuniteiten die zich voordoen (Farrington, 2006). Nagin en Land vonden in hun studie vier mogelijke trajecten, namelijk de *never convicted*, adolescentie – gelimiteerde, *high – level* chronische daders en de *low – level* chronische daders. De adolescentie – gelimiteerde daders zijn zo gekozen naar de groep uit Moffitt haar theorie. Bij Nagin en Land werd dit gemeten door hun veroordeling in het oog te houden. Deze groep pleegde overtredingen in hun vroege twintigerjaren. Naast deze groep vonden ze nog een groep dat geen delicten pleegde, de

chronische daders die zeer veel delicten pleegden tijdens de observatieperiode en een groep dat weinig delicten pleegde (Nagin, Farrington & Moffitt, 1995).

Wanneer we bovenstaande gegevens samen nemen, kunnen we concluderen dat er verschillende onderzoekers van mening zijn dat er subgroepen bestaan. De levensloop – persisters, de persisters, de hoogfrequente chronici en de daders die langdurig en ernstige criminaliteit plegen, kunnen we samen nemen tot een groep. De late starters van Thornberry, Krohn en Blokland et al. is een volgende groep. Moffitt's tweede groep, alsook een groep gevonden door Nagin en Land, de adolescentie – gelimiteerde daders, kan samen met de adolescentie – gelimiteerde daders van Blokland et al. en de tijdelijke plegers van Thornberry en Krohn samen met de *transitory* – groep van Leblanc, gezien worden als nog een groep. De chronisch laagfrequente daders, stemt overeen met de laagfrequente daders van Blokland et al. en de laagfrequente chronische daders van Nagin en Land. Een volgende groep zijn de hoogfrequente daders en daarnaast spreekt Leblanc nog van een alledaagse groep overtreders die criminaliteit plegen als de opportuniteit zich voordoet. Tevens werd er ook een groep gevonden die niet veroordeeld werden en geen delinquentie plegen.

Hier tegenoverstaand vinden we Sampson en Laub. In hun paper met de titel '*Life course persisters?*' kwamen ze tot de conclusie dat iedereen ooit stopt met criminaliteit. Of er nu factoren gevonden zijn in de kindertijd of adolescentie die ervoor zorgen dat iemand later nog criminaliteit zal plegen, de zogenaamde risicofactoren, maakt volgens hun niet zoveel uit. Vroeg of laat door het ouder worden, zullen alle daders stoppen met delinquentie. In hun onderzoek waar ze mannen hebben gevolgd tot hun 70 jaar, vonden ze niemand meer die delinquent was op hun 70ste. Sampson en Laub gaan er wel van uit dat vanaf wanneer er een daling is van overtredingen, ook al ging het niet volledig naar de score nul, dit kan gezien worden als iemand die niet levenslang delicten pleegt. De resultaten uit hun onderzoek zeggen dat alle daders op een bepaald moment minderen met het plegen tot het zelfs lijkt alsof ze helemaal niets meer plegen wanneer ze de leeftijd van 70 jaar bereikt hebben. Zijn er dus verschillende etiologische groepen? Sampson en Laub zeggen definitief nee (Bushway, 2013). Hun bevindingen uit hun longitudinaal onderzoek bevestigt tevens ook het '*Robins paradox*', zoals sommige het noemen. Dit wil zeggen dat antisociaal gedrag in de kindertijd één van de belangrijkste voorspellers is van antisociaal gedrag in de volwassenheid, doch groeien de meeste antisociale kinderen niet op tot antisociale volwassenen. Wanneer we dit andersom zien kunnen we zeggen dat de *high – rate* volwassen delinquenten altijd vanuit de groep kinderen komen met hoge risicofactoren voor criminaliteit, maar als we starten bij de *high – risk* kinderen kunnen we niet op voorhand zeggen of deze wel of niet zullen persisteren of desisteren in de volwassenheid. Langs de andere kant was de studie van Sampson en Laub geen *population – based*

studie, dus om volledig de theorie van Moffitt onderuit te halen, hebben ze niet genoeg argumenten. De validiteit van de *adolescence – limited* groep kunnen ze niet testen en dus niet ontkrachten of bevestigen (Sampson *et al.*, 2005). Nagin en Tremblay sluiten zich echter aan bij Moffitt. Zij vinden dat de lezers van de theorie van Moffitt oog moeten hebben naar hoe zij de zaken aanpakt. De uiteenzetting van de twee groepen gebeurt nauwkeurig en Nagin en Tremblay hebben hier verder geen commentaar op, in tegenstelling tot Sampson en Laub (Tremblay & Nagin, 2005).

3.8.3. Etiologie

Door deze twee groepen spreekt Moffitt van verschillende etiologische theorieën. Wanneer er individuen zijn die antisociaal gedrag vertonen van de kindertijd tot de volwassenheid, dan wil dit zeggen dat men moet kijken naar elementen en factoren van net na de geboorte. Binnen de etiologie moet er, in dit geval, gekeken worden naar factoren die het mogelijk maken om individuele verschillen in de neuropsychologische functies van het zenuwstelsel van het kind teweeg te brengen. Voor de *adolescence – limited* persisters moet de theorie oog hebben voor verschillende elementen. Deze elementen zijn: ten eerste moet er gekeken worden naar de manier waarop er gestart wordt met het plegen van criminaliteit in de vroeg – adolescentie; ten tweede naar de algemene prevalentie; ten derde moet er onderzocht worden waarom er een gebrek aan continuïteit is en als laatste moet men kijken naar het herstel van de jonge adolescenten. Verschillende vragen worden er opgeroepen bij deze groep delinquenten. Waarom worden deze adolescenten plots delinquent zonder enige problemen in hun kindertijd te vertonen van antisociaal gedrag? Waarom komt antisociaal gedrag zoveel voor bij adolescenten? (Moffitt, 1997). Deze twee theoretische visies verschillen van elkaar aangezien er in het eerste geval moet gekeken worden naar factoren vroeg in het leven, en bij het tweede moet de focus liggen op de adolescentiecriminaliteit. Het onderzoek naar etiologische verklaringen voor levensloop – persisters kan men zien als het zoeken naar etiologische verklaringen met betrekking tot het vroege begin dan delinquentie (Bushway, 2013). Blokland *et al.* zijn naast Moffitt, ook van mening dat er verschillende verklaringen nodig zijn, zowel theoretisch als praktisch. Als de verschillen tussen individuen afhankelijk zijn van persoonskenmerken en verschillende mechanismen, wil dit zeggen dat er uiteraard een aanpak nodig is die gedifferentieerd is (Blokland *et al.*, 2007).

3.8.4. Is er sprake van beide?

De meningen rond de subgroepen en etiologie verschillen tussen de onderzoekers. Sampson en Laub halen verschillende argumenten aan die de theorie van Moffitt ontkrachten. Doch zijn er nog

onderzoekers die de theorie van Moffitt juist bevestigen. Bovenstaande uiteenzetting geeft een duidelijk zicht op de voor – en tegenstanders van subgroepen. Verschillende groepen komen terug in verschillende onderzoeken, hieruit kunnen we concluderen dat er waarschijnlijk toch sprake is van subgroepen. Alles zal er van afhangen welke methode men gebruikt. Sampson en Laub focussen specifiek op de verschillende keerpunten en desistance, dus langs een kant is het normaal dat zij vinden dat er geen levensloop – persisterende delinquenten zijn. Moffitt focust specifiek, samen met nog andere onderzoekers op het vinden van groepen, dan is het langs een kant normaal dat deze onderzoekers dan groepen vinden. Sampson en Laub kijken vanuit één etiologie naar hun studie en bevindingen, terwijl Moffitt tracht te verklaren waarom er verschillende etiologieën gebruikt moeten worden. Mede door de groepen die ze gevonden heeft, moet men op verschillende zaken focussen bij het bestuderen van elke groep afzonderlijk.

3.8.5. Besluit

De groepsgeoriënteerde aanpak biedt de mogelijkheid om verschillende groepen te onderzoeken en de diverse wegen die deze groepen volgen. Het *group – based* model van Nagin is hier een belangrijk hulpmiddel. De verschillende ontwikkelingspaden worden duidelijk en dit soort onderzoek kan complexe patronen uit longitudinale data samenvatten. Uit bovenstaande uiteenzetting zien we dat verschillende theorieën spreken van diverse subgroepen. Moffitt spreekt van vier verschillende groepen, Thornberry en Krohn vinden drie groepen en uit het onderzoek van Blokland et al. kwamen vijf verschillende subgroepen voort. Leblanc vond in zijn onderzoek drie verschillende soorten overtreeders en Nagin en Land spreken van vier mogelijke trajecten. Verschillende groepen komen terug in diverse onderzoeken. De levenslooppersisterende delinquenten van Moffitt komen bijvoorbeeld overeen met de hoogfrequente chronici van Blokland et al. en adolescentie – gelimiteerde overtreeders die gevonden zijn door Nagin en Land, vinden we ook terug in de studie van Moffitt en Blokland et al. Hier tegenover staan Sampson en Laub die proberen om de theorie van Moffitt te ontkrachten. Echter lukt dit niet volledig aangezien hun onderzoek niet gericht was op het vinden van groepen. Wat de verschillende etiologische basis betreft, zijn verschillende onderzoeker het eens dat er een differentiële etiologische basis moet zijn. Wanneer men kijkt naar de levenslooppersisterende delinquenten moet men kijken naar factoren vroeg in de levensloop. In tegenstelling tot de adolescentie – gelimiteerde delinquenten, waar er moet gekeken worden naar de adolescentiecriminaliteit zelf en onder andere het herstel van deze tijdelijke delinquent. Niet alleen Moffitt staat hierachter, maar ook bijvoorbeeld Blokland en collega's. Als er verschillende persoonskenmerken en diverse mechanismen een rol spelen, moet

men een aanpak ontwikkelen die zelf ook gedifferentieerd is en kan focussen op deze verschillende kenmerken en mechanismen.

3.9. Hiaten en uitdagingen

Als afsluiter van deze masterproef worden de hiaten en uitdagingen uiteengezet. Zowel van de theorie als de methodologie worden deze twee elementen behandeld. Uit elk hiaat kan een uitdaging voortkomen, hierdoor werd er geen onderscheid gemaakt tussen hiaten en uitdagingen, maar wordt dit in de tekst zelf vermeld welke hiaten er zijn en uitdagingen die er kunnen uit voortvloeien.

3.9.1. Theoretisch

De verschillende theorieën die in deze masterproef uiteengezet werden met betrekking tot de levensloopcriminologie en desistance hebben telkens verschillende visies. Dit maakt het moeilijk om een concreet overzicht te maken wanneer men rekening moet houden met verschillende perspectieven inzake hetzelfde onderwerp.

Wat een theorie met betrekking tot desistance betreft, zou men meer aandacht moeten besteden aan zowel de sociale omgevingsfactoren als de individuele kenmerken. Een individu leeft niet alleen, maar in interactie met bijvoorbeeld familie en vrienden. Vervolgens kunnen verschillende bestaande theorieën geïntegreerd worden. Problemen uit de ene theorie, kunnen dan verholpen worden door een andere theorie. Deze theoretische integratie kan, vanuit een analytisch oogpunt, een strategie zijn om de theoretische kennis te vergroten en om het desistanceproces te begrijpen (Pauwels *et al.*, 2011).

Vervolgens bestaat er geen eenduidige definitie van desistance. Hierdoor kunnen verschillende visies dit anders interpreteren (Kazemian, 2007; Pauwels *et al.*, 2011). Wanneer spreekt men van desistance? Is dit na vier maand of vier jaar? Wanneer hier één lijn zou gevolgd worden kan dit ervoor zorgen dat er meer theorieën met elkaar zouden overeenstemmen en er een duidelijk overzicht kan gegeven worden. Eens desistance voor iedereen hetzelfde is en wanneer duidelijk wordt gemaakt wanneer men hiervan spreekt, kan er een algemeen overzicht gegeven worden inzake dit begrip. Sommige onderzoekers spreken van desistance na een periode van vijf jaar, anderen na twee jaar en nog andere onderzoekers spreken van desistance na vier maand (Pauwels *et al.*, 2011). Dit maakt het niet eenvoudig om een grondig onderzoek uit te voeren inzake desistance

wanneer hier verschillende mogelijkheden voor zijn. Naast desistance, heeft *life – course persistence* ook geen duidelijke definitie (Bushway, 2013).

Theorieën inzake de levensloopcriminologie hebben *agency*, dat belangrijk is voor de sociale actie van de persoon, compleet uit het theoretisch beeld gehouden (Sampson *et al.*, 2004; Colman *et al.*, 2012). *Human agency* moet gezien worden als een cruciaal element om criminaliteit en afwijking in de levensloop te begrijpen. Ook voor desistance kan deze factor veel verklaren. Personen maken de keuze om te stoppen. Hiernaast kan dit ook een factor zijn dat belangrijk is voor het begrijpen waarom personen hun criminele leven verder zetten. Door middel van de beloningen die criminaliteit met zich meebrengt, kunnen delinquenten ervoor kiezen om verder delicten te plegen (Sampson *et al.*, 2004). De meeste longitudinale onderzoeken voorzien ook geen data om de rol van *human agency* te bestuderen (Colman *et al.*, 2012). Dit kan ook als een uitdaging binnen de methodologie gezien worden.

3.9.2. Methodologisch

Wanneer we de keerpunten bekijken, kunnen we concluderen dat verschillende onderzoeken met betrekking tot dezelfde factor, verschillende resultaten boeken. Hier zijn verschillende verklaringen voor mogelijk. De onderzoeken baseren zich op een verschillende leeftijdsperiode. Zo laat bijvoorbeeld het ene onderzoek zien dat werk voor sommige jongeren criminaliteit zal doen stijgen en in andere onderzoeken zien we dat werk een positief keerpunt is en dus zorgt voor een daling. Dit kan afhangen van de leeftijdsperiode die onderzocht wordt. Een andere verklaring voor diverse resultaten kan liggen aan de verschillende onderzoekspopulaties die gebruikt worden. Sampson en Laub baseerden zich op een groep mannelijk jeugddelinquenten, terwijl een andere onderzoeker zich bijvoorbeeld baseert op veroordeelde delinquenten. Vervolgens kunnen de aspecten die onderzocht worden verschillen. Zo kan men bijvoorbeeld zoeken naar de kwaliteit of naar de stabiliteit van een factor en deze twee aspecten leiden tot verschillende resultaten. De focus die de onderzoeker legt wat betreft de factor die onderzocht wordt, is belangrijk om verschillen te verklaren. De wisselende resultaten kunnen tevens ook verklaard worden door de plaats waar het onderzoek is gebeurd en de tijdsperiode (Verbruggen *et al.*, 2011).

De onderzoekspopulatie, die gebruikt wordt bij de longitudinale studies inzake de levensloopcriminologie, zijn meestal mannen of, wanneer men vroeg start met het onderzoek, jongens. Vrouwen worden meestal buiten beschouwing gelaten. Giordano, belangrijke onderzoeker met betrekking tot de cognitieve transformatie, onderzoekt wel de impact van sommige factoren op

vrouwen. Verbruggen et al. hebben in hun huidig onderzoek de impact van werk onderzocht op zowel vrouwen als mannen. Uit deze studie blijkt het verschil tussen mannen en vrouwen zeer interessant omdat werk een verschillende betekenis heeft voor een man of een vrouw. Doch, focussen de meeste theorieën en onderzoeken op mannen. Een reden hiervoor kan misschien zijn dat er meer mannen dan vrouwen criminaliteit plegen, of er misschien meer mannen bereid zijn om deel te nemen aan een onderzoek. Om een voorbeeld aan te halen, kunnen we de Cambridge studie van Farrington erbij nemen. Dit onderzoek is gericht op jongens van de lagere sociale klasse. De theorie die hieruit voortkomt is dus geen algemene theorie. In hoeverre kunnen dezelfde resultaten behaald worden wanneer men dit onderzoek toepast op vrouwen, jongeren van de midden of hoge klasse, kinderen die recent geboren zijn, etc. Dit zijn allemaal interessante vragen (Farrington, 2003). Om echter een theorie of een onderzoek algemeen te maken, en op zowel mannen als vrouwen toepasbaar te maken, zal men in de toekomst meer rekening moeten houden met vrouwelijke delinquenten. Wanneer hier meer studies over te vinden zijn, kan het mogelijk zijn om een theorie te ontwikkelen, die toepasbaar is op mannen en vrouwen en zo een zicht kan geven op de levensloopontwikkeling van beide geslachten. Nieuwbeerta et al., die ondermeer onderzoek hebben gevoerd naar het keerpunt 'huwelijk', argumenteert dat er in toekomstig onderzoek rekening moet gehouden worden met het potentieel dat er geslachtsverschillen kunnen zijn. Niet alleen het geslacht, maar ook de leeftijd waar bijvoorbeeld een huwelijk kan plaatsnemen, moet onderzocht worden (Nieuwbeerta *et al.*, 2011). Eens de samenhang gevonden is van de leeftijd en de mogelijke levensgebeurtenissen, kan er misschien geconcludeerd worden dat dit, wanneer een levensgebeurtenis vroeg in iemands levensloop verschijnt, telkens positief is. Echter moeten hier nog definitieve resultaten rond gevonden worden. Wanneer we kijken naar de studie van Piquero et al. met betrekking tot geslacht, kunnen hier nog een aantal mogelijke punten gegeven worden voor toekomstig onderzoek te helpen. Omdat er zo weinig kennis is over geslachtsverschillen inzake de criminele activiteit gedurende de levensloop, wordt er aangeraden om meer onderzoek te doen naar het crimineel gedrag dat tussen de adolescentie en volwassenheid blijft aanhouden, met zicht op de mogelijke geslachtsverschillen. Om het criminele gedrag tussen adolescentie en volwassenheid te onderzoeken, moeten grotere en meer diverse voorbeelden onderzocht worden. De studie van Piquero et al. onderzocht naast mannen ook vrouwen, maar toch wijzen zij erop dat er moet rekening gehouden worden dat er in de toekomst meer vrouwen moeten opgenomen worden in het onderzoek. Verder moet een follow – up onderzoek ingedeeld worden in tijdsperiodes. Meer dan twee opvolgingsonderzoeken zorgen voor sterke en inzichtelijke onderzoeken hoe de combinatie van stabiele individuele verschillen en levensgebeurtenissen een bijdrage levert met betrekking tot continuïteit en desistance (Piquero *et al.*, 2005). Deze follow – up onderzoeken bieden ook een mogelijkheid aan om de voorspellers van tijdelijke of definitieve desistance aan het licht te brengen

(Kazemian, 2007). Niet alleen het gedrag tussen de adolescentie en volwassenheid moet onderzocht worden inzake geslachtsverschillen, maar ook desistance. Verschillen de mechanismen van desistance met betrekking tot geslacht, afkomst of sociale klasse? Er zijn al studies voorhanden, maar dit is nog niet genoeg. Er is nog meer onderzoek nodig dat kijkt naar de processen van desistance die verschillen al naargelang de verschillende groepen in de populatie.

Onderzoek inzake de levensloopcriminologie heeft reeds een lange weg afgelegd. Doch geven Blokland en Nieuwbeerta nog vier mogelijke verbeteringen voor in de toekomst (Blokland *et al.*, 2010). Onderzoek tussen verschillende landen en tijdsperiodes zou men moeten vergelijken. Hierdoor verkrijgt men een zicht op mogelijke data die in andere landen verkregen zijn door longitudinale onderzoeken (Kazemian, 2007; Blokland *et al.*, 2010). Er zijn twee voordelen verbonden aan deze methode. De resultaten kunnen veralgemeend worden en door verschillende datasets met elkaar te integreren kunnen beperkingen van de ene studie verholpen worden door sterktes van de andere studie (Kazemian, 2007). Blokland en Nieuwbeerta halen hier bijvoorbeeld Nederland en de Scandinavische landen aan, waar gedetailleerde, individuele data bereikbaar is inzake de levensloop van officiële registers. De resultaten van het ene onderzoek vervolledigen dat van een ander en zorgen voor een volledig beeld van het desistanceproces. Vervolgens zijn er genoeg onderzoeken met betrekking tot het feit dat levensgebeurtenissen een invloed hebben op iemands levensloop. Hierdoor moet de focus van deze invloed komen te liggen op waarom en hoe de transities en belangrijke levensgebeurtenissen samenhangen met de ontwikkeling van crimineel gedrag. Hierbij aansluitend werd er vooral gekeken naar de rol van transities in het desistanceproces, maar niet naar welke invloed deze transities hebben met betrekking tot het starten met criminaliteit, vooral in de volwassenheid. Naast het effect van de levensgebeurtenissen op delinquentie, zou men ook moeten kijken naar de effecten die criminaliteit heeft op andere vlakken, meerbepaald de conventionele domeinen (Blokland *et al.*, 2010).

Wanneer het keerpunt 'werk' onderzocht wordt, moet er volgens Verbruggen *et al.* gekeken worden naar de langdurige effecten van werkloosheid bij jongeren. Sommige studies tonen aan dat dit samenhangt met meer criminaliteit, maar toch is er nog onduidelijkheid over de richting die werkloosheid heeft op criminaliteit op lange termijn (Verbruggen *et al.*, 2011). Keerpunten kunnen een positieve of een negatieve impact hebben. Zo kan stabiel werk ervoor zorgen dat een delinquent zijn criminele carrière stopzet. Langs de andere kant, kan deze factor geen impact hebben op het proces desistance bij deze persoon en blijft deze nog verder criminaliteit plegen. Structurele veranderingen bieden enkel de mogelijkheid om te veranderen. Om deze keerpunten in alle gevallen te begrijpen en te reconstrueren waarom deze gebeurtenis bij de ene wel een impact heeft en bij

iemand anders niet, moet men zowel de objectieve als de subjectieve elementen van de mogelijke keerpunten meten (Laub *et al.*, 1993). Hierbij aansluitend kunnen we de subjectieve component van Maruna plaatsen. Maruna heeft de subjectieve component van Sampson en Laub verder uitgewerkt. Maar toch kunnen we de vraag stellen wat nu juist de invloed is van deze component. Waarom hebben levensgebeurtenissen een positief effect op het ene individu en op iemand anders niet? Er is geen duidelijk beeld van welke factoren een rol spelen in welke omstandigheid. Een andere vraag die hierbij komt is waarom dezelfde objectieve factoren naar verandering en desistance leiden bij de ene persoon en bij de andere niet (Pauwels, *et al.*, 2011). In het onderzoek zelf zou men hier meer aandacht moeten aan besteden. Wanneer het duidelijk wordt waarom keerpunten voor de ene persoon leiden tot desistance en bij iemand anders niet, kunnen er al veel hiaten weggewerkt worden. Dit samen met een algemene definitie van desistance, kunnen onderzoeken meer in dezelfde richting gestuurd worden en meer gelijkaardige resultaten vinden.

Veel empirisch onderzoek heeft uitgewezen dat sommige ervaringen in de volwassenheid en gebeurtenissen, zoals een huwelijk en werk, een keerpunt kunnen betekenen. Maar in tegenstelling tot de volwassenen, hebben we veel minder kennis over welke gebeurtenissen jongeren aanzetten tot stoppen. Zullen criminele jongeren minder criminaliteit plegen wanneer ze een conventioneel vriendje of vriendinnetje hebben? Verder kan nog gekeken worden naar hoe deze opportuniteiten een stijging met zich meebrengen voor een positieve verandering van de delinquent (Paternoster *et al.*, 2000).

Om desistance te bestuderen, moet er gefocust worden op alle levensfasen. Zowel vroeg in de levensloop, als later moet er gekeken worden naar desistance. Binnen de levensloopcriminologie en meerbepaald desistance, moet er meer kennis komen over de start van de *off time* van het crimineel gedrag. Zowel vroeg in de levensloop als laat kan dit inzichten geven om het proces desistance nog beter te begrijpen (Sampson *et al.*, 2001).

In de toekomst kunnen we meer gebruik maken van een integratie van kwantitatieve en kwalitatieve methoden voor een onderzoek. Door een geïntegreerde methode te gebruiken, kunnen we ervoor zorgen dat de precisie en duidelijkheid van de theorie dat getest wordt, verzekerd is (Sampson *et al.*, 2004; Pauwels *et al.*, 2011). De kwalitatieve narratieven zorgen voor een onderzoek dat meer gebaseerd is op de persoon zelf. Deze narratieven gecombineerd met een kwantitatieve benadering kunnen ervoor zorgen dat er een veelomvattend beeld kan ontwikkeld worden waarom sommige mannen persisteren en andere desisteren. Deze levensgeschiedenissen zorgen ervoor dat mechanismen duidelijk worden zoals bijvoorbeeld de persoonlijke keuze en de situationele context

(Sampson *et al.*, 2004). Door kwalitatieve en kwantitatieve methoden met elkaar te combineren, kan dit leiden tot het nog beter begrijpen van het desistanceproces, maar ook de rol van *human agency* in dit proces. Binnen deze methoden moeten er mogelijkheden gevonden worden om de individuele motivatie, de vrije wil en de beslissing om het veranderingsproces te starten, te onderzoeken (Sampson *et al.*, 2001). De levensgeschiedenissen kunnen hier bij helpen.

3.9.3. Besluit

De hiaten en uitdagingen die hierboven werden uiteengezet, kunnen gezien worden als één geheel. Wanneer men methodologisch aanpassingen maakt, zal dit automatisch effect hebben op de theoretische kant. Wat betreft de theorieën inzake deze materie verschillen de visies rond hetzelfde onderwerp. Om een algemeen beeld te krijgen, zorgen deze visies voor problemen. Wanneer er gekeken wordt naar desistance, kunnen we vaststellen dat er nog geen algemene definitie vastgelegd is voor dit begrip. Wanneer spreekt een onderzoeker van desistance? Na vier maand of vier jaar? Niet alleen desistance heeft geen algemene definitie, ook de levenslooppersistente heeft dit niet. De integratie van theorieën die desistance bespreken, kunnen we in de toekomst beter toepassen, willen we de hiaten hieruit wegwerken. De gebreken van de ene theorie kunnen verholpen worden door een andere. *Agency* is een factor dat zowel in de theorie als in het onderzoek meer moet opgenomen worden. Longitudinale studies laten niet toe deze factor te bestuderen en in de theorieën wordt dit ook regelmatig weggelaten. In de toekomst moet men zowel de theorie als het onderzoek hier meer oog voor hebben. Dit kan door bijvoorbeeld narratieven te gebruiken.

Veel meer hiaten vinden we terug in de methodologie. Dit is ook maar normaal aangezien de theorie tot stand komt op basis van het onderzoek. Als er hiaten worden weggevoerd in het onderzoek zelf, zullen theorieën er beter uitkomen. Onderzoeken die dezelfde factor bekijken, leveren verschillende resultaten op. Dit komt door de verschillende leeftijdsperiodes, onderzoekspopulaties en de diverse aspecten die onderzocht worden van een factor. De ene onderzoeker focust op de stabiliteit van werk en de andere op de kwaliteit, wat diverse resultaten oplevert. Vervolgens dient er meer onderzoek opgericht te worden naar vrouwen en de geslachtverschillen tussen man en vrouw. Hierbij kan er gezegd worden dat desistance ook meer onderzocht moet worden bij vrouwen en met het oog op verschillende afkomsten en sociale klasse. Meer dan twee opvolgsonderzoeken zorgen voor sterke en inzichtelijke studies en wanneer er verschillende landen en tijdsperiodes vergeleken worden, kunnen de resultaten veralgemeend worden en beperkingen uit de ene studie weggevoerd worden door een andere studie. Tevens zou men meer oog moeten hebben voor de samenhang tussen de levensgebeurtenissen en de

ontwikkeling van het crimineel gedrag. Alsook het effect dat criminaliteit heeft op conventionele gebeurtenissen en niet alleen andersom. Aansluitend hierbij moeten we meer kijken naar de invloed van de subjectieve component en welke factor in welke omstandigheid en op welk tijdstip een rol speelt. Vervolgens is er een gebrek aan studies bij jongeren. Stopt een jongen ook wanneer hij een niet – crimineel vriendinnetje heeft? Bij een volwassen persoon wordt dit meermaals onderzocht. Ook desistance moet in alle levensfasen bestudeerd worden. Niet alleen in de volwassenheid, maar ook bij jongeren. Als laatste kunnen we zeggen dat er een integratie nodig is van kwantitatieve en kwalitatieve methoden. Door deze twee methodes te integreren, krijgen we meer inzicht in alle aspecten en zullen er veel hiaten wegvallen.

3.10. Conclusie

Dit derde hoofdstuk dient gezien te worden als het belangrijkste van deze masterproef. Met de gepresenteerde resultaten wordt er gepoogd om de eerder geformuleerde onderzoeksvragen (zie Inleiding) te beantwoorden. In de algemene conclusie en discussie worden de antwoorden op de onderzoeksvragen gegeven. Er werden gedurende de volledige masterproef telkens korte besluiten geformuleerd, doch wordt er een algemene conclusie gegeven van dit hoofdstuk. Deze conclusie dient enkel om alle resultaten, die hier geformuleerd zijn, nog eens kort te overlopen.

De verschillende perspectieven die we vinden inzake de levensloopcriminologie en desistance werden onderverdeeld in verschillende punten. De theorie en de longitudinale studie die erachter schuilt, werden telkens uiteengezet. Farrington en Loeber werden aanschouwd als de voorlopers. Waar Farrington een theorie uitwerkt voor jongens uit de lagere sociale klasse, vond Loeber in zijn Pittsburg studie drie verschillende ontwikkelingspaden voor jongens. De drie verschillende visies, die algemeen gekend zijn binnen de ontwikkelings – en levensloopcriminologie en desistance, zijn de statische, dynamische en typologische visie. Hirschi en Gottfredson zijn twee onderzoekers die een uitstekend voorbeeld vormen van het statische perspectief. Zelfcontrole, dat zich ontwikkeld vroeg in het leven en rond acht jaar stabiel wordt, bepaalt of er criminaliteit zal gepleegd worden in de levensloop of niet. Hierdoor zijn er stabiele verschillen tussen delinquenten en niet – delinquenten. Deze visie werd kort uiteengezet omdat levensgebeurtenissen en dus mogelijke keerpunten geen rol spelen. Daar keerpunten in deze masterproef een belangrijk concept is, werd de focus vooral op de andere visies gelegd. Sampson en Laub, voorstanders van de dynamische visie, hebben in hun onderzoek, waar ze mannen tot hun 70 jaar volgen, aandacht voor keerpunten en desistance. Niet alleen de keerpunten op zich spelen een rol, maar de kwaliteit en de bindingen die hierbij horen zijn belangrijk en zorgen ervoor dat er verandering in iemands levensloop komt. Het

typologische perspectief vormt het middelpunt van de twee voorgaande perspectieven. Moffitt en haar duale theorie, werden hier verduidelijkt. Oorspronkelijk spreekt Moffitt van twee verschillende groepen, de levensloppersisterende en de adolescentie – gelimiteerde delinquenten. Na verloop van tijd voegt ze nog twee groepen toe aan haar typologie, namelijk de groep die geen criminaliteit pleegt en de *low – level* chronische delinquenten. Deze laatste groep pleegt, in tegenstelling tot de levensloppersisterende delinquenten, minder frequent criminaliteit, maar ook gedurende de volledige levensloop. Het narratieve perspectief, recenter ontwikkeld dan de voorgaande drie, mag niet aanzien worden als een vierde visie. Dit perspectief vult de bovenstaande visies aan en gebruikt ze ook. Maruna was de eerste die hiermee op de proppen kwam. Zijn subjectieve interpretatie met betrekking tot het desistanceproces is uiterst belangrijk om inzicht te krijgen in dit proces. Gebeurtenissen, zoals een huwelijk of stabiel werk, kan een invloed hebben, maar enkel en alleen als het individu zelf wil veranderen. De motivatie moet aanwezig zijn zodanig dat de delinquent terug zijn leven vast kan grijpen. Naast Maruna, is Giordano ook belangrijk voor het desistanceproces. Zijn cognitieve transformatietheorie gaat ervan uit dat het desistanceproces uit vier verschillende *cognitive changes* bestaat. Het individu moet open staan voor verandering en moet blootgesteld worden aan keerpunten. Vervolgens moet het individu een nieuw zelfbeeld creëren en zijn perceptie ten opzichte van criminaliteit veranderen. Hierbij aansluitend spreken deze perspectieven, meerbepaald de theorieën, over verschillende processen en hebben ze elk hun visie over delinquent gedrag. Hirschi en Gottfredson, met hun statische visie, kijken vooral naar de individuele karaktertrekken en de individuele ontwikkeling hiervan. In hun geval spreken ze van de ontwikkeling van zelfcontrole bij het individu zelf. De biologische en fysieke processen die leiden tot het aftakelen van de delinquent naarmate de leeftijd stijgt, zorgt voor desistance. Het sociale proces is vooral hetgeen waar de dynamische visie mee bezig is. De keerpunten die tevoorschijn komen met de sociale bindingen die hierbij horen, zorgen voor verandering in iemands levensloop. Het socialisatieproces is hier dus belangrijk. Moffitt spreekt daarentegen van verschillende processen bij verschillende types van ouders. De genetische en biologische processen bij de levensloppersisterende delinquenten zorgen voor delinquentie en de adolescentie – gelimiteerde delinquenten hebben problemen met het maturatieproces. Ze ondervinden problemen met het aannemen van de volwassen rollen. Het narratieve perspectief spreekt naast de psychologische en sociologische processen, tevens van *agency* en cognitieve transformatie. De keuze en de wil van de delinquent zijn belangrijke aspecten. Het leerproces en het desistanceproces worden in de theoretische perspectieven ook behandeld. Wat het delinquent gedrag gedurende de levensloop betreft, spreken de visies hier verschillend over. Farrington zegt dat de ontwikkeling volgens één pad verloopt, terwijl Loeber er drie verschillende aanhaalt. De verschillende groepen overtreeders van Moffitt ontwikkelen zich ook volgens een ander pad. Sampson en Laub spreken van

verschillende gebeurtenissen die veranderingen kunnen teweegbrengen in de weg die de delinquent volgt. De statische visie daarentegen, gaat ervan uit dat het delinquent gedrag stabiel verloopt gedurende de levensloop en er dus geen verandering mogelijk is. Maruna en Giordano spreken van de keuze en de wil van het individu zelf. Delinquent gedrag blijft dus niet stabiel gedurende de levensloop wanneer de delinquent zelf de wil heeft en de keuze maakt om te veranderen wanneer keerpunten zich voordoen. Deze verschillende perspectieven leiden tot uiteenlopende besluiten. Waar de ene theorie een andere aanvult, zorgt deze aanvulling ervoor dat nog een andere theorie er compleet tegenover staat.

Vervolgens werden de kenmerken en de keerpunten van delinquent gedrag in de kindertijd tot volwassenheid opgesomd. Kenmerken zoals de opvoeding thuis en de familiale omstandigheden, zijn kenmerken die kunnen samenhangen met delinquent gedrag in de kindertijd en adolescentie. Wanneer kinderen van thuis uit geen goede opvoeding hebben gekregen, kunnen ze delinquent gedrag plegen en dit zelfs meenemen naar school. Ze komen in een negatieve spiraal terecht. Alsook impulsiviteit kan een kenmerk zijn. De zwakke sociale banden die de kinderen hebben, kunnen ervoor zorgen dat er delinquent gedrag kan gepleegd worden van de kindertijd tot de volwassenheid. Hierdoor kunnen we dit zien, zowel bij de periode van de kindertijd tot adolescentie als de periode van adolescentie tot volwassenheid, als een kenmerk dat bij de personen aanwezig is die delinquent gedrag vertonen. In de adolescentie en volwassenheid kan werk, naast een keerpunt, ook gezien worden als een kenmerk. Werk brengt opportuniteiten met zich mee en kan zo gezien worden als een kenmerk dat iemand heeft wanneer deze delinquentie pleegt. Vervolgens kunnen een slechte schoolcarrière, neuroticisme en nervositeit nog kenmerken zijn van delinquent gedrag in de adolescentie en volwassenheid. De verschillende keerpunten die in de literatuur vermeld worden zijn school, trouwen, werk militaire dienst en ouderschap. School speelt meer een rol in de periode van de kindertijd tot adolescentie en de andere keerpunten meer een rol spelen in de adolescentie tot volwassenheid. De sociale banden die uit deze levensgebeurtenissen voortkomen zorgen voor verandering in iemands levensloop, samen met de kwaliteit en de wil van individu zelf.

Nadat de keerpunten kort uitgelegd zijn, werd er verder ingegaan op de impact. Zonder keerpunten kan een delinquent zich niet losmaken van zijn criminele carrière. Binnen de levensloopcriminologie zijn deze levensgebeurtenissen bijzonder interessant om te onderzoeken. Keerpunten kunnen zowel een positieve als negatieve invloed hebben. De positieve impact wil zeggen dat het individu zijn criminele leven opzij zal zetten. Dit komt door bijvoorbeeld een stabiel huwelijk of een stabiele job. Het individu voelt zich verbonden met deze factoren en verandert zijn levensloop. Negatieve keerpunten zorgen ervoor dat de delinquent zijn criminaliteit zal verder

zetten. Wanneer deze bijvoorbeeld geen stabiele job kan vinden, zal de factor werk dus niet leiden tot verandering en desistance. De delinquent wordt telkens weer geconfronteerd met het negatieve en zal zo in de negatieve spiraal blijven hangen, welke factor ook op zijn levenspad zal komen.

Sommige delinquenten stoppen met criminaliteit plegen en sommige niet. De statische visie gaat ervan uit dat biologische en fysieke processen ervoor zorgen dat er pas verandering optreedt wanneer de leeftijd toeneemt. Sampson en Laub daarentegen, spreken van mogelijke keerpunten. De sociale bindingen en de kwaliteit van deze keerpunten zijn belangrijk voor de delinquent. Wanneer de gebeurtenis sterke sociale banden met zich meebrengt, zal de delinquent veranderen van gedrag. Er worden sterkere banden ontwikkeld met een conventionele samenleving. Naast keerpunten, is het maturatieproces ook belangrijk om verandering te begrijpen. Het individu krijgt meer verantwoordelijkheid en denkt meer na. Vervolgens kan dit tevens leiden tot het volbrengen van het natuurlijke ontwikkelingsproces. *Agency* moet evenals in achtning genomen worden. Het individu maakt zelf de keuze om te veranderen en moet de wil hebben. Alsook het cognitieve transformatieproces met zijn vier stappen, kan ervoor zorgen dat verandering in de levensloop begrepen wordt. Het leerproces en de adaptatie met de gemeenschap, volgens Leblanc, zijn nog twee mogelijke processen. Een model om verandering te begrijpen, werd door Prochaska en collega's ontworpen. Dit model bevat vijf stadia waarlangs verandering plaatsvindt. Het *precontemplation* stadium, het *contemplation* en *preparation* stadium en als laatste het *action* en *maintenance* stadium.

Om de correlatie tussen delinquent gedrag vroeger en in de toekomst te verklaren, gebruiken sommige onderzoekers *population heterogeneity* en anderen het *process contagion*. In plaats van het *process contagion*, wordt vooral *state dependence* gebruikt dat gelijkstaat aan een proces van *contagion*. Verschillen, die zich vroeg in het leven ontwikkelen tussen personen, zorgen ervoor dat het delinquent gedrag gedurende de volledige levensloop stabiel zal verlopen. Hirschi en Gottfredson spreken hier bijvoorbeeld van een lage zelfcontrole. *State dependence*, dat een proces *contagion* inhoudt, verklaart waarom gedrag in het verleden, het gedrag in de toekomst kan sturen. Delinquentie plegen kan leiden tot geen werk en geen werk kan op zijn beurt terug leiden tot delinquentie. Echter spreken sommige onderzoekers ook van *contagion* in de positieve zin. Wanneer een conventionele gebeurtenis zich voordoet, kan het delinquent gedrag in de toekomst vervangen worden door conventioneel gedrag. Sampson, Laub en Moffitt gebruiken beide verklaringen in hun theorie. Doch kan vermeld worden dat deze twee verklaringen vooral gebruikt worden om de continuïteit te verklaren van het delinquent gedrag en minder voor desistance.

Wat betreft de continuïteit van het delinquent gedrag en het stoppen met criminaliteit, kunnen we naast de keerpunten, nog verschillende factoren geven. De samenvatting op p. 63 geeft een duidelijk beeld van welke factoren in welk geval tot continuïteit of desistance leiden. De meeste factoren leiden tot beide processen. Wanneer men in een negatieve spiraal terechtkomt, zal een keerpunt geen invloed uitoefenen en leiden tot *continuity*. Een kind krijgen kan leiden tot het stoppen met delinquent gedrag. Maar wanneer een delinquent criminele ouders of broers of zussen heeft, zullen deze tot meer delinquent gedrag leiden. Hetzelfde geldt met de peers. Sociale banden met delinquente peers leiden tot continuïteit van het gedrag en geen sociale banden zorgen voor desistance. Over de leeftijd kan gezegd worden dat in het algemeen de criminaliteit zal dalen, door verschillende processen en verklaringen, wanneer men ouder wordt. School, werk, huwelijk en militaire dienst zijn factoren en mogelijke keerpunten die leiden tot desistance, maar ook tot de voortzetting van het gedrag. Wanneer de delinquent zich niet verbonden voelt met werk of school, zal het delinquent gedrag niet afnemen. Verder kan de delinquent nog de rationele keuze maken, dus de kosten – baten analyse om criminaliteit verder te plegen of niet. *Human agency*, belangrijk concept dat regelmatig vergeten wordt in onderzoeken en theorieën, houdt in dat de delinquent zelf de keuze kan maken. De nieuwe identiteiten die ter beschikking komen te staan van de delinquent, zorgen ervoor dat de delinquent de keuze maakt en de wil heeft om te veranderen. Betreffende het geslacht kan er gezegd worden dat het proces *continuity* hetzelfde is bij mannen en vrouwen. De factor werk heeft wel meer invloed op mannen dan op vrouwen. Schaamte, identiteitsverandering en een gevangenisstraf zijn vervolgens nog drie factoren die samenhangen met desistance. Doch kan een gevangenisstraf ook samenhangen met de continuïteit van het gedrag doordat de delinquenten niet willen veranderen omdat ze geen andere uitweg zien na meermaals in de gevangenis te zitten.

Recent wordt er meer gebruik gemaakt van de groepsgebaseerde modellen. Door deze methode worden verschillende groepen met elk hun ontwikkelingspad duidelijk. Een groot voorbeeld met betrekking tot verschillende groepen is Moffitt. Haar levenslooppersisterende en adolescentie – gelimiteerde delinquenten worden bij andere onderzoekers ook aangehaald. Later voegde ze nog twee groepen toe, de *low – level* chronische daders en de personen die geen criminaliteit plegen. Thornberry, Krohn, Blokland et al., Leblanc, Nagin en Land zijn allemaal onderzoekers die ook verschillende subgroepen vonden in hun studie. Leblanc spreekt bijvoorbeeld van drie groepen, namelijk de *persisters*, de *transitory* en de *common*. Nagin en Land vonden de adolescentie – gelimiteerde delinquenten, net zoals in de studie van Moffitt. Alsook de *never convicted*, de *low – level* chronische daders en de *high – level* chronische daders. Sampson en Laub, twee onderzoekers die de theorie van Moffitt proberen te ontcrachten, gaan ervan uit dat er geen groepen bestaan. Iedereen uit hun studie was op de leeftijd van 70 jaar gestopt met criminaliteit, dus een

levenslooppersisterende groep kan volgens hun niet bestaan. Zij argumenteren vervolgens dat wanneer de methode zich richt op groepen, er wel degelijk groepen zullen gevonden worden. Wat de etiologische basis betreft, zijn Moffitt en Blokland et al. het eens met elkaar dat er bij elke groep moet gefocust worden op andere aspecten wanneer men de verschillende groepen bestudeert.

Als laatste werden de hiaten en uitdagingen uiteengezet met betrekking tot de theorie en methodologie. De methodologie en de theorie hangen aan elkaar. Hiaten en uitdagingen inzake de methodologie kunnen niet apart gezien worden. Wanneer deze hiaten weggewerkt worden, heeft dit zeker en vast een invloed op de theorie die geformuleerd wordt. Eerst en vooral kan gezegd worden dat er verschillende visies zijn inzake de levensloopcriminologie, maar ook betreffende desistance. Door geen algemene definitie te voorzien, verschillen de theorieën wat betreft dit onderwerp. Een integratie van theorieën zou ervoor moeten zorgen dat hiaten uit de ene theorie worden opgelost door de aanvulling van een andere theorie. *Agency* wordt zowel uit de onderzoeken als uit de theorie gelaten. Dit mede door het feit dat de data uit de studies het niet toelaten om deze factor te bestuderen. Echter kan *agency* een goed inzicht bieden in waarom de ene persoon veranderd en de andere niet. Vervolgens zorgen onderzoeken met betrekking tot dezelfde factor voor verschillende resultaten. Dit komt door de leeftijdperiodes, de onderzoekspopulatie en de diverse aspecten die onderzocht worden van een factor. Om deze verschillen aan te pakken, kan men bijvoorbeeld landen en tijdsperiodes met elkaar vergelijken om zo problemen uit het ene onderzoek op te lossen door een andere studie. Wat betreft de onderzoekspopulatie moet er meer onderzoek gebeuren naar vrouwen en geslachtsverschillen. Vervolgens is er al veel onderzoek geleverd naar de samenhang van levensgebeurtenissen en de ontwikkeling van het delinquent gedrag, doch zou men moeten kijken naar het effect dat criminaliteit heeft op de conventionele gebeurtenissen. Verder moet er meer onderzoek gebeuren naar jongeren en desistance in alle levensfasen. Als laatste moet men in de toekomst een integratie toepassen van kwantitatieve en kwalitatieve methoden. De kwalitatieve narratieven zorgen ervoor dat de onderzoeker inzicht krijgt in de levensloop van de delinquent, door de delinquent zelf.

Na dit besluit kunnen we overgaan tot het laatste deel van deze masterproef. De onderzoeksvragen (zie Inleiding) worden hier kort en bondig beantwoord op basis van de uiteenzetting van de resultaten.

Hoofdstuk 4: Algemene conclusie en discussie

In dit afsluitende hoofdstuk worden de onderzoeksvragen, die geformuleerd werden in de inleiding, hernomen en wordt er getracht volledige en kernachtige antwoorden te formuleren. De onderzoeksvragen worden op een chronologische wijze beantwoord om op die manier deze masterproef een laatste keer door te nemen.

Hoe hebben de verschillende theoretische perspectieven zich ontwikkeld inzake de levensloopcriminologie?

Wanneer we de levensloopcriminologie bekijken, spreekt men van drie verschillende visies. Recent komt hier nog een extra visie bij, die overige drie in achtving neemt. De statische, dynamische en typologische visie zijn algemeen gekend binnen de levensloopcriminologie en desistance. Het narratieve perspectief kan hier bijgezet worden. Farrington en Loeber, twee onderzoekers die als eerste met dit onderwerp bezig waren, ontwikkelden beiden een theorie gericht op jongens. Waar Farrington spreekt van één levenspad en één theoretisch concept, namelijk het potentieel om anti – sociaal gedrag te vertonen, vond Loeber in zijn Pittsburg studie drie verschillende ontwikkelingspaden, waarlangs delinquent gedrag zich ontwikkeld. Binnen de theoretische visies kunnen verschillende onderzoekers aangehaald worden. Hirschi en Gottfredson met hun *general theory of crime* kan gezien worden als hét voorbeeld binnen de statische visie. De statische visie spreekt van stabiele verschillen gedurende de volledige levensloop. De criminele neiging, dat zich vroeg in het leven ontwikkeld, zorgt voor delinquent gedrag in het leven van het individu. Eén bepaald kenmerk wordt toegewezen aan de stabiele verschillen tussen delinquenten en niet – delinquenten. Hirschi en Gottfredson spreken van de mate van zelfcontrole. Levensgebeurtenissen hebben in dit perspectief geen invloed op de levensloop. Hier tegenoverstaand, vinden we het dynamisch perspectief. Sampson en Laub volgen deze visie. Waar levensgebeurtenissen bij de statische visie geen rol spelen, wordt dit als een centraal concept gezien binnen de dynamische visie. Een levensgebeurtenis oefent een invloed uit op de levensloop van de delinquent. De ontwikkeling van het delinquent gedrag verloopt niet stabiel tussen verschillende individuen, maar hangt af van de verschillende gebeurtenissen. Sampson en Laub volgen deze visie, daar zij ook zeggen dat levensgebeurtenissen mogelijke keerpunten kunnen zijn en dus kunnen zorgen voor verandering. De ontwikkeling van het typologische perspectief sluit aan bij bovenstaande visies. Dit perspectief spreekt van verschillende groepen, die zich ontwikkelen volgens verschillende wegen. Moffitt en haar duale theorie zijn een uitstekend voorbeeld. Levensgebeurtenissen kunnen, zoals bij de dynamische visie, wel degelijk een rol spelen, maar dit hangt af van de verschillende groepen.

Het narratieve perspectief, ontwikkeld door Maruna, focust zich op de levensverhalen van de delinquent zelf. Door deze levensgeschiedenissen krijgt de onderzoeker inzicht in processen die de overige visies over het hoofd zien. Waar de bovenstaande visies zich richten op het stabiel verlopen van delinquent gedrag gedurende de levensloop, invloed van levensgebeurtenissen en verschillende groepen van daders, focust dit perspectief zich op het individu zelf. De cognitieve transformatie en *agency*, dus de wil en de keuze om te veranderen, worden in achtung genomen. Het individu moet zelf gemotiveerd zijn om de levensloop te wijzigen.

Alles samen zijn er dus vier verschillende visies ontwikkeld met betrekking tot de levensloopcriminologie en desistance, alhoewel het laatste niet kan aanzien worden als dé vierde visie. Deze perspectieven hebben zich elk verschillend ontwikkeld. De rode draad doorheen deze visies verschilt enorm en maakt het daarom moeilijk om een eenduidig beeld van dé levensloopcriminologie te ontwikkelen.

Wat zeggen deze perspectieven over de processen en het delinquent gedrag gedurende de levensloop?

De verschillende perspectieven lopen sterk uiteen. Niet alleen wat de verklaringen en theorieën betreffen, ook de verschillende processen die ze vermelden als hun uiteenzetting betreffende het delinquent gedrag. Volgens het statische perspectief en ook Hirschi en Gottfredson, verloopt het delinquent gedrag stabiel gedurende de volledige levensloop en is dit te wijten aan de ontwikkeling van één kenmerk vroeg in het leven. De karaktertrekken van het individu vroeg in het leven zijn belangrijk. De biologische en fysieke processen, die ervoor zorgen dat individu aftakelt wanneer deze ouder wordt, zorgen voor een afname van criminaliteit. Er treedt dus pas desistance op wanneer het individu ouder wordt. Binnen het dynamisch perspectief, en dus ook Sampson en Laub, spreekt men van de sociologische processen. De sociale bindingen die levensgebeurtenissen met zich meebrengen zijn belangrijk en het sociale – en socialisatieproces dat hierachter ligt. De socialisatie die hiermee gepaard gaat, kan een individu tot verandering leiden. Het delinquent gedrag ontwikkelt zich vervolgens niet stabiel doorheen de levensloop. Vooral de verandering van het delinquent gedrag en welke gebeurtenissen hiertoe leiden, staan centraal binnen deze visie. Moffitt en haar typologische visie spreken van verschillende processen voor diverse groepen. De neurologische en biologische processen zorgen bij de levenslooppersistenten groep tot delinquentie. Het maturatieproces, dat gebrekkig verloopt in de adolescentie, kan de adolescentie – gelimiteerde delinquenten verklaren. Het ontwikkelingsproces van groepen overtreders verloopt dus verschillend. Met als gevolg dat het delinquent gedrag zich ook verschillend zal ontwikkelen. De

levenslooppersisterende daders plegen hun volledige levensloop delinquent gedrag en de andere groep enkel in de adolescentie. Enkel in een concrete periode zullen deze personen criminaliteit plegen. Maruna en Giordano, aanhangers van het narratieve perspectief, focussen op het individu zelf. Vooral het veranderings – en desistanceproces staan hier centraal. De sociologische en psychologische processen, maar ook het cognitieve transformatieproces en *agency* zijn belangrijk. De subjectieve interpretatie van het individu. De delinquent moet zelf kiezen en de wil hebben om te veranderen en te stoppen met criminaliteit. Het delinquent gedrag kan enkel veranderen wanneer het individu er zelf achter staat en zichzelf ziet als een veranderd persoon.

Ook hier wordt nogmaals duidelijk dat de theoretische perspectieven met een andere bril naar de levensloop kijken. Enige overeenkomsten tussen de verschillende visies is dat ze allemaal een verklaring trachten te geven voor het desistanceproces. Welke factoren ertoe leiden dat een delinquent zal stoppen. Maar ook hier zijn alweer verschillende verklaringen voor gevonden.

Welke kenmerken en keerpunten hangen samen met betrekking tot:

A) delinquent gedrag in de kindertijd en delinquent gedrag in de adolescentie

B) delinquent gedrag in de adolescentie en delinquent gedrag in de volwassenheid.

Volgende onderzoeksvraag werd opgedeeld in twee periodes en zal ook zo beantwoord worden.

A) Delinquenten die antisociaal gedrag vertonen van de kindertijd tot de adolescentie kunnen verschillende kenmerken bezitten. Zo kunnen we bijvoorbeeld afleiden uit deze delinquenten dat ze geen effectieve opvoeding gekregen hebben. Wat er thuis gebeurt en alle factoren betreffende familie zijn zeer belangrijk om in het oog te houden. Een slechte opvoeding kan samenhangen met delinquent gedrag in de kindertijd en adolescentie. Alsook zwakke sociale banden met familie en school. Deze zwakke sociale banden kunnen tevens een kenmerk zijn dat tot de volwassenheid verdergaat. Nog kenmerken die samenhangen met deze periode zijn de slechte structurele condities van de familie en de zwakke sociale processen van de ouders. De zwakke sociale processen hangen samen met zwakke sociale banden tussen kind en ouders. Ook deze twee kenmerken kunnen genoemd worden bij de volwassenheid. Psychische problemen gecombineerd met een ongunstige thuissituatie kunnen ook leiden tot delinquent gedrag in de kindertijd. Wanneer we alle factoren samen nemen betreffende familie, zijn er vier kenmerken die kunnen genoemd worden, namelijk: straffende discipline; weinig ouderlijke supervisie; kind wordt niet geaccepteerd en geen emotionele gehechtheid aan ouders.

Om het delinquent gedrag te veranderen is vooral de school belangrijk. Wanneer deze conventionele institutie ervoor kan zorgen dat kinderen zich verbonden voelen en kunnen leren, zal er minder delinquent gedrag gepleegd worden. Doch kan dit keerpunt ook geen invloed hebben. Delinquent gedrag van thuis uit wordt meegenomen naar school en wanneer deze er niet voor kan zorgen dat de delinquent zich hier goed voelt, zal de criminaliteit niet stoppen.

B) De zwakke sociale banden kunnen van beide periodes een kenmerk zijn. Dit komt in de kindertijd tot stand en kan doorlopen tot de volwassenheid. Alsook de familiale factoren kunnen later nog een kenmerk zijn. Vervolgens kan een slechte schoolcarrière en werk als twee kenmerken gezien worden van delinquent gedrag in de adolescentie en volwassenheid. De werksituatie kan opportuniteiten met zich meebrengen en iemand die delinquent gedrag pleegt in deze periode kan dit soort werk hebben, waardoor dit als een kenmerk kan aanschouwd worden. Hetzelfde geldt met een slechte schoolcarrière. Neuroticisme en nervositeit zijn nog kenmerken die kunnen vermeld worden.

Mogelijke keerpunten zijn een huwelijk, werk, militaire dienst en ouderschap. Al deze gebeurtenissen kunnen ervoor zorgen dat de delinquent zijn crimineel gedrag achterwege laat. De sterke sociale banden die werk en een huwelijk met zich meebrengen, moeten sterk genoeg zijn, anders zal het individu niet veranderen. Bij een huwelijk worden de contacten met deviante vrienden, de opportuniteiten en de motivatie gereduceerd. Werk zorgt voor meer sociale controle, dat op zijn beurt leidt tot het niet meer tevoorschijn komen van het risico om crimineel gedrag te vertonen. Het leger biedt trainingen aan samen met een gestructureerd leven. De delinquent wordt ondergedompeld in een nieuw leven met regels en structuren en kan zo zijn verleden achter zich laten. Wanneer delinquenten, meestal in combinatie met een huwelijk, kinderen krijgen, zorgen deze nakomelingen ervoor dat de aandacht meer op familiegerichte activiteiten komt te liggen in plaats van op de criminele activiteiten.

Deze mogelijke keerpunten kunnen zowel tot verandering leiden, maar in andere gevallen ook tot de voortzetting van het delinquent gedrag. Dit hangt van persoon tot persoon af.

Wat is de impact van deze keerpunten gedurende de levensloop?

Zonder keerpunten kunnen we de verandering in iemands levensloop moeilijk begrijpen. Keerpunten kunnen zowel een positieve als negatieve impact hebben. Wanneer individuen hun gedrag veranderen door het keerpunt, wil dit zeggen dat er een positieve impact was. De sterkte van

de sociale banden en sociale controle kunnen hierbij helpen. Doch is dit afhankelijk van persoon tot persoon. Wanneer de sociale banden voor het individu niet sterk genoeg zijn, zal dit keerpunt helemaal geen keerpunt zijn. Wanneer een delinquent werk vindt, wat op zich een keerpunt kan betekenen, maar als dit werk niet stabiel genoeg is, zal er nog steeds delinquentie gepleegd worden. Het vinden van werk oefent hier een negatieve invloed uit.

Welke processen zijn belangrijk voor de verandering in criminaliteit doorheen de levensloop te begrijpen?

Biologische en fysieke processen kunnen, op latere leeftijd, ervoor zorgen dat iemand stopt met criminaliteit en er dus verandering is in de levensloop. Hiertegenover kunnen keerpunten, dus bepaalde levensgebeurtenissen, eveneens zorgen voor verandering in iemands levensloop. Maar deze keerpunten kunnen om het even wanneer in het leven voorkomen. Dit staat in contrast met de biologische en fysieke processen, die enkel op late leeftijd kunnen leiden tot verandering. De sociale en psychologische processen die met keerpunten samenhangen leiden tot verandering. De sociale bindingen zijn zeer belangrijk. Het maturatieproces waarbij iemand meer verantwoordelijkheid krijgt en meer zal nadenken, zorgt, naast de keerpunten, ook voor verandering. Het individu zet zijn natuurlijke ontwikkelingsproces voort, waarbinnen er geen criminaliteit meer gepleegd wordt. *Agency* is volgens Maruna een volgend belangrijk proces. De keuze die individuen zelf maken en de wil die aanwezig is om verandering te starten. Het cognitieve transformatieproces verloopt in vier stappen. Dit proces leidt tot een veranderde perceptie ten opzichte van criminaliteit en wordt voorafgegaan door het open staan voor verandering, de aanwezigheid van keerpunten en het nieuwe zelfbeeld. De onderzoeker, Leblanc, heeft de focus op de gemeenschap gelegd en heeft besloten dat deze een invloed kan uitoefenen op de verandering van de delinquent. Dit kan door het maturatieproces, de adaptatie en het leerproces. Adaptatie zorgt voor de aanpassing van het individu aan de omgeving en voor het leerproces worden er meer *guardianships* ingezet. Als laatste kan er een model voorgesteld worden dat ontwikkeld is om de verandering in de levensloop te volgen. Prochaska en collega's zorgden voor een model met vijf verschillende stadia. Het *precontemplation* stadium zorgt ervoor dat het individu geen verlangen heeft en geen intentie heeft om te veranderen. Het volgende stadium, *contemplation*, houdt in dat het individu weet dat er iets aan de hand is en erover nadenkt, maar nog niet tot een oplossing komt. In het *preparation* stadium is het individu gestart met verandering, maar staat er nog niet volledig achter. In het *action* stadium wordt er volledig gefocust op verandering en in het laatste stadium, *maintenance*, werkt het individu aan het tegenhouden van een terugval in het vorig gedrag.

Is er sprake van population heterogeneity of contagion – hypothese of een combinatie van beide?

Eerst en vooral wordt het proces van *contagion* gezien als *state dependence*. Veel onderzoeken gebruiken meer deze term. Wat betreft deze twee concepten, kan er gezegd worden dat ze gebruikt worden om de correlatie tussen het vroeger, heden en toekomstig gedrag te verklaren. *Population heterogeneity* verklaart dat het gedrag gedurende de volledige levensloop een reflectie is van verschillen tussen personen. Deze verschillen ontwikkelen zich vroeg in de levensloop. De theorie van Hirschi en Gottfredson gebruikt enkel deze verklaring. De *contagion* – hypothese houdt in dat het gedrag uit het verleden een invloed uitoefent op gebeurtenissen in de toekomst. Delinquent gedrag plegen kan leiden tot geen werk vinden en dit kan leiden tot meer criminaliteit in de toekomst. De sociale leertheorie is hier een voorbeeld van. Veel theorieën gebruiken één van de twee verklaringen. Sampson en Laub gebruiken in hun theorie beide verklaringen en Moffitt ook. Waar Sampson en Laub beide verklaringen gebruiken om zowel desistance als de continuïteit van het gedrag te verklaren, gebruikt Moffitt een verklaring bij één van haar groepen en de andere verklaring bij de andere groep. Beide verklaringen kunnen dus zeker en vast gebruikt worden. De combinatie van beide verklaringen zou zowel de verschillen in de levensloop kunnen verklaren aan de hand van individuele eigenschappen als de effecten die latere levensgebeurtenissen hebben. Echter kan wel gezegd worden dat zowel *population heterogeneity* en *state dependence* kunnen gebruikt worden om desistance te verklaren. Niet alleen de correlatie tussen het gedrag in het verleden en het gedrag in de toekomst kan hierdoor verklaard worden, ook het stoppen met criminaliteit. Een conventionele gebeurtenis in iemands levensloop, kan zo het gedrag in de toekomst besmetten richting meer conventioneel gedrag. Hier is dan sprake van de *contagion* – hypothese. Ook *population heterogeneity* zou uitstekend kunnen werken als een verklaring voor verandering. Sampson en Laub argumenteren hier dat, wanneer men dit wil bereiken, beide verklaringen moeten gebruikt worden in een typologische visie betreffende desistance.

Welke factoren hangen samen met continuity en desistance?

(P. 63 en verder, bevat een beknopte samenvatting van de verschillende factoren)

Verschillende factoren, naast de keerpunten, kunnen leiden tot de voortzetting of het stoppen van het crimineel gedrag of tot beide processen. Familie, peers, leeftijd, school, werk, huwelijk, militaire dienst, rationele keuze, *human agency*, geslacht, schaamte, identiteitsverandering en de gevangenis. Criminele ouders, broers of zussen zorgen voor delinquent gedrag, maar wanneer de delinquent zelf een kind of twee krijgt, zorgt dit voor desistance. De sociale contacten met vrienden zorgen voor de voortzetting van criminaliteit, doch kan het verbreken van deze contacten en sociale

banden zorgen voor verandering en leiden tot desistance. Vervolgens zal criminaliteit dalen met de leeftijd. Naarmate men ouder wordt, stoppen de meeste delinquenten met criminaliteit. Het maturatiemodel kan hierbij een rol spelen. School, werk, huwelijk en militaire dienst kunnen gezien worden als keerpunten, maar ook als factoren die samenhangen met continuïteit. Een positieve ervaring met werk en een huwelijk, leidt tot desistance. In tegenstelling tot deze positieve ervaring, kunnen delinquenten die in een negatieve spiraal zitten, criminaliteit verder plegen ondanks deze factoren. De rationele keuze van delinquenten kan ook voor beide processen zorgen. Door de kosten – baten analyse zal de delinquent zelf de keuze afwegen om te stoppen of verder criminaliteit te plegen. De mogelijkheid om een keuze te maken om te stoppen en de wil te hebben om te veranderen, wordt *human agency* genoemd. Sommige individuen maken zelfs onbewust, *by default*, de keuze om te stoppen. Maar ook de persisters beslissen zelf om nog criminaliteit te plegen of niet. Dit leven brengt meer op en hierdoor maken delinquenten zelf de keuze om dit leven te blijven volgen. Wat betreft het geslacht, kan er gezegd worden dat het voortzettingproces bij mannen en vrouwen hetzelfde is. Vervolgens kan er ook gezegd worden dat werk een meer beschermend effect heeft bij mannen dan bij vrouwen. Werk zou bij mannen meer leiden tot desistance dan bij vrouwen. Maar dit effect wordt kleiner en kleiner. Schaamte, een volgende factor, hangt enkel samen met desistance. Delinquenten zouden zich schamen, beschouwen dit als een grote kost en kiezen hierdoor voor een conventioneel leven. De identiteitsverandering zorgt voor desistance wanneer individuen zichzelf zien als een veranderd persoon. De persoon moet willen veranderen en moet zichzelf zien als een veranderd persoon, vervolgens zal desistance het eindresultaat zijn. Als laatste kan de gevangenisstraf genoemd worden. Langs de ene kant stoppen personen met criminaliteit omdat ze het beu zijn om in de gevangenis te zitten. Doch langs de andere kant leidt deze factor tot *continuity*, omdat sommige delinquenten geen uitweg meer zien.

Is er sprake van subgroepen en is het noodzakelijk dat er een differentiële etiologische basis is?

Moffitt is hier een belangrijke theorist. In totaal sprak zij van vier verschillende subgroepen. De levenslooppersisters, de adolescentie – gelimiteerde delinquenten, de groep die geen criminaliteit pleegt en de *low – level* chronische daders. Elk met hun eigen ontwikkelingspad en verklaring. Naast Moffitt zijn er nog verschillende onderzoekers die het eens zijn dat er verschillende subgroepen bestaan. Thornberry en Krohn vonden drie verschillende groepen, waaronder de twee eerste van Moffitt en nog een derde groep, namelijk de late starters. Blokland et al. spreken van vijf verschillende groepen, Leblanc van drie verschillende en Nagin en Land vonden vier mogelijke trajecten waarlangs daders konden ontwikkelen. Als alle groepen van de onderzoekers samengenomen worden, komen we tot verschillende groepen. Veel groepen komen overeen, dus

kunnen we zeggen dat er wel degelijk groepen bestaan. Zo vinden de meeste onderzoekers de levensloppersisters, de late starters, de adolescentie – gelimiteerde delinquenten, de chronisch laagfrequente daders, een groep die geen criminaliteit pleegt en als laatste de alledaagse daders. De laatste groep pleegt criminaliteit als de opportunisten zich voordoen. De eerste vijf groepen werden door minstens twee van bovenstaande onderzoekers gevonden en de laatste groep werd enkel door Leblanc gevonden. Betreffende de etiologische basis kan er gezegd worden dat een differentiële aanpak aangewezen is. Zoals Moffit en Blokland et al. aanhalen, moet er per groep op verschillende elementen gefocust worden. Zo moeten factoren vroeg in de levensloop bestudeerd worden bij bijvoorbeeld de levensloppersisters. In tegenstelling tot deze groep, moeten factoren in de adolescentie bestudeerd worden bij de groep die enkel in de adolescentie criminaliteit pleegt. De aanpak moet gedifferentieerd zijn.

Wat zijn de hiaten en uitdagingen voor de levensloopcriminologie, zowel theoretisch als methodologisch?

Als laatste onderzoeksvraag werd er gekeken naar mogelijke hiaten en uitdagingen voor toekomstig onderzoek. Dit is ook meteen het sluitstuk van deze masterproef. De hiaten en uitdagingen van de theorie en methodologie kunnen samen genomen worden. Verbeteringen in het onderzoek, leiden automatisch tot veranderingen in de theorie.

Theorieën met betrekking tot de levensloopcriminologie volgen verschillende visies. Dit maakt het moeilijk om een overzicht te creëren. Hetzelfde probleem komt voor bij desistance. Er bestaat geen algemene definitie van dit begrip die elke onderzoeker volgt. Als gevolg hiervan zijn de diverse theorieën hierrond anders. Wanneer spreekt men van desistance? Na vier maand of vier jaar? Eens dit voor iedereen duidelijk is, kunnen theorieën en onderzoeken meer op elkaar afgestemd worden. De integratie van theorieën kan bijgevolg leiden tot het wegwerken van hiaten. Wat er in de ene theorie ontbreekt, kan aangevuld worden door een andere theorie. Maar dit kan echter alleen als de definities van de te onderzoeken concepten voor iedereen hetzelfde zijn. Vervolgens is het belangrijk om in de toekomst het concept *agency* meer in theorieën en onderzoeken mee te nemen. Deze factor kan inzicht geven in waarom net dat ene keerpunt bij die persoon ervoor gezorgd heeft dat deze gestopt is. De keuze van de delinquent zelf moet zeker meegenomen worden inzake desistance. Longitudinale data voorziet ook geen mogelijkheid om dit te bestuderen. In de toekomst zou men dit moeten proberen aanpassen. Onderzoeken betreffende dezelfde factor bekomen verschillende resultaten. Dit kan door diverse redenen het geval zijn. Er kunnen verschillende leeftijdsperiodes en onderzoekspopulaties onderzocht worden, maar de focus kan ook op

verschillende aspecten van een factor liggen. Om dit deels te verhelpen, kunnen er meer onderzoeken vergeleken worden met elkaar. Wanneer men onderzoeken tussen landen en tijdsperiodes vergelijkt, kunnen de resultaten veralgemeend worden en beperkingen uit de ene studie kunnen opgelost worden door een andere. Wat de onderzoekspopulatie betreft, moet er meer onderzoek naar vrouwen gebeuren en geslachtsverschillen inzake de levensloopcriminologie en desistance. Het onderzoek dat hier aanwezig is, is beperkt. Verder moet er tevens rekening gehouden worden met de verschillen in afkomst en sociale klasse. Het onderzoek naar de samenhang tussen levensgebeurtenissen en delinquent gedrag is in overvloed aanwezig. Echter zou de samenhang andersom ook moet bestudeerd worden. De effecten van criminaliteit op conventionele gebeurtenissen. Wat het onderzoek betreft inzake de samenhang tussen levensgebeurtenissen en delinquent gedrag, kan er een hiaat vermeld worden. Weinig inzicht is er beschikbaar over welke factor in welke omstandigheid een rol speelt, de subjectieve component is hier belangrijk. Alsook welke transities een rol spelen in de ontwikkeling van delinquent gedrag, vooral in de volwassenheid. Verder moet er niet alleen meer onderzoek gebeuren naar vrouwen, maar ook naar jongeren. Hierbij kan dan gezegd worden dan desistance in alle levensfasen moet bestudeerd worden. Speelt een conventioneel vriendje of vriendinnetje een rol in de levensloop bij delinquente jongeren? Als laatste moet het onderzoek in de toekomst een integratie bevatten van kwantitatieve en kwalitatieve methoden. Door een geïntegreerde methode te gebruiken, kunnen we ervoor zorgen dat de precisie en duidelijkheid van de theorie dat getest wordt, verzekerd is. Door kwalitatieve en kwantitatieve methoden met elkaar te combineren, kan dit leiden tot het nog beter begrijpen van het desistanceproces, maar ook de rol van *human agency* in dit proces. De kwalitatieve narratieven kunnen hier helpen en meer dan twee opvolgingsonderzoeken zorgen voor sterkere en inzichtelijke onderzoeken.

Literatuurlijst

Boeken

Blokland, A., & Nieuwbeerta, P. (2006). *Developmental and life course studies in delinquency and crime*. The Hague: BJU.

Blokland, A., & Nieuwbeerta, P. (2010). Life – course criminology. In S. G. Shoham, P. Knepper & M. Kett (Eds.), *International handbook of criminology* (pp 51-94). United States of America: Taylor and Francis Group.

Blumstein, A. (1986). *Criminal careers and “career criminals”*. National Academies.

Blumstein, A., Farrington, D. P., & Piquero, A. R. (2007). *Key issues in criminal career research : new analyses of the cambridge study in delinquent development*. New York: Cambridge University Press.

Booth, A., Papaioanno, D., & Sutton, A. (2012). *Systematic approaches to a succesful literature review*. Sage.

Bushway, S. D. (2013). Life – course – persistent offenders. In F. T. Cullen & P. Wilcox (Eds.), *The oxford handbook of criminological theory* (pp 189-204). New York: Oxford University Press.

Calverley, A., & Farrall, S. (2006). *Understanding desistance from crime. Theoretical directions in resettlement and rehabilitation*. Berkshire: Open University Press.

Decorte, T., Tieberghien, J., & Petintseva, O. (2012). *Methoden van onderzoek: ontwerp en dataverzameling*. Gent: Academia Press.

Farrington, D. P. (2003). Key results from the first forty years of the Cambridge study in delinquent development. In T. P. Thornberry & M. D. Krohn (Eds.), *Taking stock of delinquency: an overview of findings from contemporary longitudinal studies* (pp 137-184). New York: Kluwer Academic/ Plenum Publishers.

Farrington, D. P. (2006). Building developmental and life – course theories of offending. In F. T. Cullen, J. P. Wright, & K. R. Blevins (Eds.), *Taking stock: The status of criminological theory, volume 15* (pp 335-364). New Brunswick, N. J.: Transaction Publishers.

Farrington, D. P. (2011). The integrated cognitive antisocial potential (ICAP) theory. In D. P. Farrington (Ed.), *Advances in criminological theories (volume 14): Integrated developmental and life – course theories of offending* (pp 73-92). New Brunswick, N. J.: Transaction Publishers.

Farrington, D. P., & Loeber, R. (2013). Two approaches to developmental / life – course theorizing. In F. T. Cullen & P. Wilcox (Eds.), *The oxford handbook of criminological theory* (pp 226-252). New York: Oxford University Press.

Gottfredson, M., & Hirschi, T. (1990). *A general theory of crime*. Stanford: Stanford University Press.

Herrnstein, R. J., & Wilson, J. Q. (1998). *Crime and human nature: the definitive study of the causes of crime*. United States of America: Simon & Schuster.

Jesson, J., Matheson, L., & Lacey, F. M. (2011). *Doing your literature review: Traditional and systematic techniques*. Sage.

Laub, J. H., & Sampson R. J. (2003). Desistance from crime over the life course. In J. T. Mortimer, & M. Shanahan (Eds.), *Handbook of the life course* (pp 295-310). New York: Kluwer Academic/Plenum.

Leblanc, M. (1997). A generic control theory of the criminal phenomenon: the structural and dynamic statements of an integrated multilayered control theory. In T. Thornberry (Ed.), *Developmental theories of crime and delinquency* (pp. 215-225). New Brunswick, N. J.: Transaction Publishers.

Littel, J. H., Corcoran, J., & Pillai, V. (2008). *Systematic reviews and meta – analysis*. New York: Oxford University Press.

Maruna, S. (2001). *Making good: how ex – convicts reform and rebuild their lives*. Washington: American Psychological Association.

Moffitt, T. (1997). Adolescence limited and life – course persistent offending: a complementary pair of developmental theories. In T. Thornberry (Ed.), *Developmental theories of crime and delinquency* (pp 11-54). New Brunswick: Transaction Publishers.

Moffitt, T. (2006). A review of research on the taxonomy of life – course persistent versus adolescence – limited. In F. T. Cullen, J. P. Wright, & K. R. Blevins (Eds.), *Taking stock: The status of criminological theory, volume 15* (pp 277-312). New Brunswick, N. J.: Transaction Publishers.

Moffitt, T. (2006). Pathways in the life course to crime. In F. T. Cullen, & R. Agnew (Eds.), *Criminological theory: Past to present* (pp 502-521). Los Angeles (Calif.): Roxbury.

Nagin, D. S. (2005). *Group – based modeling of development*. United states of America: Harvard University Press.

Pauwels, L. (2012). *Op zoek naar de oorzaken van criminaliteit? Een inleiding in de etiologische criminologie*. Gent: Academia Press.

Pauwels, L., & Colman, C. (2011). Exploring desistance: an appraisal of theoretical frameworks. In M. Cools, B. De Ruyver, M. Easton, L. Pauwels, P. Ponsaers, T. Vander Beken, F. Vander Laenen, et al. (Eds.), *EU criminal justice, financial & economic crime: new perspectives interest – based dispute resolution (volume 5)* (pp 243-568). Antwerp, Belgium; Apeldoorn, The Netherlands: Maklu.

Payne, A. A., & Welch, K. (2013). The impact of schools and education on antisocial behavior over the life course. In C. L. Gibson & M. D. Krohn (Eds.), *Handbook of the life – course criminology: emerging trends and directions for future research* (pp 93-109). New York: Springer Science.

Sampson, R. J., & Laub, J. H. (1993). *Crime in the making: pathways and turning points through life*. Cambridge: Harvard University Press.

Sampson, R. J., & Laub, J. H. (1997). A life – course theory of cumulative disadvantage and stability of delinquency. In T. P. Thornberry (Ed.), *Developmental theories of crime and delinquency* (pp 1-29). New Brunswick, N. J.: Transaction Publishers.

Sampson, R. J., & Laub, J. H. (2003). *Shared beginnings, divergent lives: delinquent boys to age 70*. Cambridge (Mass.): Harvard university library.

Sampson, R. J., & Laub, J. H. (2004). A general age – graded theory of crime: lessons learned and the future of life – course criminology. In D. P. Farrington (Ed.), *Advances in criminological theory (volume 13): testing integrated developmental / life – course theories of offending* (pp 165-182). New Brunswick, N. J.: Transaction Publishers.

Sampson, R. J., & Laub, J. H. (2005). *Developmental Criminology and its discontents: Trajectories of crime from childhood to old age*. Thousand Oaks (Calif.): Sage.

Sampson, R. J., & Laub, J. H. (2006). An age – graded theory of informal social control. In F. T. Cullen & R. Agnew (Eds.), *Criminological theory: Past to present* (pp 241-253). Los Angeles (Calif.): Roxbury.

Sampson, R. J., Laub, J. H., & Sweeten, G. H. (2006). Assessing Sampson and Laub's life – course theory of crime. In F. T. Cullen, J. P. Wright & K. R. Blevins (Eds.), *Taking stock: The status of criminological theory, volume 15* (pp 313-334). New Brunswick, N. J.: Transaction Publishers.

Sullivan, C. J. (2013). Change in offending across the life course. In F. T. Cullen & P. Wilcox (Eds.), *The oxford handbook of criminological theory* (pp 205-225). New York: Oxford University Press.

Artikelen

Blokland, A., & Nieuwbeerta, P. (2005). The effects of life circumstances on longitudinal trajectories of offending. *Criminology*, 43(4), 1203-1240.

Blokland, A., van der Geest, V., & Bijleveld, C. (2007). Ontwikkelingspaden van delinquent gedrag bij hoogrisicjongeren. *Tijdschrift voor Criminologie*, 49(4), 351-369.

Blokland, A., van der Geest, V., & Bijleveld, C. (2009). Delinquent development in a sample of high – risk youth: Shape, content, and predictors of delinquent trajectories from age 12 tot 32. *Journal of research in crime and delinquency*, 46(2), 11-143.

Blumstein, A., Farrington, D. P., & Cohen, J. (1988). Criminal career research: Its value for Criminology. *Criminology*, 26(1), 1-36.

Blumstein, A., Farrington, D.P., & Piquero, A. R. (2003). The criminal career paradigm. *Crime and Justice: A review of research*, 30, 359-506.

Colman, C., & Vander Laenen, F. (2012). “Recovery came first”: Desistance versus recovery in the criminal careers of drug – using offenders. *The scientific world journal*.

De Ruyver, B., Colman, C., & De Wree, E. (2010). Alternatieve maatregelen: keerpunten voor druggebruikers? In L. Pauwels & G. Vermeulen, *Actualia strafrecht en criminologie : update in de criminologie V*. Antwerpen: Maklu.

Farrall, S., Cox, D., & Godfrey, B. (2009). The role of historically - embedded structures in processes of criminal reform: A structural criminology of desistance. *Theoretical Criminology*, 13(1), 79-104.

Farrington, D. P., & Zara G. (2010). A longitudinal analysis of early risk factors for adult – onset offending: What predicts a delayed criminal career? *Criminal behaviour and mental health*, 20, 257-273.

Giordano, P. C., Cernkovich, S. A., & Rudolph, J. L. (2002). Gender, crime and desistance: toward a theory of cognitive transformation. *The American Journal of Sociology*, 107(4), 990-1064.

Hirschi, T., & Gottfredson, M. R. (1995). Control theory and the life course perspective. *Studies on crime and crime prevention*, 4, 131-142.

Huisman, W., Verbruggen, J., Van der Geest, V., & Van Erp, J. (2011). Criminaliteit en werk: een veelzijdig verband. *tijdschrift voor Criminologie*, 53(2), 71-85.

Kazemian, L. (2007). Desistance from crime: theoretical, empirical, methodological, and policy considerations. *Journal of contemporary criminal justice*, 23(1), 5-27.

- Laub, J. H., Sampson, R. J. (1993). Turning points in the life course: Why change matters to the study of crime. *Criminology*, 31(3), 301-325.
- Laub, J. H., Sampson, R. J. (2005). Seductions of method: Rejoinder to Nagin and Tremblay's "developmental trajectory groups: fact or fiction?" *Criminology*, 43(4), 905-913.
- Laub, J. H., Sampson, R. J., & Wimer, C. (2006). Does marriage reduce crime? A counterfactual approach to within - individual causal effects. *Criminology*, 44, 465-508.
- Leblanc, M., & Ouimet, M. (1993). Live events in the course of the adult criminal career. *Criminal behaviour and mental health*, 6(1), 75-97.
- Leblanc, M., & Ouimet, M. (1996). The role of life experiences in the continuation of the adult criminal career. *Criminal behaviour and mental health*, 6, 73-97.
- Loeber, R., Farrington, D. P., Stouthamer – Loeber, M., Moffitt, T. E., Caspi, A. (1998). The development of male offending: key findings from the first decade of the Pittsburgh Youth Study. *Studies in crime and crime prevention*, 7, 141-171.
- Loeber, R., Farrington, D. P., Stouthamer – Loeber, M., Moffitt, T. E., Caspi, A., & Lynam, D. (2001). Male mental problems: key findings from the first 14 years of the Pittsburgh Youth Study. *Clinical child and family psychology review*, 4(4), 273-297.
- Loeber, R., & Hay, D. (1997). Key issues in the development of aggression and violence from childhood to early adulthood. *Annual review of psychology*, 48(1), 371-410.
- Maguire, M., & Raynor, P. (2006). How the resettlement of prisoners promotes desistance from crime: or does it? *Criminology and criminal justice*, 6(2), 19-38.
- Maruna, S. (1999). Desistance and development: the psychological process of 'going straight'. *British Society of Criminology Proceedings ISSN 1464-4088*, 2, 1-25.
- Maruna, S. (2000). Desistance from crime and offender rehabilitation: a take of two research literatures. *Offender Programs Report*, 4(1), 1-13.

- Maruna, S., Porter, L., & Carvalho, I. (2004). The Liverpool desistance study and probation practice: opening the dialogue. *The journal of community and criminal justice*, 51(3), 221-232.
- Moffitt, T. E. (1993). Adolescence – limited and life – course persistent antisocial behavior: a developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674-701.
- Moffitt, T. E., Caspi, A., Arseneault, L., Taylor, P. J., Silva, P. A. (2000). Mental disorders and violence in a total birth cohort: results from the Dunedin Study. *Archives of general psychiatry*, 57, 979-986.
- Nagin, D. S., Farrington, D. P., & Moffitt, T. E. (1995). Life course trajectories of different types of offenders. *Criminology*, 33(1), 111-139.
- Nagin, D. S., Laub, J. H., & Sampson, R. J. (1998). Trajectories of change in criminal offending: good marriages and the desistance process. *American sociological review*, 63, 225-238.
- Nelissen, P. (2008). Interventies op basis van bevindingen uit de levensloopcriminologie: een nieuw paradigma voor verbetering? *Proces*, 3, 78-88.
- Nieuwbeerta, P., Blokland, A., Piquero, A. R., Sullivan, C. J., & McGloin, J. M. (2011). Marriage and offending specialization: Expanding the impact of turning points and the proces of desistance. *European Journal of Criminology*, 8(5), 361-376.
- Nieuwbeerta, P., Van der Laan, P., Kleemans, E., & Donker, A. (2004). Ontwikkelings- en levensloopcriminologie in vogelvlucht. *Tijdschrift voor Criminologie*, 46(4), 321-394.
- Nieuwbeerta, P., van Schellen, M., & Apel, R. (2012). “Because you’re mine, I walk the line”? Marriage, spousal criminality, and criminal offending over the life course. *Journal of Quantitative Criminology*, 28, 701-723.
- Paternoster, R., & Bushway, S. (2009). Desistance and the ‘feared self’: toward an identity theory of criminal desistance. *Journal of Criminal law and Criminology*, 99(4), 1103-1156.
- Paternoster, R., Dean, C. W., Piquero, A., Mazerolle, P., & Brame, R. (1997). Generality, continuity, and change in offending. *Journal of Quantitative Criminology*, 13(3), 231-266.

- Paternoster, R., & Nagin, D. S. (1991). On the relationship of past to future participation in delinquency. *Criminology*, 29(2), 163-189.
- Paternoster, R., & Nagin, D. (2000). Population Heterogeneity and state dependence: state of the evidence and directions for future research. *Journal of Quantitative Criminology*, 16(2), 117-144.
- Piquero, A. R., Brame, R., & Moffitt, T. E. (2005). Extending the study of continuity and change: gender differences in the linkage between adolescent and adult offending. *Journal of Quantitative Criminology*, 21(2), 219-243.
- Rutter, M. (1996). Transitions and turning points in developmental psychopathology: as applied to the age span between childhood and mid-adulthood. *International journal of Behavioral Development*, 19(3), 603-626.
- Sampson, R. J., & Laub, J. H. (1992) Crime and deviance in the life course. *Annual Review of Sociology*, 18, 63-84.
- Sampson, R. J., & Laub, J. H. (1996). Socioeconomic achievement in the life course of disadvantaged men: military service as a turning point, circa 1940 – 1965. *American Sociological Review*, 61(3), 347-367.
- Sampson, R. J., & Laub, J. H. (2001). Understanding desistance from crime. *Crime and Justice*, 28, 1-69.
- Sampson, R. J., & Laub, J. H. (2003). Life course desisters? Trajectories of crime among delinquent boys followed to age 70. *Criminology*, 41(3), 301-339.
- Sampson, R. J., & Laub, J. H. (2005). A life – course view of the development of crime. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 602, 12-45.
- Terry, C. M. (2002). Book reviews: Making good: How ex – convicts reform and rebuild their lives. *Theoretical Criminology*, 6(2), 227-231.

Tremblay, R. E., & Nagin, D. S. (2005). Developmental trajectory groups: fact or a useful statistical fiction? *Criminology*, 43(4), 873-904.

Uman, L. S. (2011). Systematic reviews and meta – analyses. *Journal of the Canadian Academy of child and adolescent psychiatry*, 20(1), 57-59.

Van der Geest, V. (2011). Werk doet delinquentie afnemen. *Justitiële verkenningen*, 37(5), 30-42.

Verbruggen, J., Blokland, A., & Van der Geest, V. (2011). Werk, werkduur en criminaliteit: effecten van werk en werkduur op criminaliteit in een hoogerisicogroep mannen en vrouwen van 18 tot 32 jaar. *Tijdschrift voor Criminologie*, 53(2), 116-139.